

502

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Seastamoisen raportti no 1.

Lontoo:

4/3-29

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

409.

LONDON	
4/200 No. 13 29	
9/3-29	2, MORETON GARDENS,
W/HMA	SOUTH KENSINGTON,
5	S. W. 5.
Maaliskuun 4 p:nä 1929.	

Ulkoasiainministeriölle.

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini N:o 1, josta 1 kpl. on lähetetty Ministeri Procopéille Genèveen.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

Keskustelu Foreign Officea:

Tilanteesta Venäjällä.
Englannin liikemiesien matka Venäjälle.
Mr Hooverista.
Mr Olyphantien matka Suomen kesästä.
Käsitelmiä Britannian diplomaattisissa.
Espanjan ja Italian olot.
Suomesta ei puhuta.

ULKOASIANMINISTERIÖ		
No 4 / 200 / s. D. 13 29		
9/3-29	№	LVI
RYHMÄ	LUKUSI	OSIA
5	07	

Astuttuani virkaani eilen menin iltapäivällä Foreign Officeen ja sattuihin niin hyvin, että sain tilaisuuden keskustella herrojen Sir Victor Welleslyn (Deputy Under-Secretary of State), Mr. Oliphantin (Assistant Under-Secretary of State) ja Mr. Villiersin kanssa, joka, kuten lähetystöneuvos Wälikangas on ilmoittanut, on nykyään pohjoisen osaston päällikkö.

Käyntini Foreign Officeessa oli varsin antava ja mielenkiintoinen ja koetan seuraavassa tehdä siitä mahdollisimman tarkan selonteon. Keskusteluni näitten herrojen kanssa kesti runsaan tunnin ja tultiin sen kuluessa kosketelleeksi varsin monia kysymyksiä.

Kysyin Mr. Oliphantilta mitä uutisia hänellä oli Wenäjältä. Avomielisenä miehenä puheli hän nyt, kuten aina ennenkin, hyvin vapaasti. Hänen lausuntonsa sisältö oli se, että Foreign Officen tietojen mukaan ei Wenäjällä ole havaittu mitään sotilaallisia valmisteluja tämän talven kuluessa, mutta sen sijaan viittaavat kaikki merkit siihen, että elintarvepula ja yleensä taloudellinen tilanne ovat todella vaikeat ja että yleistilannetta voi ilmeisesti kuvata kärjistyneeksi.

"Käykö tämä yhteen Teidän saamienne tietojen kanssa", kysyi Mr. Oliphant, johon vastasin myönteisesti.

"Onko Teidän käsityksenne se, että tilanne Wenäjällä olisi edelleenkin huononemassa", jatkoi hän.

"Tällaisen käsityksen vallassa minä olen", vastasin puolestani, mutta lisäsin tähän, että kuluneet kymmenen vuotta ovat osoittaneet, ettei Wenäjän suhteen maksa vaivaa ruveta ennustelemaan sitä tai tätä. Se voidaan vaan todeta, että tilanne

Wenäjällä on joka suhteessa vaikea ja että Neuvostohallituksen otteet osoittavat huomattavaa määrätietoisuuden puutetta ja ho- sumista sinne ja tänne. Yhtenä osoituksena kaikesta tästä voinee kai pitää esimerkiksi "Litvinoffin paktia".

"Juuri tällainen kuva on minullakin Neuvosto-Wenäjistä ja "Litvinoffin paktista", lausui Mr. Oliphant.

Kysyin sitten Mr. Oliphantilta, mitä merkitystä oli annettava englantilaisien liikemiesten pian tapahtuvalle matkalle Wenäjälle, mikä matka sanomalehtitietojen mukaan on järjestetty Sovietin taholta ja että olen aprikoinut, olisikohan tässä jotain erityistä "takana".

Mr. Oliphant bagatellisoi koko jutun ja mainitsi parin tuntemattoman henkilön nimet, jotka ovat liikesuhteissa bolshe- viikkien kanssa ja jotka Moskovan puolesta ovat järjestäneet tä- män matkan. Nämä herrat olivat alussa asettuneet yhteyteen Fo- reign Officen kanssa ja koettaneet saada siltä jotain siunausta tälle yritykselle, mutta kun heille oli ilmoitettu, ettei Foreign Office puutu asiaa millään tavalla, vaikkakin se toivoo kylläkin, että kauppasuhteet Englannin ja Wenäjän välillä saataisiin mah- dollisimman vilkkaiksi, eivät nämä herrat olleet enää pitkään ai- kaan näyttäneet ministeriössä. Heille oli erityisesti huomau- tettu, että matkalle lähtijäin on oltava täysin selvillä siitä, että he tekevät matkan omalla riskillään.

Mr. Oliphant lausui vielä, että tämä matkan teko Neu- vosto-W enäjälle voi itse asiassa olla hyvinkin hyvä, sillä sil- loinhan osnottajat voivat omin silmin nähdä, millaiset olot ovat ja mitä todellisia mahdollisuuksia on liiketoimintaan Wenäjällä. "Meillä on harvinaisen paljon hulluja ihmisiä kaikissa piireissä, joilla on sydämessään se käsitys, että oloja Wenäjällä kuvataan tahallisesti huonommiksi kuin mitä ne todellisuudessa ovat", sa- noi Mr. Oliphant muun muassa.

Jatkoin vielä keskustelua tästä ja sanoin, että minua ihmetyttää, että bolsheviikit erinomaisina regissööreinä järjestivät tämän englantilaisten liikemiesten retken - osanottajia pitäisi tulla 100 paikkeilla - maaliskuuksi, joka on mitä sopimattomin aika Wenäjällä matkustelemista varten.

" Siinäpä on taas yksi todistus siitä, miten umpimähkään bolsheviikit viime aikoina ovat toimineet. He ovat sellaisessa pulassa, että he tarttuvat mihin oljenkorteen hyvänsä saadakseen jotain lievitystä ahdinkotilaansa. Kuten olette kai huomannut, oli lehdissä joku aika sitten sellainen uutinen, että tämä matka lykättäisiin toukokuuhun, mikä tietysti olisi paljon edullisempi ilmastollisesti. Koska matka tehdään kumminkin jo tässä kuussa on minun mielestäni asia yksinkertaisesti se, että koko yritys luhistuisi kokoon, ellei käytettäisi hyväkseen hetkellistä innostusta", selitteli hra Oliphant.

Tämän jälkeen tuli huoneeseen Sir Victor Wellesley. Keskustelua Wenäjästä jatkui vielä hetkisen ja siirtyi sitten asiasta toiseen. M.m. viittasin huvin vuoksi ja saadakseni tehdä havaintoja Mr. Hooverin parin päivän perästä alkavaan presidenttikauteen sekä kerroin tuntevani hänet koko hyvin. Kysyin, luullaanko Foreign Officessa, että Hoover tulisi jatkamaan edeltäjänsä politiikkaa Wenäjään nähden. Vastaamatta erikoisesti tähän, lausui Mr. Oliphant vaan - Sir Victor Wellesley ei sanonut mitään - että kaipa on odotettavissa, että Hoover tulee seuraamaan Coolidgen poliittisia linjoja. Ei ollut vaikea huomata, että tämä sanottiin vis-sillä välinpitämättömyydellä ja katkeruudella, mikä muuten tällä hetkellä on karakteristista englantilaisille, kun tulee puhe Yhdysvalloista.

Mr. Oliphant mainitsi keskustelun kuluessa, että hänellä on aikomus käydä Suomessa ensi elokuun aikana. Matka tapahtuu erään hänen ystävänsä huvilaivalla. Mr. Oliphant viittasi siihen, että hän ja Sir Ernest Rennie ovat läheisiä ystäviä.

Kuten ylläolevasta näkyy, ei Mr. Oliphant millään lailla salannut ajatuksiaan Neuvosto-Wenäjistä. Hän lausui m.m., että neuvostolan heikontunut asema on varmaankin osaltaan tulos diplomaattisten välien katkaisemisesta Suur-Britannian ja Moskovan välillä, ja odotti, sen vaikutuksen minä sain, vakavia vaikeuksia bolshevikialle.

Tämän jälkeen menin tervehtimään Mr. Villiersiä, jota en ollut aikaisemmin tavannut. Näyttää olevan ystävällinen ja puhelias mies. Hän eroaa edullisesti edeltäjästään Mr Palairretista, joka, vaikkakin muuten oli toimeentultava, oli sikäli omituinen, ettei hänen kanssaan ollut mahdollista saada aikaan mitään kunnan keskustelua politiikasta, eikä edes juoksevista asioista. - Mr. Villiers kertoi, että Mr. Palairret on erinomaisen tyytyväinen saadessaan olla Roomassa, ollen vasta kääntynyt kiihkokatolilainen, kuten Mr. Gregorykin oli. "Katolilaisiahan on muuten brittiläisessä diplomatiassa suhteettoman paljon ja enemmän kuin millään muulla hallinnonalalla", lausui Mr. Villiers.

Mainitsen näistä pikku seikoista vaan siitä syystä, että nekin antavat tilaisuuden pilkistää vähän englantilaiseen elämään tällä hetkellä. Taistelu eri kirkkokuntien välillä on huomattava ilmiö Suur-Britanniassa nykyään. Roomalaiskatolinen kirkko voittaa maa-alaa ja itse anglikanisessa kirkossa on se suunta ilmeisesti vilkkaassa kasvussa, joka haluaa lähentymistä Roomaan.

Wenäjän oloista puheli Mr. Villiers samaan tapaan kuin Mr. Oliphant.

Keskustelu siirtyi sitten yleispolitiikkaan, m.m. Espanjan ja Italian oloihin.

Espanjasta lausui Mr. Villiers, että tilanne on vielä huonompi kuin mikä sanomalehdet sitä kuvailevat. Kenraali Primo de Rivera ja hänen tuetojensa mukaan ole mikään erikoisesti huomattava valtiommeis, ei ainakaan mikään Mussolini. Hän pelkäsi, että

Espanjassa voi tulla vähitellen pahoja ikävyyksiä.

Italiassa eivät olot hänen käsityksensä mukaan ole niin hyvät kuin miltä ne pinnalta katsoen näyttävät. Maassa sanoi hän olevan paljon salaista tyytymättömyyttä. Hän piti hyvin mahdollisena, että joku fanatiikko voi murhata Mussolinin, mistä voisi ajatella johtuvan vaikkapa sisällissodan.

Voitte ehken kysyä, Herra Ministeri, eikö käydessäni Foreign Officessa puhuta Suomesta. Minun täytyy todella sanoa, että ellei ole erikoista syytä ja aihetta, ei Suomesta puhuta montakaan minuttia. "Teillähän Suomessa ei tapahdu mitään, eikä meillä ja Suomen välillä ole mitään riitoja eikä erimielisyyksiä, ja tähän osoittaa, että ^amaassanne ovat asiat hyvin", saa Foreign Officessa kuulla Chamberlainesta alkaen. Vaikkakin jättää kohteliaisuudet omaan arvoonsa, niin voi kumminkin helposti todeta, että Foreign Officessa suhtaudutaan Suomeen ystävällisesti ja luottamuksella.

Lontoossa, maaliskuun 4 p:nä 1929.

Lähettiläs: *P. H. Saastamoinen*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no. 2.

Lontoo

20/3 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

570.

*Yhteistyö os. lemmi
raportti on en sekret
lehti
Herra Ministeri, A. Saastamoinen
Hj. J. Procopé*

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No 6201 Su. 11 29		
25/3-29	2	LINE
RYHMÄ		ALIA
2, MORETON GARDENS, 5 SOUTH KENSINGTON,		
S. W. 5.		

Maaliskuun 20 p:nä 1922

Ohellisena kunnioittaen lähettän raportti-
ni no.2, joka koskee erästä keskusteluani Foreign Officein
pohjoisen osaston puolellikön kanssa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l e s :

A. H. Saastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

LEIKKAAMINEN		
6.207 h.e. 19. 1929		
25/3.29	3	LIT.
RYHMÄ	ALUE	ADIA
5	07.	

Eräs keskustelu Foreign Officen
pohjoisen osaston päällikön kanssa.

Käydessäni Foreign Officessa eilen, maaliskuun 19 päivänä, erään pienen juoksevan asian vuoksi, menin tapaamaan myöskin Mr. Villiers'iä, joka on "Pohjoisen Osaston" nykyinen päällikkö. Keskustelun kuluessa tuli hän lausuneeksi ajatuksia, joita on hyvä pitää mielessä. Seuraavassa koetan mahdollisimman sananmukaisesti toistaa keskustelunne.

Tiedusteltuaan ensin Suomen uutisia vastasin että tällä hetkellä ei ole juuri muuta kerrottavaa kuin että ankaran talven vuoksi ovat jääsuhteet koko Itämerellä olleet harvinaisen vaikeat, jopa siinä määrin, että suomalaisia jäänmurtajia on ollut pakko pitää Tanskan salmissa. Suomen vienti on viimeisten viiden viikon aikana varsin pahasti kärsinyt kaikesta tästä.

"Onko Teillä uusia tietoja Wenäjältä?", kysyin sitten.

"Ei mitään erikoista. Vaikeasta finanssitilanteesta puhutaan yhä edelleen ja samoin elintarvepulasta, mutta mitään merkkiä ei ole siitä, että bolsheviikkien ote olisi heikontumassa".

"Englantilaisten liikemiesten matka Wenäjälle kai tapahtuu piakkoin?"

"Sanomalehtien mukaan tässä kuussa, mutta saapa nähdä, tuleeko osanottajiksi sittenkään painavia nimiä. Minä en voi tälle "tutkimusmatkalle" panna suurtakaan arvoa, sillä bolsheviikithan näyttävät vierailleen ainoastaan sitä, mitä he itse haluavat ja näin ollen on havaintojen teko hyvin vaikeata. Sitäpaitsi on kysymyksenalaista, onko tämän retken osanottajien joukossa ketään venäjänkielentaitoista, mikä seikka tietysti rajoittaa matkmiesten mahdollisuuksia ottaa selkoa olevista oloista. Lisäksi on muistettava, kun

tulee puhe liikesuhteitten elvyttämisestä Wenäjän kanssa, että englantilaiset pankit ovat hyvin haluttomia finanssoimaan kaupante-koa Wenäjän kanssa. Pankit ovat koettaneet saada Englannin halli-
tusta antamaan vissää garantioja, mutta näitä esityksiä ei nykyi-
nen hallitus ole ottanut kuuleviin korviin. Koska saksalaiset, jot-
ka ovat olleet niin hyvin tuntevinaan Wenäjän olot, eivät ole tyy-
tyväisiä ponnistustensa tuloksiin Wenäjällä, niin en voi käsittää,
mitenkä englantilaiset liikemiehet, jotka eivät ole tottuneet pit-
käaikaisiin luotonantoihin, voisivat toimia siellä suuremmalla me-
nestyksellä."

"Mitä muuten arvelette saksalais-venäläisistä suhteista, eikä ole luultavaa, että Saksa ja Wenäjä tulevat yhä edelleen lä-
hestymään toisiaan valtiollisesti?"

"Tätä mahdollisuutta minä olen aina pitänyt silmällä",
vastasi haastateltavani, "ja uskon, että niin tulee käymään".

"Tätä mahdollisuutta minäkin olen kauan pelännyt."

"Minun käsitykseni mukaan saatte toistaiseksi olla rau-
hassa, sillä Wenäjä on niin heikontunut, ettei se kenties meidän
elinaikanamme tule siihen kuntoon, että se uskaltaisi ryhtyä hyök-
käilemään naapureitaan vastaan, mutta kun se kerran taas tulee en-
tiselleen, niin en uskaltaisi väittää, että Suomi jeksaisi säilyttää
itsenäisyytensä."

"Sen me hyvin myönnämme, että Wenäjä on laskematon tekijä,
joka voi yrittää yhtä jos toista, mutta siinä käsityksessä me kum-
minkin olemme, että Suomen itsenäisyyden loukkaaminen on vaaralli-
nen asia sekä meidän oman puolustustahtomme vuoksi että yleispoliit-
tisista syistä".

"Tietenkin, mutta mitä te lopuksikaan ehdotte sellaiselle
jättiläiselle?"

"Mutta täytyy kai Kansainliitonkin merkitä jotain?"

"Epäilemättä, mutta luuletteko, että Euroopan vallat ryhtyvät sotaan Suomen vuoksi? Minä en sitä ainakaan usko. Mitenkä voisi ajatella, että Ranskan kansa lähtisi sotaan pelastaakseen Suomea, Englannista puhumattakaan? Minä kyllä annan Kansainliitolle suurta arvoa, mutta sittenkin minä suuresti epäilen, voisiko se saada aikaan kansainvälistä interventiota tällaisessa tapauksessa. Pieniä riitoja, pienten valtain välillä se kyllä pystyy hoitamaan, kuten Kreikan ja Bulgarian välinen tapaus osoittaa, mutta jos mukana on suurvaltio, niin silloin on asema toinen. Mitenkä voisi ajatellakaan, että Kansainliitto jaksaisi estää sotaa, jos esimerkiksi Italia ja Ranska eivät jaksaisi hillitä itseään, vaan kävisivät toistensa kimppuun?"

Mr. Villiersin sanat ovat avomielisyydellään yllättävät. Missä määrin niissä kuvastuu englantilaisten valtiomiesten - niiden, joilla on vaikutusta maansa politiikkaan - todelliset vajaukset, on vaikeaa mennä sanomaan. Arvattavasti on sellaisiakin. Kumminkin on varsin merkille pantavaa, että eräs Foreign Officen vanhimmissa virkamiehistä ja tärkeän osaston päällikkö lausui tällaisia ajatuksia. Mitään tällaista en Foreign Officessa ole Suomesta aikaisemmin kuulut. Päinvastoin olen keskustelujeni kuluessa saanut sen käsityksen, että Suomen asemaa pidetään verrattain turvattuna. Tuskinpa Mr. Villiers harkitsi sanojaan riittävästi. Ehkenpä hän vapaan keskustelun kuluessa tuli puhuneeksi "muuten vain", sillä hän on puhelias mies. Onko sitäpaitsi Mr. Villiersillä sen syvempää Suomen asiain tunteista on suuresti kysymyksenalaista. Hänhän on vasta muutaman kuukauden ajan ollut pohjoisen osaston päällikkönä. Sitä ennen oli hän Foreign Officen läntisen osaston päällikkö.

Mr. Gregoryn ollessa apulaisalivaltiosihteerinä koetin

saada häntä lausumaan jotain positiivista siitä, miten pitkälle Englannin intressit menisivät meihin nähden ja mitä hän ajatteli Kansainliiton velvoituksista, mutta vastauksissaan hän aina taitavasti kiersi pääasian. Äskettäin julaistussa kirjassaan "On the Edge of Diplomacy" (Diplomatian liepeiltä) omistaa hän Suomelle oman kappaleen ja puhuu hän siinä maastamme hyvin ystävällisesti ja luki sa sen vaikutuksen, että hänellä on luottamusta maahanne. Hän lausuu muun muassa: "Suomi on kokonaisuudessaan tehnyt minuun sen vaikutuksen - joskin minä olisin ensimmäinen myöntämään, että minun vaikutelmani voi olla pintapuolinen ja vailla merkitystä - että se on verrattavissa hyvään, terveeseen, raskaaseen ja siistiin laivaan, joka kulkee täysin purjein ja joka ei hapuille suunnassaan (unimaginative) ja jolla ei ole liian suurta matkaohjelmaa, vaan joka kulkee tasaisesti eteenpäin kohdaten tielläään harvoja vaikeuksia ja tapaamatta muita aluksia, muuttamatta koskaan aikatauluaan ja saapuen täsmällisesti määräpaikkaansa".

Baltian maita koskevassa kappaleessaan kirjoittaa Mr. Gregory, viitaten siihen, että Englanti otti aloitteen Viron ja Latvian itsenäisyyden tunnustamiseen: "... me löysimme kaksi kiitollista, pientä ystävää, jotka meidän ottamamme aloitteen vuoksi odottavat meiltä moralista tukea, joskaan, niin uskon, ne eivät laske siihen, että me voisimme antaa niille vakavan hädän tullen sotilaallista apua".

Joskin Mr. Gregory omistaa kirjassaan Suomelle oman kappaleen, mikä sekin todistaa, ettei hän ajattele meitä ja eteläisiä naapureitamme samassa hengenvedossa, ja uskoo - niin minä rohkeaisin tulkita hänen ajatuksensa meistä - että me emme ole alttiina yhtä suurelle vaaralle kuin naapurimme ja ystävämmme, niin sopii edellisen valossa kumminkin kysyä, katsooko hän, että mekään voisimme laskea

Englannin sotilaalliseen apuun. Kansainliittoon hän ei ilmeisesti suurestikaan luota.

Mr. Villiersin ajatukset siitä, että Suomi saa valmistautua siihen, että Wenäjä voimistuttuaan taas nielaisee meidät ja ettemme tarvitse ajatellaakaan saavamme apua länsi-Europasta, antaa joka tapauksessa ajattelamisen aihetta. Se ajatus ei tietenkään ole meille outo, etteikö Wenäjä - punainen tai valkoinen - hautoisi vihamielisiä aikeita meitä vastaan, mutta se tietysti on yllättävää, että meidän ilman muuta pitäisi lähteä siitä, ettemme saisi apua länsi-Europasta. Nämä ajatukset ovat sitäkin oudompia, kun tietää, että vielä vuonna 1927 kuului Kansainliitto hra Villiersin osastoon.

Lontoossa, maaliskuun 20 p:nä 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 3

Lontoo

26/3 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 690.

LEIKKOASIAINMIN		
7/201/2e. : 29		
2/4-29	Mo	
RYHMÄ	OSASTO	ALUE
5	C7	
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.		

Maaliskuun 26 päivänä 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetan kunnioittaen laastimani
raportin no. 3, joka käsittelee

Englannin vaaleja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs:

P. H. Laastamo

FINLANDIN		
7/201 Re: 29		
2/4.29	20	L
FINNIA	OSASTO	
5	C7.	

Englannin vaalit.

Vaikkakin vaalit ovat jo sangen lähellä - todennäköisesti toukokuun lopulla - on tällä hetkellä vielä vaikeata mennä vakavasti väittämään sitä tai tätä vaalien mahdollisista tuloksista. On kyllä totta, että viime aikoina suoritettut täytevaalit ovat osoittaneet, ettei konservatiiveilla ole tuulta purjeissaan ja että nimenomaan liberaaleilla on ollut menestystä, mikä ilmeisesti on valanut uutta uskoa ja innostusta viime vuosina tähän huomattavassa heikkouden tilassa olleeseen puolueeseen, mutta sittenkin voi olla harhaan johtavaa vetää matemaattisia johtopäätöksiä näiden tulosten perusteella. Tätä puolta toi esiin m.m. eräs liberaalinen viikkolehti näinä päivinä. Kumminkin on todettava, ettei konservatiivisessa puolueessa ole innostuttavaa taisteluhenkä ja että ainakin osaan konservatiiveista ovat täytevaalien tulokset sekä nyt että yleensä kuluneiden kahden viime vuoden aikana tehneet laumauttavan vaikutuksen. Huomattavin ilmiö tästä ovat "Daily Mailin" ja "Daily Expressin" kirjoitukset viime päivinä, joissa peittelemättä lausutaan se käsitys, että konservatiivit eivät yksin kykene voittamaan sosialisteja ja että tämän vuoksi olisi porvarilliselta kannalta katsoen välttämätöntä saada aikaan yhteistoimintaa konservatiivien ja liberaalien välillä. Nämä lehdet ja samojen omistajain lukuisat muut julkaisut eivät kumminkaan ole selittäneet mitä he tarkoittavat yhteistoiminnalla. Omasta puolestani arveleisin tällä tarkoitettavan sitä, että porvarillisten puolueitten olisi sovittava siitä, että äänet annettaisiin vaalipiirittäin sille porvarilliselle ehdokkaalle, jolla on suurimmat mahdollisuudet tulla valituksi. Näin väitetään tapahtuneen spontanisesti viime vaaleissa, mistä johtui konservatiivien ylivoimainen voitto. Tällä hetkel-

Légation de Finlande

lä en luulisi liberaalien puolueen keskuudessa olevan kovinkaan suurta halua seurata tätä menetelmää, vaikkakin on todennäköistä että näin ajatteleviakin liberaaleja on olemassa. Sir Ernest Benn, Bart., tunnettu liberaalinen valtiollinen puhuja ja kirjailija on, mikäli minä olen voinut havaita, toistaiseksi ainoa, joka on julkisuudessa lausunut käsityksensä, että näissä oloissa jotka tekevät liberaalisen vaalivoiton hyvin epätodennäköiseksi, olisi parasta, että liberaalit antaisivat äänensä konservatiiveille estääkseen sosialisteja pääsemästä valtaan.

Kun Lloyd George kolmisen viikkoa sitten piti suuren puheensa liberaalisen puolueen parlamenttikandidaateille, jossa puheessa hän nimenomaan sitoutui vähentämään työttömien lukun Englannissa vuoden sisällä "normaaliin" (arvattavasti noin 500.000) ennenkaikkea järjestämällä suurenmoisia maantietöitä, joihin lisäksi ei tarvittaisi uusia verorasituksia, tuntui siltä, että hän tällä enemmän vahingoitti kuin hyödytti asiaansa. Hänen vastustajansa, sekä konservatiivit että sosialistit, ottivat hänen "lupauksensa" (definite pledge) vastaan varsin kevyesti ja arvostelivat häntä varsin yliolkaisesti. Yksinpä liberaalisella tahollakin (esim. "The Economist", "Spectator", "Review of Reviews" ja eräs liberaalisen puolueen huomattavimmista tekijöistä, ent. hallituksen jäsen Mr Walter Runciman) lausuiivat Lloyd Georgen ohjelman yksityiskohdista hyvin kirpeitä arvosteluja. Sikäli kuin minä voin nähdä, ei käsitys nimenomaan Lloyd Georgen maantieohjelmasta ole suuresti muuttunut, mutta hyvin huomattavana seikkana on pantava mieleen, että Lloyd Georgen puheen psykologinen vaikutus on sittenkin osoittautunut olevan paljon suuremmaksi kuin miksi hänen vastustajansa sitä ensi kiireessä arvioivat. Hänen luja uskonsa kykyynsä järjestää työttömäskysymyksen ja saada uutta eloa Englannin taloudelliseen elämään on kieltämättä herättänyt sympatista vastakäikua Englannin kansassa, jota monet vuodet on painanut raskas aika

taloudellisella alalla. Hänen reipas puheensa johdatti mieliin hänen tarmonsä sota-aikana ja nähtävästi arvelee yksi ja toinen niistäkin, joiden mielestä hänen vaalipuheessaan antamansa lupaukset tuntuivat enemmän tai vähemmän mahdottomilta toteuttaa, että hänen suuri toimintakykynsä sittenkin saa kehityksen pyörät kulkemaan nopeammin parempia aikoja kohti.

Joka tapauksessa on pantava merkille että liberaalinen puolue on saanut taas tuulta purjeisiinsa ja että todennäköisenä voi pitää, että sen edustajan luku tulee näissä vaaleissa kasvamaan.

Sikäli kuin minä olen voinut vetää oikeita johtopäätöksiä tuntuisi siltä, ettei työväenpuolueessa ole niin paljon lujaa taisteluhenkä kuin mihin täytevaalit kuluneina vuosina antaisivat aihetta. Kieltämätöntä kumminkin on, että tämä puolue on kasvamassa ja tällä hetkellä näyttäisi olevan syytä otaksua, että sen edustajamäärä tulee vahvasti lisääntymään. Sekään mahdollisuus ei ole kaukana, että se tulisi vaalitaisteluissa nousemaan maan suurimmaksi puolueeksi tai ainakin kasvamaan niin suureksi, että sen ja konservatiivisen puolueen edustajaluvun välillä ei tulisi olemaan kovinkaan suurta eroa. Näitä mahdollisuuksia näyttävät erikoisesti pelkäävän "Daily Mail" ja "Daily Express" sekä suuri iltalehti "Evening Standard". Mr. Garvin "Observerissa" on myöskin kahdessa pitkässä kirjoituksessa lausunut saman käsityksen ja ehkenpä vielä selvemmin ja perusteellisemmin kuin muut.

Suurin syy siihen miksi tällä hetkellä vielä on mahdotonta luoda itselleen sen selvempää kuvaa tilanteesta, on se, ettei konservatiivinen puolue ole vielä julaisnut ohjelmaansa. Eräät lehdet ovat tietävinään, ettei Baldwin tulisi sitä tekemäänkään ennen kuin kolmisen viikkoa ennen vaaleja eikä ennen kun budjetti on tullut hyväksytyksi. Näin ollen täytyy otaksua, että budjetti tulee sisältämään veronmaksajille mieluisia yllätyksiä, joihin Baldwin

voi viitata realisina saavutuksina. Otaksuttavaa on myöskin, että Baldwin uskoo työttömyyden yhä edelleen vähentyvän - viimeisten kahden viikon aikana on se laskenut noin 200.000 hengellä, mikä on enemmän kuin suuri askel tervehtymistä kohti - ja näin ollen saisi hän olevista oloista voimakasta tukea politiikalleen. Jos tätä taloudellisen elämän nousua tulisi nopeassa tahdissa jatkumaan, niin riisuisi se kaikkein vahveimmat aseet vastustuspuolueilta. Epäilemättä tulee konservatiivinen puolue yhtenä suurena valttinaan viittaamaan myöskin siihen, että sen aikana on naisten äänioikeutta entisestään laajennettu. Monet konservatiivit kumminkin epäilevät, tuleeko näistä miljoonista uusista äänestäjistä kovinkaan suuri määrä äänestämään konservatiiveja. Macdonald ja Lloyd George ovat tietenkin vakuutettuja siitä, että nämä uudet äänestäjät tulevat etupäässä kannattamaan heidän puolueitaan.

Suuressa vaalipuheessaan kritikoit Lloyd George mitä voimakkaammin Chamberlainin ulkopoliittikkaa ja tässä hän epäilemättä kosketti arkaa kohtaa. Syytä tai syyttä moititaan Chamberlainia siitä ettei hän ilman Ranskan suostumusta ole uskaltanut tehdä mitään. Lloyd Georgen sanat, "Suur-Britannia ei ole mikään ranskalainen provinssi", on varmaan herättänyt brittiläisessä yleisössä, myöskin konservatiivien keskuudessa, voimakasta vastakaikua. Täytyy sanoa, että Chamberlainin asema on tällä hetkellä heikko. Kaksi tai kolme vuotta sitten oli hänen asemansa sangen vahva ja antoi stabiliteettiä koko Baldwinin hallitukselle. Nyt ovat Locarno ja Chamberlainin kieltämättä erittäin onnistunut Kiinan politiikka vuosina 1926-1927 alkaneet unohtua ja silmien edessä ovat nyt ennen kaikkea englantilais-amerikalaiset suhteet, Reininmaa ja englantilais-venäläiset suhteet, mitkä varsinkin taloudellisista syistä askarruttavat koko maata.

Englannin vaalit tulevat tietenkin vaikuttamaan maailman-

Légation de Finlande

Raportti no.3. 1929.

politiikkaan, etenkin jos nykyisen suunnan tilalle tulisi joku muu. Olen kuullut sanottavan, että Saksan Ambassadi täällä olisi neuvonut hallitustaan odottamaan Englannin vaalien tuloksia ennen lopullisen päätöksen tekoa korvausasiassa. Tämä ei suinkaan tuntuisi mahdottomalta, vaikkakin toisaalta on otettava huomioon, että vaaleihin on vielä runseasti kaksi kuukautta ja että sekin mahdollisuus on otettava lukuun, että konservatiivien voitontoiveet voivat kasvaa.

Lontoossa, maaliskuun 26 p:nä 1929.

L ä h e t t i l ä s :

P. H. Jaastamainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 4.
Lontoo

19/4 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1044.

ULKO	10 201 Saari
24/4.29	
RYHMÄ	2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.

Huhtikuun 19 p:nä 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioitteen lähettämäni raporttini No.4,
joka koskee tilannetta Englannissa.

Vasteanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s:

P. H. Saastamoinen

K.Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. P r o c o p é,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

Nº

ULKO
No 10/201 Sae: : 29
24/4-29
FORMA
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.

Reportti No.4. 1929.

Tilanne Englannissa.

Käydessäni tänään Englannin Pankissa tapaamassa Sir Otto Niemeyerä otti hän puheeksi nykyisen aseman Englannissa ja lausui hän käsityksensä, että konservatiivit tulevat edelleen pysymään vallassa. Hän huomautti erityisesti sitä, että vaikka hän itse onkin liberaali, ei hän voi kannattaa Mr. Lloyd Georgan vaaliohjelmaa - suurta rakennusohjelmaa työttömyyden poistamiseksi - jota hän ei pidä taloudellisesti terveenä eikä pätevänä.

Hän myönsi, että työttömyyttä on Englannissa paljon, mutta että työttömyystilasto ei sittenkään, verrattuna sodan edellisiin aikoihin, anna tilanteesta oikeaa kuvaa. Nykyinen tilasto on paljon tarkempi kuin aikaisemmin eikä numeroita voida siis verrata keskenään. Englannin asukasluku on sitäpaitsi kasvanut huomattavasti viimeisenä viitenätoista vuotena ja on tämäkin seikka otettava huomioon. Puhe "pääteollisuuksista" - hiilestä, raudasta, tekstiiliteollisuudesta - joilla aloilla ajat ovat olleet vaikeat, ei myöskään ole paikkansa pitävä eikä johtopäätösten vetäminen tällä perusteella ole oikea, sillä nämä teollisuuden haarat eivät enää ole siinä määrässä "pääteollisuuksia" - Key industries - kuin mitä ne olivat aikaisemmin. Hän sanoi itse olevansa mukana suurissa teräsyrityksissä ja tullessa tämänkin kautta tutustumaan läheisesti Englannin teollisuuselämään ja olevansa vakuutettu siitä, että vaikeuksista selviydytään teollisuusmiesten omien ponnistelujen kautta. Valtion väliintulo vai-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

keuttaisi vaan asemaa. Työttömyysavustukset ovat vaan hidastuttaneet kehityksen tervettä kulkua ja Lloyd Georgan rakennusohjelman toteuttaminen veisi vaan uusiin vaikeuksiin, joskohta niistä olisikin hetkellistä apua. Terästeollisuudessa, hiiliteollisuudessa ja tekstiiliteollisuudessa on hyvin paljon vanhanaikaisuutta, mutta näiden poistamiseksi on tehty sängen paljon työtä ja eteenpäin on menty. Englannin talouselämän kehittymiseen näiden suotuisaan suuntaan oli hän hyvin toivorikas.

Suomesta tuli myöskin puhe. Mainitsin siitä, että viime vuosi oli meille m.m. huonon sadon vuoksi varsin raskas, mutta että kauppatase näyttää mielestäni kulkevan edulliseen suuntaan. Sir Otto sanoi huomanneensa tämän ja lisäsi, että Suomessa on ilmeisesti taas saatu tilanne paremaan (My impression is that you have the situation again pretty well in hand).

Sir Otto Niemeyerin kuvaus tilanteesta Englannissa sekä valtiollisella että taloudellisella alalla on, sikäli kuin minä pystyn asemaa arvioimaan, hyvin sopusoinnussa tosiasioitten kanssa. Näinä päivinä olen tevanut useita huomattavia henkilöitä ja heiltäkin olen kuullut aivan samaa kuin Sir Otto Niemeyeriltä. Luultavaa on, että konservatiivit tulevat voittamaan. Labourin toiveet eivät ilmeisestikään ole parantuneet Mr. Snowdenin julilausunnan vuoksi parlamentissa t.k. 17 päivänä, jolloin hän mitä kategorisimmin julisti, että jos labour pääsisi valtaan tulisi se peruuttamaan velkasopimukset entisten liittolaistensa kanssa. Mac Donaldin lausunto tämän jälkeen, ettei hänen olles-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Nº

saan pääministerinä tulvaisi sopimuksia rikkomaan, vaan sovintotietä niitä revidoimaan, on ehken jossakin määrin riistänyt kärkeä Snowdenin kiivailta sanoilta.

Lloyd Georgen suurenmoinen ohjelmaa työttömyyden poistamiseksi on kylläkin herättänyt maassa suurta huomiota ja ilmeisesti myöskin osittain edullista huomiota, mutta ehkempä sitenkin enemmän arvostelua. Churchill piteli suuressa budjetti-puheessaan t.k. 15 päivänä Lloyd Georgea hyvin pahoin. Huomattava on, ettei hän parlamantissa saanut voimakkaita hyvähuutoja ainoastaan oman puolueensa keskuudesta, vaan herättivät Churchillin hyökkäykset Lloyd Georgea vastaan paljon riemastusta myöskin työväenpuolueen taholla. Churchillin puhe oli parlamentarisesti loistava.

Viime maaliskuun 27 päivänä piti Mac Donald suuren puheen, jossa hän viitaten Lloyd Georgen ohjelmaan, lausui, että sen laatija osoittaa enemmän rohkeutta kuin harkintaa, ja että jos työttömyyttä yleensä kukaan pystyy vuodessa poistamaan sen voi tehdä ainoastaan työväenpuolue. Mac Donald ei kumminkaan esittänyt mitään kiinteää ohjelmaa, kuten Lloyd George, vaan lupasi ainoastaan tehdä työttömyyden poistamiseksi kaiken sen, mikä kypsyneen harkinnan jälkeen näyttäisi mahdolliselta.

Lloyd Georgen ohjelman heikkous on epäilemättä siinä, että hän nimenomaan lupaa poistaa työttömyyden vuoden sisällä ja että hän yksityiskohdittain luettelee, miten monta henkeä hän voi sijoittaa mihinkin työhön. Kaikkein suurinta arvostelua

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Nº

on Lloyd Georgan ohjelma saanut siinä, että hän lupaa suorittaa nämä työt, joihin hän sijoittaisi kai noin 700.000 henkeä, ilman että niistä koituisi mitään lisäveroitusta. Tällä hän tarkoittaa sitä, että hän järjestäisi suuren valtiolainan, jonka korkoihin ja kuoletuksiin riittäisivät nykyiset työttömyysavustukset.

Pääministeri Baldwinin puheen jälkeen eilen ja Churchillin puheen jälkeen t.k. 15 päivänä voidaan katsoa vaalitaistelun alkaneeksi. Churchillin puhe oli, kuten sanottu, voimakas ja loistava, mutta Baldwinin puhe oli jokseenkin väritön. Churchillin budjettia on työväenpuolueen taholta tietenkin arvosteltu hyvin kiivaasti, mutta liberaaliselta taholta on hän saanut koko lailla tunnustusta. Mikään fenomenalinen ei Churchillin budjetti tietenkään ole, mutta ei sen kimppuun taida sentään olla aivan helppo käydä. Teetullin poistaminen merkitsee yli 6 milj. punnan tulojen vähentymistä valtiolle ja on sillä psykologisesti varsin paljon merkitystä. Maataloutta koskeva verojen vähennys tekee yli 2 miljoonaa puntaa ja on se saanut farmarien taholla hyvän vastaanoton.

Mr. Snowden karakterisoi Churchillin budjettia vaalilähjömiseksi. Sille, joka oli läsnä parlamentin istunnossa, teki Mr. Snowdenin esiintyminen sen vaikutuksen, että rahaministeri oli onnistunut riistämään varsin monta hyvää asetta vastustajainsa käsistä.

Se, mikä Churchillin puheessa mielestäni oli mielenkiintoisinta, oli hänen todistelunsa ja esityksensä Englan-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

nin taloudellisen elämän asteettaisesta noususta - lukuunottamatta vuotta 1926, yleislakkoa ja hiililakkoa - viimeisten viiden vuoden aikana. Tämä tuntui hyvin vakuuttavalta, ja meidän, jotka niin suuresti olemme riippuvaiset Englannin markkinoista, on tyydytyksellä pantava merkille, että meidän suurin ostajamme on päässyt suurimmista taloudellisista vaikeuksistaan ja on kulkemassa kohti parempia taloudellisia aikoja.

Vallit tapahtuvat arvattavasti toukokuun viimeisenä päivänä. Siihen mennessä voi tietysti tapahtua yhtä ja toista, mikä voi muuttaa tilannetta. Tällä hetkellä näyttäisi kummin-kin siltä, että konservatiivit saisivat riittävästi enemmistön voidakseen pysyä vallassa. Konservatiivien eduksi on merkittävä 18 milj. punnan ylijäämä viime vuodelta ja työttömyyden vähentyminen. Konservatiivien Venäjän politiikan eduksi on ilmeisesti laskettava brittiläisen kauppadelegation havainnot Venäjällä ja samaan kategoriaan voitane laskea pomminheitto Delhin parlamentissa. Snowdenin puheet parlamentissa näinä päivinä ovat myöskin katsottavat epäsuorasti hyödyttäneen konservatiiveja.

Lontoossa, huhtikuun 19 p:nä 1929.

L ä h e t t i l ä s :

P. H. Saarimäen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cz.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no 5.

Lontoo

1/6 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1355/36

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
13	202
576-29	29
RYHMÄ	
5	C 2
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S. W. 5.	

1 päivänä kesäkuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena on minulla kunnia lähettää raporttini
no. 5, joka koskee Englannin vaalituloksia.

Yhden kappaleen raporttiani olen lähettänyt minis-
teri Procopéille Haagiin.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Jaastamoinen

K. Herra V. T. Ulkoasiainministeri,
Pääministeri O. Mantere,
Helsinki.

13 / 202 he 1929

5/6-29	92	LIT
RYHMÄ	0.0000	ASIA
5	07.	

1 päivänä kesäkuuta 1929.

Englannin vaalitulos.

Tätä kirjoittaessa, lauantai-aihana, kesäkuun 1 päivänä, eivät vaalien tulokset ole vielä lopullisesti selvillä, mutta se voidaan kumminkin jo nyt todeta, että Englannin uudessa parlamentissa tulee Labourilla olemaan enemmän edustajia kuin millään muulla puolueella, huolimatta siitä, että sen saavuttama äänimäärä on hieman pienempi kuin konservatiivien.

Äänioikeutettuja oli näissä vaaleissa kaikkiaan 28.142.433 eli noin 5½ miljoonaa enemmän kuin edellisissä vaaleissa. Tämä johtuu siitä, että Baldwinin hallituksen toimesta on sääntöoikeus uloitettu kaikille 21 vuotta täyttäneille naisille. Näin ovat naiset äänestäjien joukossa lukuisimmat ja on heillä hyvän joukon toista miljoonaa enemmän kuin miehiä.

Puolueiden äänimäärät ja edustajapaikat jakautuvat tällä hetkellä seuraavalla tavalla:

Labour	8.306.477	ääntä	-	287	paikkaa,
Konserv.	8.561.579	"	-	252	"
Libar.	5.220.577	"	-	54	"
Muita	302.070	"	-	6	"
<u>Yhteensä</u>	<u>22.390.703.</u>				

Äänestäjien prosenttimäärä on tällä hetkellä 79.

Jos vaalien tuloksia arvioitaisiin äänten jakautumisen perusteella eri puolueitten kesken, niin voi nyt sanoa, että tulokset vastaavat odotuksia pääpiirteissään. Konservatiivit ovat

edelleen pysyneet äänimäärältään suurimpana puolueena. Heidän kintereillänsä seuraa työväenpuolue, jonka huomattavas kasvua oli odotettu ja sitten tulevat liberaalit, joiden äänimäärä on noussut suhteellisesti enin, mitä jo vuosi sitten pidin todennäköisenä.

Äänimäärän pohjalta katsottuna ovat tulokset tietysti omituiset. Että liberaalit 5.220.577 äänellään ovat saaneet tähän saakka 615 edustajapaikasta ainoastaan 54 edustajaa on tietysti aivan suhteetonta. Heidän äänimääränsä vuoden 1924 vaaleissa oli 3.105.323, jolla valtavalla määrällä he voittivat ainoastaan 46 parlamenttipaikkaa, mutta nykyinen tulos on vielä suhteettomampi. Tämä johtuu siitä, että Suur-Britanniassa ovat vaalipiirit miltei yksinomaan yhden miehen vaalipiirejä, ja jos siis, kuten nyt, kilpailemassa on kolme puoluetta, joutuu heikoin niistä miltei kokonaan vaille edustusta.

Vuonna 1924 saivat konservatiivit kaikkiaan 7.597.894 ääntä ja saivat tällä äänimäärällä parlamentissa ehdottoman majoriteetin, yli 400 paikkaa. Tämä oli tietysti suhteetonta, mutta oikeudenmukaista ei sekään ole, että heillä nyt, huolimatta suurimmasta äänimäärästänsä, on kokonaista 35 paikkaa vähemmän kuin työväenpuolueella.

Konservatiiveilla ja liberaaleilla on siis tähän saakka yhteensä 13.782.256 ääntä ja 306 edustajaa ja työväenpuolueella on 8.306.477 ääntä ja 287 edustajapaikkaa. Porvareilla on siis pieni enemmistö parlamentissa, mutta vasta tulevaisuus näyttää, tulevatko porvarilliset esiintymään yhteis blokkina työväenpuoluetta vastaan, vaike hajallaan. Minä rohkeneisin olla siinä käsityksessä, että porvarilliset puolueet tulevat ratkaisemaan kantansa tapauksesta tapaukseen, t. s., että liberaalit tulevat toisinaan kannattamaan konserva-

tiiveja ja toisinaan antamaan äänensä työväenpuolueelle ja jopa niin, että liberaalinen puolue tulee, kuten näinä viimeisinä neljänä vuotena, esiintymään hajanaisena.

Tällä hetkellä on vielä 17 edustajapaikkaa täyttämättä ja koska on todennäköistä, että porvarilliset puolueet tulevat niistä saamaan suhteellisesti enemmän edustajia kuin työväenpuolue - englantilaisten, skotlantilaisten, Walesin ja Pohjois-Irannin yliopistojen äänestystulokset ovat vielä tuntemattomat - tulee työväenpuolueen edustajaluku verrattuna porvarillisiin mahdollisesti vielä vähän muuttuaan porvarillisten eduksi.

Kun vaaleja julistivat sekä Mac Donald että Baldwin, että he ryhtyvät muodostamaan hallitusta ainoastaan siinä tapauksessa, että heillä tulee olemaan selvä majoriteetti parlamentissa. Nyt ei sitä ole heillä kummallakaan ja niin ollen, jos he pysyvät tiukasti sanoissaan, ei siis olisi olemassa edellytyksiä hallituksen muodostamiselle kummallakaan suurella puolueella. Mutta koska man ei voi olla olemassa ilman hallitusta, ja edelleen, koska Englanti ei halua niin otaksua - muuta kuin selvästi parlamentaarisen hallituksen, niin tulisi siis asian ratkaisu olemaan liberaalisen puolueen käsissä. Katsoen siihen, että Lloyd George lausui vaalitaistelun aikana, ettei hänen puolueensa tule tällä kertaa, kuten vuonna 1923, auttamaan työväenpuoluetta valtaan, olisi tästä loogillinen johtopäätös, että liberaalit ryhtyisivät kannattamaan konservatiiveja. Tulvatko he kumminkaan menettelemään niin on tällä hetkellä mahdotonta sanoa.

Niin ollen on tilanne Suur-Britanniassa tällä hetkellä epäselvä mitä suurimmassa määrin. Tätä epäselvyyttä lisää vielä se seikka, että kuningas on taas sairastunut ja jos tautia jatkuu, muodostuu

tilanne helposti suorastaan kireäksi. Vaalit ovat siis vieneet siihen, että millään puolueella ei ole parlamentissa riittäviä enemmistöjä. Minä olen on pidettävä todennäköisenä, ettei tällä tilannetta voi jatkua kauan ja että edessä ovat pian uudet vaalit. Voi siis hyvinkin käydä samoin kuin vuonna 1923, nimittäin, että työväenpuolue tulee olemaan hallituksessa vaan vuoden verran ja että tämän jälkeen pidetään uudet vaalit. Minusta näyttää siltä, että tällä olii vallalla oleva käsitys Englannissa tällä hetkellä. Miten vaaleissa tulisi sitten käymään, on sen ajan murhe. Työväenpuolueen pää-miehenkannattaja "Daily Herald" lausuu pääkirjoituksessaan tänään, että työväenpuolueen nyt esillä vaalivoitto on vaan alkusoihtoa puolueen yhä suurempaan kasvamiseen. Voi tietysti käydä näinkin. Kumminkin on se mahdollisuus olemassa että porvarilliset puolueet voisivat tällä välillä löytää pohjan yhteistyöinnille. Mutta sekin mahdollisuus on otettava lukuun, että konservatiivit ja liberaalit tulisivat yhä suuremmassa määrin riitautumaan ja täten vähittäisesti myötävaikuttamaan työväenpuolueen aseman voimistumiseen.

Tuleeko Baldwinin hallitus eroamaan nyt heti, vai tuleeko se odottamaan parlamentin kokoontumista juhannuksen aikana antaakseen sille tilaisuuden antaa Baldwinin hallitukselle epäluottamuslauseen valtaistuinpuheen arvostelun yhteydessä, on tämän hetken kiintoisin kysymys. Tässä asiassa ei tietenkään ole vielä päätetty tehty eikä myöskään senomalehtien lausunnoista voi vielä nyt muodostaa kukaan mitään kuvaa ja mielipidettä asiassa. "Times" näyttää kumminkin olevan sitä mieltä, että koska Lloyd Georgan vaalikamppailu antoi

suuren määrän mielipidettä asiasta, on sekin mahdollista, että sekin

voiton työväenpuolueelle, on hänelle annettava tilaisuus ottaa vastuu niukoilleen. Kirjoituksessa ei selvästi sanota, miten tämä on ymmärrettävää. "Daily Telegraph" on sitä vastoin selvästi sitä mieltä, että Baldwinilla ei ole syytä erota vielä, vaan että hänen on rohkeasti rekonstruoitava hallituksensa, laadittava "non-controversial" toimintaohjelma ja antaa parlamentille tilaisuuden joko kannattaa häntä tai kaataa hänet. "Manchester Guardian" on myöskin perusteluilla perusteilla sitä mieltä, että Baldwinin velvollisuus on välttää yhä suurempien vaikeuksien syntymistä ja pysyttävä paikallaan toistaiseksi. Kirjoituksensa loppulauseessa on myöskin "Times" sitä mieltä, etteivät perusteluilla syyt tee välttämättömäksi Baldwinin eroamista ja lausuu sen käsityksen, että on olemassa mahdollisuuksia tilanteen selvittämiseksi, kuten ennenkin on tapahtunut.

"Daily News", kuten "Manchester Guardiankin", on iloinen Baldwinin karsimien häviön johdosta, mutta lausuu myöskin pettymyksenä liberaalien toiveitten luhistumisesta. "Daily News" pitää kumminkin parlamentin uutta kokoonpanoa parempana kuin edellistä ja näkee nyt mahdollisuuksia Englannille toteuttaa tarmokkaampaa rauhanohjelmaa ja aktiivisempaa työttömyyspolitiikkaa. Samoin iloitsevat liberaalit siitä, ettei nyt ole mahdollista salakuljettua maahan teollisuuden turvaamisen (safeguarding) muodossa suojelustulleja.

Kansainväliseltä kannalta katsoen, ja sanoisinko suomalaiselta kannalta katsoen, antavat nämä syyt aihetta tyydykseen vaalituloksien johdosta. Niissä oloissa voisi todellekin pitää mahdollisena, että Englanti nyt tulisi hyväksymään "Geneven protokollan", minkä tarkoituksenmukaisuudesta ei minun mielestäni pitäisi voida olla epäilyksiä. Samoin on mielestäni entistä enemmän syytä uskoa, että Suomen taholta

tehty esitys finanssiavun myöntämisestä aiheuttomasti byrokraattien
alaisiksi joutuneille maille tulee hyväksytyksi. Edelleen olisi
yleisinhimilliseltäkin kannalta katsottuna onnellista, jos Englannin
työttömyyttä voitaisiin vähentää. Koska työväenpuolue lupautensa
mukaan tulisi tarkkamuotoisesti jatkamaan rakennustoimintaa, luulisi siitä
olevan Suomellakin hyötyä, sillä puutavarasto arvatenkin tulisi
tarvitsemaan entistä enemmän.

Koska työväenpuolue ja liberaalit ovat molemmat sitä mieltä,
että diplomaattiset suhteet Venäjän kanssa ovat solmittavat uudelleen
voinee pitää selvänä, että niin tulee käymään ennen tai myöhemmin.
Tuleeko tämä vaikuttamaan hyvään tai huonoon suuntaan esimerkiksi
meillä Suomessa, on tietysti vaikeata mennä sanomaan tällä hetkellä.
Taloudelliselta kannalta katsottuna voisi ajatella, että se voisimme
tulla kärsimään, jos Venäjä saisi krediittia ja tulisi siis yhä kil-
pailukykyisemmäksi meidän kanssamme kaikilla puuteollisuuden ja pa-
periteollisuuden eri aloilla. Tätä mahdollisuutta on pidettävä sil-
miä. Meidän kirjistyneissä ja todella vaikeissa taloudellisissa
oloissa - minä pidän niitä vaikeampina kuin milloin ne monen mielestä
Suomessa näyttänevät - olisi todella fatalista, jos Venäjä saisi ra-
hallista apua ilman, että sen samalla olisi pakko siirtyä noudatta-
maan todella tervettä talouspolitiikkaa. Toisaalta on kumminkin otet-
tava huomioon, että labourin finanssiministerinä on nimetty tulisi
olemaan Mr. Philip Snowden, joka on bolševismin jyrkkä vastustaja
ja minun mielestäni monessa suhteessa, vaikkakaan ei kaikissa, ter-
veesti ajatteleva talouspolitiikko. Näin ollen ei siis ilman muuta
ole pidettävä selvänä, että Venäjä tulisi saamaan luotton Englan-
nista eikä ilman rajoittavia ehtoja

Englannin vaalien tuloksena on siis joka tapauksessa epäselvä tilanne. Taloudelliselta kannalta katsoen voisi pitää mahdollisena, että tämä siikkyttäisi liikemaailmaa ja pysähyttäisi tai viivästyttäisi taloudellista yritteliäisyyttä. Jos näin tulisi käymään, ja tämä mahdollisuus on tietysti sängen suuri, olisi tämä suuresti valitettavaa ja vaikuttaisi se ikävästi myöskin Suomeen. Mac Donaldin asema tulisi kumminkin joka tapauksessa olemaan heikko eikä näin ollen näyttisi mahdolliselta, että hän voisi päästä toteuttamaan mitään varsinaista sosialistista talous- tai hallitusohjelmaa.

Kuten jo mainitsin, on kuningas taas sairastunut muutama päivä sitten. Hänen tilaansa ei pidetä vaarallisena, mutta koska toisaalta on merkkejä siitä, että hänen keuhkoissaan olisi taas mitään - näin kertovat eräät tiedot - voi tauti tulla pitkäaikaiseksi ja voi päättyä kuolemaankin. Joka tapauksessa, on kuminkaan sairastuminen juuri tällä hetkellä erikoisesti valitettava asia ja tälle tilanteen entistämisen arkaluontoisuuskaksi.

Kuminkaan vanhin poika, Walesin prinssi, joka on tavallaan hyvin populaari ja nähtävästi varsin intelligentti mies, tulisi inhimillisesti katsoen olemaan isänsä seuraaja. Hän on luultavasti intelligentimpi henkilö kuin isänsä, eikä tämän intelligenensin ole mitään syytä laskea alhaiseksi, mutta nykyinen kuningas on kokenut ja stabili herre jota vastoin Walesin prinssi tekee, se täytyy minun sanoa, monista hyvistä ominaisuuksistaan huolimatta poikamaisen vaikutuksen. Niissä epäselvissä, ellen sanoisi kriittisissä oloissa, olisi tietysti hyvin valitettavaa, jos tapahtuisi hallitsijan vaihdos, tai jopa sekin, että olisi pakko ylläpitää "regency councilia" tai antaa Walesin prinsille

valiaikaisesti hallitsijan oikeudet, mistä on myöskin mainittu.

Konservatiivien tappion syitä on tuskin erikoista aihetta ryhtyä sen pitemmällä analysoimaan. Työväenpuolue ja liberaalit syyttävät Baldwinin hallitusta siitä, ettei se ole kyennyt paremmin hoitamaan työttömyyskysymystä. Etä tässä syytöksessä on perää, on kieltämätöntä. Toiseksi syytetään Baldwinin hallitusta siitä, ettei se velka-asioissa yhdeltä puolen liittolaisiinsa nähden Euroopassa ja toiselta puolen Yhdysvaltioihin nähden ole riittävästi valvonut maansa etuja. Tähän syytökseen on aiheita. Kolmanneksi moititaan Baldwinia siitä, että hän on sallinut Ranskan vaikuttaa liian paljon Englannin ulkopolitiikkaan. Tässäkin syytöksessä on paljon totta. Etenkin on seä tyytymätön siihen, ettei Englanti ole vetänyt sotajoukkojaan pois Saksan alueilta. Neljänneksi moititaan konservatiivista hallitusta siitä, että se on safeguardingia nimellä koettanut toteuttaa Englannissa suojelustullijärjestelmää. Tämä pitää täydellisesti paikkansa. Koettaessani perehtyä Englannin oloihin, olen tullut siihen käsitykseen, koettaessani katsella asioita Englannin kannalta, että tästä politiikasta on Englannilla ollut paljon hyötyä. Suomalaisen teollisuusmiehenä minä tietysti pelkään tätä politiikkaa ja toivoisin, että Englanti luopuisi siitä kokonaan. Viidenneksi syytetään nykyistä hallitusta siitä, ettei se ole osoittanut tyyttä innostusta kansainliitto-politiikkaan nähden. Tässä minä yhtäisin täydellisesti arvostelijoihin. Minä olen saanut sen käsityksen, että Englannin nykyinen hallitus ja koko konservatiivinen puolue on nauttanut tässä asiassa kaksimielistä peliä. Foreign Office'n, sikäli kuin minun saamani vaikutelmat ovat oikeat, sydämes-

sen kyllä Kansainliittoon nähden. Onko tämä oikein tai väärin katsottuna mahtavan suur-Britannian kannalta, josta kysymyksen auki, mutta katsottuna suomalaiselta kannalta, on tämän seikan toteaminen ollut ikävä. Minulla on se käsitys, että Englanti on suuri este yleisen aseistariisumaisen tiellä, mutta sittenkin ihmetteleisin, miten pitkälle esimerkiksi liberaalit uskaltaisivat mennä tässä asiassa, jos heidän olisi vastattava asioista.

Lisäyksenä konservatiivien vaalitappioon on mainittava Rothermeren sanomalehdistön kanta. Rothermere on ollut kolmena vuotena, josta ajan olen ollut täällä, tehnyt parhaansa kaivaakseen maata pois Baldwinin alta. Täällä se on hyvin onnistunut.

Konservatiivien vaalitappioon on arvattavasti myös vaikuttanut Baldwinin valitaktiikka, joka on ollut ei ainoastaan hyvin hillittyä, vaan jos katsoo asioita konservatiivien silmillä, suorastaan liian hillittyä. Baldwin on mies, josta voisi sanoa, että hän harkiten panee kynttilänsä vakan alle eikä anna sen loistaa silloinkaan kuin siihen olisi täyten aihetta. Psykologisesti tämä on mitä kiinnostainta todeta.

Konservatiivien asema on kuitenkin moralisesti luja, sillä he ovat joka tapauksessa saavuttaneet suurimman äänimäärän, vaikka ovatkin menettäneet suuresti paikkoja parlamentissa. Voi hyvinkin käydä niin, että vuoden 1924 tapaukset uudistuvat ja että Mac Donald kärsii tappion parlamentissa, senokasme vuoden kuluttua, ja että konservatiivinen puolue taas saa tilaisuuden päästä "ei ainoastaan hallitukseen vaan valtaan" kuten täällä sanotaan. Ehkenpä konservatiiveilla silloin on avoin silmiä tarkastella virheitään ja korjata myöskin sisäisiä

heikkouksiin ja välttää esimerkiksi liian vanhojen ja liian arkojen miesten pitämistä hallituksessa. Sir Austen Chamberlainin 43 sunnelli saatu "vaalivoitto" on tässä suhteessa, tai ainakin pitäisi olla, kyllin varoittava esimerkki.

Muutaman päivän kuluttua on jo ehken taas syytä palata tarkastamaan asema tsalli. Tällä kerralla luulen jo kosketelleeni, pääsääntöisesti ainakin, kaikkia niitä asioita, joista käsillä olevan materialin pohjalla, on ollut mahdollista lausua ajatuksiaan.

Lontoossa, 1 päivänä kesäkuuta 1929.

L a h e t t i l l e :

A.H. Saastamoinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no 6.

Lontoo.

11/6 1929.

AHS/SS.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1424/52.

No 14/202 re D. 19 29		
18/6-29	fo	LIT.
0	CJ	ASIA
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON,		

S. W. 5.

Kesäkuun 11 päivänä 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena lähetän kunnioittaen raporttini no. 6,
joka käsittelee

MacDonaldin hallitusta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Larstamöör

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. P r o ç ó p é ,
Helsinki.

RAPORTTI NO: 6.

MacDonaldin hallitus.

No. 14/202 he. D. 19 29		
17/2-29	No	Lit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	e2	

Palasin eilen Hollannista ja tahdon seuraavassa lausua muutaman sanan MacDonaldin hallituksesta ja sen ohjelmasta.

Voidaan todeta, että MacDonaldin hallitus on saanut maassa varsin suosiollisen vastaanoton eri tahoilta. Konservatiivisenkin puolueen lehdet ovat sitä mieltä, että MacDonaldille on annettava tilaisuus osoittaa, mihin hän ja hänen hallituksensa pystyy ja arvosteltava häntä asiallisesti. Konservatiiviset lehdet näyttävät olevan varsin yksimielisiä siitä, että MacDonaldia ei suurin vaara uhkaisi vastapuolueitten taholta, vaan hänen oman vasemmistonsa puolelta. Tulevaisuus tietenkin vasta osoittaa, miten tulee käymään. Mutta se voidaan tällä hetkellä todeta, että MacDonald lähtee liikkeelle varsin suotuisissa olosuhteissa, mikä ennustaa hyvää hänen hallituskaudelleen. Konservatiivitkin myöntävät, että Labour-puolue esiintyi vaaleissa sympatisella tavalla ja hyvin moderatilla ohjelmalla. Katsoen lisäksi siihen, että MacDonaldilla ei ole enemmistöä parlamentissa, joten minkään suoranaisesti sosialistisen ohjelman toteuttaminen ei ole mahdollista, ei MacDonaldin hallitukseen tuloa - tahallani olen käyttämättä termiä "valtaan tuloa" - tarvitse pelätä porvarillisella taholla, vaan näyttää oltavan kutakuinkin tyytyväisiä vaalien tuloksiin.

MacDonaldin hallituksen huomattavimmat jäsenet, paitsi häntä itseään, ovat finanssiministeri Philip Snowden, "työttömyysministeri" J.H. Thomas ja ulkoasiainministeri Henderson.

MacDonaldin tunnen henkilökohtaisesti. Käsitykseni hänestä on hyvä. Hän on harkitseva ja rehellinen mies, joka katsoo maailman asioita suurpiirteisesti. Häntä voi epäilemättä pitää yhtenä maansa suurimmista valtiomiehistä. Kansainvälisessä politiikassa tulee hän merkitsemään rauhaa. Hänen johtamansa Englanti tulee epäilemättä asettumaan solidariseksi Kansainliiton kanssa. Samoin otaksuisin hänen olevan ennakkoluulottoman pienten kansain suhteen. Näin ol-

len on minusta Suomen kannalta katsottuna syytä olla varsin tyytyväinen hänen tulemisensa johdosta Englannin pääministeriksi. Henkilökohtaisesti on minulla hyvät syytä otaksua, että menestyksellä lähestyvä häntä.

Mr. Snowdenin tunnen myöskin henkilökohtaisesti. Minunkin käsitykseni on, että hän on huomattavasti lahjakas henkilö. Personallisuutena pitäisin häntä voimakkaampana kuin MacDonaldia. Massojen vaikutuksille hän ei ole altis, kernaimminkin tuntuisi siltä, että hänelle tuottaisi miltei huvia saada osoittaa itsenäisyyttään ja omintakeisuuttaan joukkojen edessä. Hän on rampa ja fyysisesti heikko, mutta henkisesti voimakas henkilö ja jossakin määrin ja huomattavastikin-kulmikas ja ivallinen, jopa voisi sanoa, että hänessä on huomattava annos katkeruuttakin. Ehkenpä tämä johtuu hänen fyysisellisestä avuttomuudestaan, sillä nuoruudessaan hän vioitti molemmat jalkansa polkupyöräonnettomuudessa ja voi liikkua ainoastaan kahden kepin varassa. kaikkein suurimmalla vaivalla. Minun käsitykseni ja vaikutelmani on, että hän on teoreettisesti dogmaattinen sosialisti, mutta käytännössä ymmärtävä mies. Finanssipoliitikkona hän on epäilemättä taitava ja joskin hän voisi muutamissa asioissa mennä porvatiillisen henkilön mielestä liian pitkälle - esimerkiksi perintöverossa - on häntä kumminkin ainakin sosialistina pidettävä harvinaisen terveesti ajattelevana miehenä. Mr. Snowdenia olen tavannut useita kertoja ja on minulla ollut hänen ja hänen lahjakkaan ja hyvin tunnetun rouvansa kanssa useita kiintoisia keskusteluja. Tämän perusteella voin muun muassa sanoa, että hän on mahdollisimman kylmä Moskovaan nähden. Vastenmielisyyttään Ranskaan ja nimenomaan Poincaréhen nähden hän ei myöskään keskusteluissani hänen kanssaan ole koskaan salannut. Kuten tunnettua, on hän julki-suudessakin, sekä parlamentissa että sanomalehtien palstoilla ja puheissaan, tuonut käsityksensä Moskowasta ja Ranskasta esiin peittelemättä. Hänen tulonsa hallitukseen ei varmaankaan ole tervetullut kummallekaan. Katsoen hänen voimakuuteensa, lahjakkaisuuteensa ja taitavuuteensa on mielestäni syytä uskoa, että hänen vaikutuksensa tulee tuntumaan myöskin MacDonaldin ulkopoliitikassa. MacDonald ei pidä bolshevismia suinkaan minään terveenä hallitussysteeminä, mutta

ollen idealisti ja vaikutuksille altis, voisi ajatella hänen sentään jossakin määrin koettavan ymmärtää Moskowaa, mutta Snowdenista minusta voisi sanoa, että hän on jääkylmä Moskowan nykyisiin tsaareihin nähden. Tässä yhteydessä en voi olla mainitsematta, että rouva Snowden oli ollut yhteen aikaan hyvinkin bolshevismiin lumoissa, mutta kääntyi täydellisesti tehtyään matkan Venäjälle. Rouva Snowden on, kuten sanottu, lahjakas henkilö, erinomainen puhuja ja miehensä uskollinen työtoveri. Hovissa hän on hyvin suuressa määrässä persona grata.

Voin vielä mainita, että Mr. Snowden esiintyi puhujana englantilais-suomalaisen yhdistyksen suurilla päivällisillä vuonna 1926 ja rouva Snowden päivällisillämme vuonna 1927. Molemmat ovat henkilökohtaisesti olleet hyvin ystävälliset minulle.

MacDonaldin ja Snowdenin jälleen lahjojensa ja vaikutusvaltansa puolesta luulisin tulevan Mr. Thomasin, jonka virallinen asema hallituksessa on "Lord Privy Seal", mutta jonka todellisena tehtävänä tulee olemaan keinojen löytäminen työttömyyden vähentämiseksi. Sisäpoliittiselta kannalta katsottuna on hänen asemansa mitä tärkein ja tulee MacDonaldin hallituksen menestyminen olemaan suuressa määrin hänen käsissään.

Mr. Thomas in alkujaan rautatieläinen, veturinpuhdistaja, mutta on jo kauan ollut rautatieläisten ammattiliiton johdossa ja samoin puolueensa ensimmäisiä luottamusmiehiä. Hän on sosialistina hyvin oikeistolainen ja hyvissä väleissä kaikkien kanssa, yhtä hyvin aseveljiensä kuin porvareitten kanssa. Hän on ilmeisesti hyvin "mukava mies" ja on hänellä kaikesta päättäen hyvä annos käytännöllistä järkeä. Ohjelmas- taan työttömyyden vähentämiseksi on hän lausunut sen verran, että hän haluaisi pidentää lasten koulu-aikaa yhdellä vuodella estääkseen näitä liian nuorina tulemasta työmarkkinoille ja lisäämään työttömien lukua. Edelleen haluaisi hän asettaa eläkkeelle 65 vuotta täyttäneet henkilöt ja vähentää työttömyyttä siis tästäkin päästä, mutta samalla vähentää työttömyysavustusta nuorilta, voimissaan olevilta henkilöiltä. Tämä Thomasin ohjelma tuntuu varsin järkevältä.

Ulkoministerikseen on MacDonald nimittänyt Labour-puolueen vanhan sihteerin, Mr. Arthur Hendersonin. Tätä pidetään osoituksena sii-

tä, että pääministeri itse tahtoo hoitaa ulkopolitiikan, vaikkakin hän jättää jokapäiväisen, juoksevan työn Hendersonille. Henderson on meilläkin tunnettu nimi. Nähtävästi hän ei ole mikään erikoisesti lahjakas henkilö, mutta on arvokas, tasainen ja harkitseva mies.

Eilisen päivän "Daily Heraldissa" oli sängen mieltäkiinnittävä haastattelu Hendersonin kanssa. Tässä hän luonnehti Englannin ulkopolitiikan seruaavalla tavalla:

1). Englannin nykyinen hallitus tulee mitä tehokkaimmalla tavalla tukemaan Kansainliittoa ja noudattamaan sen periaatteita;

2). Toisena perusajatuksena on hyvien välien luominen Yhdysvaltain kanssa. Tätä tarkoitusta varten on pääministeri valmis ensi tilassa matkustamaan Washingtoniin neuvotellakseen siellä presidentti Hooverin kanssa. Laivastojen vähentäminen tulisi tietenkin olemaan neuvottelujen yhtenä pääkohteena. MacDonald on jo ilmoittanut, että hän tulisi pyytämään Kanadan pääministeriä ottamaan osaa näihin neuvotteluihin.

3). Kolmantena suurena ohjelmakohtana on diplomaattisten suhteiden uudelleen solmiaminen Venäjän kanssa. On mielenkiintoista pitää muistissa, mitä nykyinen ulkoministeri tässä yhteydessä lausui. Henderson nimittäin toi varsin selvästi esille ettei hän hyväksy Venäjän nykyistä hallitussysteemia, mutta ettei tämä seikka sittenkään saa olla esteenä normaalisille valtiollisille suhteille.

Näistä Englannin työväenhallituksen ulkopoliittisista suuntavivoista ei luonnollisestikaan voi sanoa muuta kuin hyvää, etenkin kohdista I ja II. Täytyy vaan toivoa, että sillä tulisi olemaan voimaa toteuttaa nämä hyvät ja terveet ajatuksensa. Omasta puolestani olisin taipuvainen uskomaan, että MacDonaldilla tulee olemaan maanestystä, sillä ainakin tässä suhteessa tulee/olemaan luja selkänoja koko maassa. Edelleen uskoisin omasta puolestani, että presidentti Hoover olisi varsin halukas omalta puoleltaan edesauttamaan amerikkalais-brittiläisten suhteiden parantamista ja lähentämistä. Samoin olen siinä käsityksessä, että Kanada ja muut brittiläiset dominionit tervehtivät tätä politiikkaa mielihyvällä.

Parinkymmenen vuoden ajan olen koettanut seurata amerikkalais-brittiläisiä suhteita ja tämän perusteella olen siinä käsityksessä, että Amerikan ja Englannin ulkopuolella liioitellaan näiden kahden maailmanvallan välistä jännittyneisyyttä. Bolshevikit ja saksalaiset, jotka molemmat ovat jäykkiä teoretikkoja, näyttävät minusta ennen kaikkia vetävän aivan liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä tässä suhteessa. Ainakin bolshevikit näyttävät pitävän selviönä, että Englanti ja Yhdysvallat välttämättömyyden pakosta joutuvat kerran maailmassa sotaan keskenään. Kieltämättä sitä, että näiden molempien englanninkielisten maiden suhteet ovat varsinkin viime vuosina kenties Baldwinin hallituksen taitamattomuudenkin vuoksi, olleet kylmähköt, ja myöntäen senkin, että Englannissa vallitsee varsin kouraantuntuvaa kateutta Yhdysvaltoja kohtaan sekä huomioonottaen sen, ettei Yhdysvaltain kongressissa useinkaan ^{tarpeeksi/}olla varovaisia, on sittenkin käsitykseni ollut se, että nämä kaksi maata jaksavat rauhallisoin keinoin hoitaa välinsä. Kun nyt on ilmeistä, että MacDonald ottaa suoran ja avomielisen aloitteen välien parantamiseksi, uskoisin minä, että eteenpäin päästään. Kansainväliseltä kannalta on tätä lähentymistä tervehdättävä ilolla. Englannin ja Yhdysvaltain välinen lähentyminen tulee varmaankin vaikuttamaan edullisesti koko maailmaan ja helpoittamaan myöskin taloudellista tervehtymistä.

- - - - -

Edellisessä raportissani alleviivasin, että Labour Party on ohjelmassaan sitoutunut edistämään työväenasuntojen rakentamista. Tämä on Suomen kannalta tietysti hyvin tärkeätä, sillä rakennuksia vartenhan tarvitaan puutavaroita ja nyt voimme melkoisella varmuudella luottaa siihen, että Englannissa tulee puutavaroiden kysyntä suuresti kasvamaan

- - - - -

"Kuningas on kuollut, eläköön kuningas" on vanha sananparsi jota usein käytetään ja hyvällä syyllä voi sitä käyttää nytkin. Baldwin on nyt tällä hetkellä kuollut ja unohdettu ja katseet ovat kohdistetut MacDonaldiin. Kuten jo tämän raporttini alussa sanoin, on MacDonald saanut varsin hyvän vastaanoton maassa ja luvataan hänelle

lojaalista kannatusta. Millään puolueella ei ole halua joutua uusiin vaaleihin ja näin ollen on todennäköistä, että MacDonald saa olla varsin rauhassa, ellei hän, mikä ei näytä luultavalta, koettaisi ryhtyä toteuttamaan liiaksi sosialistisia ajatuksia.

Mitenkä liberaalinen puolue tulee suhtautumaan MacDonaldin hallitukseen yksityiskohdissa, sen osoittaa tulevaisuus, mutta jottenkin selvältä tuntuu, että MacDonald tulee saamaan ulkopoliittikassaan liberaaleilta mitä suurinta tukea. Työttömyyskysymyksessä, mikä, kuten sanottu, on Englannin sisäpoliittisesti tärkein kysymys, luulisi liberalien myöskin tukevan MacDonaldia. Edelleen uskoisin, että konservatiivinenkin puolue, tai ainakin osa siitä, tulee menemään koko pitkälle tässä asiassa. Se on kumminkin pidettävä mielessä, että työttömyyskysymyksen ratkaiseminen on mitä monimutkaisin asia ja vaikkakin eri puolueitten taholla ollaan täysin yhtä mieltä siitä, että tästä raskaasta painajaisesta on päästävä irti, eroavat mielipiteet kumminkin suuresti toisistaan siinä, miten tämä on parhaiten saavutettavissa. Työväenpuolue on ollut, samoin kuin konservatiivinen puolue, hyvin viisas siinä, ettei se ole laatinut itselleen yksityiskohtaista, jäykkää ohjelmaa, kuten Lloyd George, vaan on ainoastaan sitoutunut siihen, että se parhaan harkintansa mukaan koettaa etsiä keinoja tämän jättäjäiskysymyksen ratkaisemiseksi.

Lontoossa, kesäkuun 11 päivänä 1929.

L ä h e t t i l ä s :

P. H. Järveläinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ:

5

OSASTO:

67

ASIA:

H. a. Asiamiehittäjä Välikauden selostus.

Lontoo

9/7 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 1604/82.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 16 Kos. Sald. 1929		
16/2-29	72	LEL
RYHMÄ	OSASTO	ALIA
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON,		

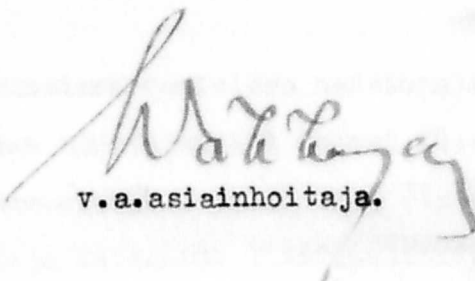
S. W. 5.

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö ohellisena kunnioittaen Ministeriölle
lähettää laatimansa selostuksen:

Tilanne Etelä-Afrikassa.

Lontoossa, heinäkuun 9 p:nä 1929.

v.a.asiainhoitaja.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

Nº

S. W. 5.

Tilanne Etelä-Afrikassa.

Kun kenraali Hertzogin johtama Etelä-Afrikan natsionalistipuolue saavutti v:n 1924 vaaleissa voiton, ei se vielä silloin päässyt tilanteen herraksi. Parlamentin alahuoneen 134 paikasta sai se silloin haltuunsa 63, kun taas kenraali Smutsin johtaman etelä-afrikalaisen puolueen edustajamäärä tuli olemaan 54. Ainoastaan tekemällä yhteistyösopimuksen työväenpuolueen - 17 edustajaa - kanssa ja ottamalla hallitukseensa myös pari sen edustajaa Hertzog sai parlamenttienemmistön taakseen.

Viime kesäkuussa tapahtuneissa vaaleissa natsionalistipuolue sai loistavan voiton, sen edustajamäärä kohosi 78:aan. Etelä-afrikalaisen puolueen edustajamäärä nousi vain 61:een. Työväenpuolue, joka ennen vaaleja hajaantui liittopolitiikan takia natsionalistien kanssa kahteen osaan - eversti Creswellin, puoluejohtajan, kannattajiin ja National Councilin, liittoa natsionalistien kanssa vastustavaan ryhmään - joutui kärsimään musertavan tappion, Creswellin ryhmä sai 5 edustajaa, National Councilin ryhmä vain 3 edustajaa. Sitäpaitsi on uudessa parlamentissa yksi riippumaton edustaja. Näinollen natsionalistipuolueella on jo yksinään enemmistö kaikkia muita puolueita vastaan, 78 jäsentä kokonaisedustajamäärästä 148 (joka 14 uuden vaalipiirin perustamisen kautta kohosi entisestä 134:stä 148:aan). Kuitenkin Hertzog haluaa jatkaa liittoa Creswellin ryhmän kanssa syistä, jotka myöhemmin tulevat esiin.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

Vaalit tapahtuivat etupäässä n.s. kansalaisuuskyse-
sen merkeissä, s.o. oli kysymyksessä suhtautuminen kansalais-
oikeuksien myöntämiseen mustaihoisille. Edellisessä parlamen-
tissa Hertzogin hallitus esitti tätä kysymystä koskevan laki-
ehdotuksen, jonka mukaan mustaihoiset olisivat pysyväisesti
jääneet valkoihoisten nauttimista valtiollisista oikeuksista
osattomiksi. Lakiehdotuksen mukaan myös ne Kap-maakunnan musta-
ihoiset, jotka tähänastisen lainsäädännön perustalla ovat saa-
neet jo muutaman vuoden nauttia ääni- y.m. oikeuksia, olisivat
menettäneet nämä oikeutensa. Lakiehdotus tuli hyväksytyksi ala-
huoneessa, mutta senaatti hylkäsi sen. Senaatin ja alahuoneen
senjälkeen tapahtuneessa yhteisistunnossa se ei saavuttanut
tarpeellista 2/3 äänten enemmistöä joutuen lakiehdotus siten
raukeamaan.

Äskeisten vaalien keskeisin kysymys oli, kuten sanotti,
tämä "native problem". Hollantilaiset farmarit, joiden keskuu-
dessa etelä-afrikalaisella puolueella on ollut melkoista jalan-
sijaa, näkivät asemansa voivan muodostua uhatuksi tai ainakin
heidän materiaalisia etujaa vähentäväksi, jos mustaihoiset
pääsisivät tasaveroisiksi kansalaisiksi valkoihoisten kanssa.
Heille oli natsionalistipuolueen ohjelma tässä kysymyksessä
sitte hyvin tervetullut ja seurauksena olikin, että he joukoit-
tain luopuivat etelä-afrikalaisesta puolueesta ja antoivat
äänensä natsionalistipuolueelle. Etelä-afrikalainen puolue, joka
tahtoo ajaa mustaihoisiin nähden sovinnollista ja myöntäväistä
politiikkaa, sai enimmäkseen äänensä kaupungeista ja niiden englan-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Nº

ninkieliseltä väestöltä. Äänien jakautuminen vaaleissa johtin näinollen siis siihen, että etelä-afrikalainen puolue, jonka ansiona on ollut buurisodan haavojen parantaminen ja luottamuksellinen, läheinen yhteistyö emämaan kanssa niinhyvin Etelä-Afrikan englanninkielisen kuin myös suurelta osalta hollanninkielisen väestön kannattamana, menetti erittäin huomattavassa määrässä hollantilaisia kannattajiaan ja joutui muodostumaan etupäässä vain maan englantilaisen väestön puolueeksi. Natsionalistinen puolue taas voi nyttemmin lukea kannattajikseen suurin piirtein katsoen kai maan koko hollantilaisen väestön. Se on muodostunut siis yhä enemmän buurien ja heidän jälkeläistensä puolueeksi.

Natsionalistien loistava voitto ei kuitenkaan ole täydellään ratkaissut tilannetta; puolueella ei ole vielä hallussaan 2/3 äänten enemmistöä. Lehdistö arvelee, että Hertzog tulee hajoittamaan vuoden lopulla senaatin, jotta se voisi saada natsionalisteille edullisemmän kokoonpanon ennen senaatin ja alahuoneen mahdollista yhteisistuntoa tarvittavan 2/3 äänten enemmistön saavuttamiseksi kansalaisoikeuksia ratkaistaessa. Tähän tarkoitukseen pyrkimisestä saa myös selityksensä Hertzogin päätös jatkaa yhteistyötä Creswellin ryhmän kanssa ja siten turvata ainakin sen 5 ääntä puoluelleen. Natsionalistipuolueen omassa keskuudessa ainakin heti vaalien jälkeen nousi ääniä liittoa vastaan Creswellin ryhmän kanssa. Siitä huolimatta Hertzog ei luopunut kannastaan, vaan antoi äsken uudelleen muodostamassaan hallituksessa kaksi ministerisalkkua Creswellin ryhmän edustajille.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

N^o

Ilman mitään poikkeusta lausuiivat asiaa käsitelleet johtavat Englannin päivälehdet ja tärkeimmät viikkolehdet julki huolestumisensa Etelä-Afrikan vaalien tuloksista ja natsionalistien politiikasta mustaihoisiin nähden. "Manchester Guardian" aloitti pääartikkelinsa lauseella: "Se politiikka, jota kenraali Smuts kuvasi 'pirulliseksi' politiikaksi on voittanut Etelä-Afrikassa" ja lopetti sanoilla: "Olisi toivottavaa, että kenraali Hertzog menestymisen hetkellä epäröisi ennenkuin hän astuu tielle, joka voi johtaa vain onnettomuuteen". Lehti sanoo, että vain yritykset luoda eri rotujen välinen yhteisö valkoisen rodun yliherruuden asemasta voivat viedä onnelliseen tulokseen. Times pitää huonona merkinä syntynyttä jakoa kahteen eri pääpuolueeseen kielen perustalla varsinkin hetkellä, jolloin rotukysymys tulee ratkaistavaksi, ja samoin myös sellaista tilannetta, että yli puolet äänestäjistä kannattaa ajatusta valkoisen rodun ehdottomasta yliherruudesta maassa ja ylläpitää rotuantagonismia. Spectator tehostaa myös Manchester Guardianin ja Timesin mainitsemaa seikkaa, kuinka ristiriitaista imperiumin politiikan kanssa Hertzogin politiikka kansalais-oikeuksien kieltämiseksi mustaihoisilta on yleisbrittiläiseltä kannalta, kun Englanti Keski-, Itä- ja Länsi-Afrikassa johdonmukaisesti toimii siihen suuntaan, että niissä asuvat mustaihoiset kasvatetaan vähitellen nauttimaan täysiä kansalaisoikeuksia.

Myöhemmin lehdistö on kuitenkin pidättynyt jyrkistä lausunnoista ja miltei vaiennut asiasta. Se että Hertzog uudistaessaan hallituksen ei ottanut itse enää hoitaakseen "Minister of

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

N^o

"Native Affairs"-salkkua, vaan antoi sen hallituksensa uudelle jäsenelle, edellisen parlamentin puhemiehelle Mr. Jansenille on tehnyt täällä edullisen vaikutuksen. Mr. Jansen on nim. tunnettu tasapuoliseksi ja arvostelukykyiseksi mieheksi, jonka uskotaan tulevan hoitamaan suurella harkinnalla hänelle joutunutta arka-luontoista tehtävää. Onpa jo lausuttu, että on mahdollista saada aikaan kompromissi koko kysymyksessä. Mr. Jansenin vaali on vaikuttanut rauhoittavasti varsinkin kun jo ehti saapua tieto- ja kiihtyneestä mielialasta mustaihoisten keskuudessa ja heidän järjestämistään mielenosoituskokouksista.

Nykyinen tilanne Etelä-Afrikassa, yhteenvetona edellisestä, on siis se, että kysymys mustaihoisten kansalaisoikeuksista on jatkanut jo ennen alkanutta kehitystä siihen suuntaan, että hollantilainen väestö, varsinkin maaseutuväestö, on ryhtynyt natsionalistipuolueen ympärille ja ryhtynyt vastustamaan mustaihoisten tunnustamista yhdenarvoisiksi valkoihoisten kanssa sekä että englantilainen väestö, varsinkin kaupunkilaisväestö, on kerääntynyt etelä-afrikalaiseen puolueeseen ja asettunut sovinnollisen politiikan kannalle mustaihoisiin nähden. Kysymyksessä on täten sekä englantilaisen ja hollantilaisen väestön etäännyminen toisistaan että taistelu valko- ja mustaihoisten keskinäisistä valtasuhteista. Mitä tulee Hertzogin hallituksen politiikkaa viimeksessä kysymyksessä, riippuu se varmaan siitä, luuleeko natsionalistipuolue voivansa senaatin vaalien jälkeen saada 2/3 äänten enemmistön ylä- ja alahuoneen yhteisistunnossa.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

Jos se on siitä varma, voi se esittää lakiehdotukset alahuoneelle jo ennen senaatin vaaleja. Jos taas lakiehdotuksen tekeminen ei tapahdu ennen senaatin vaaleja ja jos ei näissä nationalistipuolue pääse tarpeelliseen enemmistöön, on tie avoinna kompromissiin molempien pääpuolueiden kesken.

Lontoossa, heinäkuun 8 p:nä 1929.

Aaro Pakarinen
Lähetystön avustaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ:

5

OSASTO:

C 7

ASIA:

Ministeri Puustamoisen raportti no. 7.

hontoo

15/10 - 29.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2344/203.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N ^o 20/203 & D. 10 29		
2/10-29		L.M.
RYHMÄ	2.	MORETON GARDENS,
5		SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Lokakuun 15 p:nä 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetan raporttini no.7,
joka koskee

Englantilais-venäläisiä neuvotteluja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s:

A. H. Saastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. P r o c o p é,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

Raportti No.7.-1929.

Englantilais-Venäläisiä neuvotteluja.

Kuten jo heti vaalien jälkeen raporteissani arvelin, meni MacDonaldin hallitus vaalilupauksensa ja koko entisen orientoinninsa mukaisesti siihen, että se on avannut ovet selälleen diplomaattisten suhteitten uudestaan alkamiselle Sovietin kanssa ja lisäksi vielä jotakuinkin suoraan ilman asiallisia ehtoja. Täten siis on tapausten kulku osoittanut, että ajatukseni Labourin suhtautumisesta Moskovaan oli osunut täysin oikeaan. Kesäinen intermezzo Hendersonin ja Dovgalevskyn välillä viittasi kylläkin siihen, että MacDonald ja Henderson tulisivat pitämään kiinni siitä, että ennen diplomaattisten suhteitten uudistamista olisivat Lontoon ja Moskovan väliset erimielisyydet selvitettävät - ja niistähän suurimmat ovat propaganda ja velat - mutta hyvin vaikeaa olisi minusta väittää, että näin olisi käynyt, vaikka kin tiedonannoissa ainakin koetetaan esittää, että neuvottelut olisivat kulkeneet tällä pohjalla.

Näin ollen on luonnollista, että koetetaan saada valaistus- ta siihen, miksi Englannin hallitus menetteli näin ja antautui sille vaaralle, että sitä voitaisiin syyttää heinäkuussa parlamentissa annetun ilmoituksen - tai kenties lupaus olisi oikeampi sana - rikkomisesta.

Heti Hendersonin - Dovgalevskyn neuvottelujen päättymisen jälkeen, mainitsin eräässä sähkösanomassani, että kuulemani mukaan olisi neuvottelujen kulku mennyt ainakin jossakin määrin hallituksen tahdon vastaisesti ja että tämä olisi johtunut siitä, ettei Henderson yksinkertaisesti olisi jaksanut pitää puoliaan Dovgalevskya vastaan,

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

joka mukamas jokaisessa kohtauksessaan Hendersonin kanssa olisi lisännyt vaatimuksiaan ja saattanut tämän siihen uskoon ja käsitykseen, ettei Englannilla ollut muuta mahdollisuutta edessään kuin suostua Moskovan periaatteelliseen vaatimukseen, että riitakysymyksistä on neuvoteltava vasta sitten, kun säännölliset diplomaattiset suhteet on avattu.

Sen kuvan perusteella, mikä minulle on muodostunut Hendersonista, pidän mahdollisena, että yllämainitussa kuvauksessa voi olla varsin paljon totta. Tämä tuntuu sitäkin suuremmassa määrin mahdolliselta, kun ottaa huomioon, että neuvottelujen aikana oli työväenpuolueella vuosikokouksensa, jossa hallituksella oli alusta saakka melkoisen vaikea asema. Henderson oli siis kahden tulen välissä ja piti kai alistumista puolueensa massojen edessä pienempänä vaarana kuin arvosteluja konservatiivien taholta. Tähän saakka ovat hänen laskelmasa pitäneet paikkansa, sillä oman puolueensa taholta on hän saanut mitä täydellisimmän kannatuksen. Samaa on sanottava myöskin liberaaleista. Näyttääpä siltä, että Henderson olisi saanut sieltä ja täältä konservatiivienkin taholta hiljaista kannatusta tai ei ainakaan suoranaista kritiikkiä. Onko tämä katsottava vaan hiljaisuudeksi myrskyn edellä mitä konservatiiveihin tulee, sen näyttäne tulevaisuus. Sekin mahdollisuus on olemassa, että tämä hienettömyys esim. "Daily Mailin" kohdalla on taktiikka, jonka tarkoituksena on antaa työväenhallituksen tehdä kaikessa rauhassa mahdollisimman paljon virheitä voidakseen sitten sopivan hetken tullen käydä sitä suuremmalla voimalla sen kimppuun.

"Times" , "Daily Telegraph" ja "Morning Post" ovat sitävastoin käyneet ankarasti hallituksen kimppuun, kuten lähetystössä laadituista sanomalehtikatsauksistakin käy selville. "Timesin" kri-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

N^o

tiikki on suorastaan aivan harvinaisesti ankara ja voi siitä nähdä, että konservatiiveilla tulee olemaan hyvin paljon sanomista, kun Hendersonin - Dovgalevskyn sopimus tulee käsiteltäväksi parlamentissa tämän kuun viimeisinä tai marraskuun ensimmäisinä päivinä.

Hendersonin ja Dovgalevskyn välillä suoritettujen neuvottelujen tuloksena on seuraava sopimus:

1. Seuraavat kysymykset ovat selvitettävät neuvottelujen kautta molempien hallitusten välillä:

- 1) Kummankin hallituksen suhtautumisen määrittelemine vuoden 1924 sopimukseen nähden.
- 2) Kauppasopimus ja muut samanluontoiset kysymykset.
- 3) Vaatimukset ja vastavaatimukset, hallitusten väliset ja yksityiset; velat, jotka johtuvat interventtiosta ja muuten, finanssikysymykset tällaisten vaatimusten ja vasta-vaatimusten yhteydessä.
- 4) Kalastus.
- 5) Aikaisempien sopimusten ja konventioiden sovelluttaminen.

2. Neuvottelut Hänen Majesteettinsa Hallituksen välillä Yhdistyneessä Kuningaskunnassa yhdeltä puolen ja S.N.T. Liiton hallituksen välillä toiselta puolen, joiden tarkoituksena on yllämainittujen kysymysten ratkaisu ovat tapahtuvat heti diplomaattisia suhteita aloitettaessa, joihin kuuluu suurlähettiläiden vaihtaminen.

3. Yllämainitut neuvottelut ovat suoritettavat S.N.T. Liiton suurlähettilään kautta Lontoossa Englannin ulkoasiainministerin kanssa.

4. Jos on tarpeellista, tulee valtuutettuja neuvottelijoita avustamaan yhteiset valiokunnat, joiden jäseniksi nimitetään kummankin

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

maan kansalaisista yhtä monta, joko virallisessa asemassa oleva henkilö tai ei, mutta sellaisia, jotka tuntevat kysymyksessä olevat asiat;

5. Näiden asiantuntijoiden on raporteerattava kummallekin valtuutetulle niistä tuloksista jotka ovat saavutetut yhteisissä neuvotteluissa ja niistä ratkaisutavoista, joita he suosittelevat.

6. Kaikki valtuutettujen välillä saavutetut sopimukset ovat saavat melempien hallitusten välisen traktaatin tai traktaattien muodon.

7. Heti suurlähettiläiden vaihdon tapahduttua eikä myöhemmin kuin sinä päivänä, jolloin suurlähettiläät ovat esittäneet valtakirjansa, on kummankin hallituksen molemminpuolisesti vahvistettava se propagandaa koskeva sitoumus, joka sisältyy artiklaan 16 traktaatissa elokuun 8 päivältä 1924 Suur-Britannian ja Pohjois-Irlannin sekä S.N.T.Liiton välillä.

8. Samanaikaisesti molempien hallitusten hyväksyessä pykälissä 1 - 7 mainitun menettelytavan, tulee H.M.Hallitus Yhdistyneessä Kuningaskunnassa tekemään päätöksen normaalisten diplomaattisten suhteitten alkamisesta S.N.T.Liiton kanssa, mihin kuuluu suurlähettiläiden vaihto.

9. Ne toimenpiteet, jotka ovat luetellut edellämainituissa pykälissä, mihin kuuluu päätös diplomaattisten suhteitten uudestaan alkamisesta, ovat alistettavat parlamentin hyväksyttäviksi aikaisin uuden istuntokauden alkaessa. Heti tämän kysymyksen tultua käsitellyksi parlamentissa, tulee kumpikin hallitus ryhtymään

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

N^o

tavanmukaisiin toimenpiteisiin suurlähettiläiden nimittämi-
seksi.

Arthur Henderson.

V. Dovgalevsky.

Lontoo, lokakuun 3 päivänä 1929.

Artikla 16 traktaatissa elokuun 8 päivältä 1924, johon
ylläolevassa viitataan, kuuluu seuraavasti:

Molemmat sopimuspuolueet vakuuttavat juhlallisesti toivovansa
ja aikovansa elää rauhassa ja ystävyudessa toistensa kanssa, se-
kä tunnollisesti kunnioittaa toisen valtion oikeutta järjestää
omalla tavallaan elämänsä omalla alueellaan sekä pysytellä irti
ja estää kaikkia henkilöitä ja järjestöjä, jotka ovat niiden vä-
littömän tai välillisen vaikutuksen alla, mihin kuuluvat sellai-
set järjestöt, jotka nauttikoot missä muodossa hyvänsä niiden ra-
hallista avustusta, kaikesta sellaisesta toiminnasta, julkisesta
tai salaisesta, joka millään tavalla vaarantaisi minkään Britti-
läisen Imperiumin tai S.N.T.Liiton osan tai alueen rauhaa ja me-
nestystä tai millä olisi tarkoituksena Brittiläisen Imperiumin ja
S.N.T.Liiton tai niiden neapurien tai muitten maitten välisten
suhteiden katkeroittaminen.

Tahdon vielä mainita, että varsinkin konservatiivisen puo-
lueen sanomalehdissä on selostettu Litvinoffin kommuniqueesta loka-
kuun 4 päivältä, joka koskee englantilais-bolsheviikkilaisia neuvot-
teluita ja mistä käy ilmi, ettei S.N.T.L. ole luopunut kannastaan,
vaan että Englannin hallitus on antanut perään siinä, että diplomaat-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

tiset suhteet ovat ensin alettavat ja vasta sitten ryhdyttävä neuvotteluihin riidanalaisista kysymyksistä.

Kun niin asiallinen ja puolueeton julkaisu kuin "Bulletin of International News" (Information Service of International Affairs) kuuluisen kansainvälistä politiikkaa harrastavan yhdistyksen "The Royal Institute of International Affairs" julkaisuja, katsoo voitavansa lausua tästä sopimuksesta: "the terms of the Protocol were regarded in Russia and elsewhere as a victory for Soviet diplomacy" - sopimuksen ehtoja pidettiin Venäjällä ja muuallakin voittona Sovietin diplomatialle - niin voinee liioittelematta sanoa, että Hendersonin - Dvlgalevskyn sopimus on saanut ulkopolitiikkaa vakavasti harrastavissa piireissä Englannissa mitä kovimman arvostelun.

Että parlamentissa tästä tullaan lausumaan mitä ankarampia sanoja, on tietysti selvää, mutta minä luulisin, että parlamentin enemmistö tulee sen joka tapauksessa hyväksymään. Toinen asia on sitten, tuleeko tämä Hendersonin politiikan saavutus olemaan pysyvä.

On kiintoisata panna merkille, että samoina hetkinä jolloin tämä sopimus tehtiin, tapahtui Sovietin Parisin ambassadissa Bessedovskin paljon Englannissakin huomiota herättänyt välikohtaus, joka on antanut aihetta kirpeille kommentaarioille. Edelleen tiesivät Englannin sanomalehdet samoina päivinä kertoa kahden bolsheviikkisen agitaattorin (toisen nimi oli Slutzski) toiminnasta Kentin kaivosalueilla. Nämä herrat koettivat selittää kuulijoilleen, miten erinomaisen hyvät ovat olot kaivosteollisuuden alalla Venäjällä ja miten kurjat ne ovat Englannissa. Kun ottaa huomioon, että Kentin kaivokset ovat Englannin uusimmat ja kaivoslaitteet ja sosiaaliset olot

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

siellä ovat tämän maan parhaat, niin on tavallista enemmän syytä ihmetellä näiden bolsheviikki-emissarointen suuria sanoja.

Sanomalehdet täällä ovat myöskin tienneet kertoa, että heti kun Englannin-Sovietin välinen sopimus saatiin aikaan, vuokrasi bolsheviikkinen Arcos-yhtiö, joka tapahtumain jälkeen toukokuussa 1927 on viettänyt hiljaista elämää, mutta saanut harjoittaa esteetöntä liiketoimintaa, heti useita kerroksia Lontoon uusimmasta, suurimmasta ja kaikkein ylellisimmästä liikepalatsista, n.s. Bush Housesta.

Lontoossa, lokakuun 15 p:nä 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cj.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no 8.
Lontoo

25/10 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2425/220.

Raportti No. 8.

Hand! Raportti on ma-
artut byjont ymi. lokakuu
niminen Procepé, joka on

22/204/100	29
30/10-29	
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S. W. 5.	
5	C 7

Lontoossa 25 päivänä lokakuuta 1929.

Herra Ministeri,

Viitaten telefoonikeskusteluihimme pyydän saada tässä lähettää Teille otteen raportistani, jossa selittelen äskettäin solmittua Henderson-Dovgalevsky-sopimusta. Samoin lähetan otteet kirjeestäni pääministerille, kirjeestäni rouva Helmi Krohille, kolmesta Teille Helsinkiin osoitetusta kirjeestä sekä kappaleen majuri E.W. Polson Newmanin laatimaa promemoriaa, joka koskettelee Paneuroopa-kysymystä katsottuna puhtaasti englantilaiselta kannalta.

Polson Newmanin promemoria on minun käsitykseni mukaan hyvästi harkittu ja vastaa Englannissa vallalla olevaa mielipidettä Paneuroopa kysymykseen nähden.

Olen seurannut tarkasti englantilais-amerikalaisten suhteitten kehittymistä ja Macdonaldin matkaa Yhdysvaltioihin ja Kanadaan. Käsitykseni on, että englantilais-amerikalaisten suhteitten läheneminen vastaa Englannin kansan toiveita ja samalla myöskin on täysin sopusoimussa Englannin ja sen dominioiden suhteitten kanssa.

Mitä positiivisia tuloksia näistä englantilais-amerikalaisista neuvotteluista tulee lopullisesti olemaan, on tällä hetkellä vielä vaikea sanoa. Siitä syystä en olekaan katsonut voivani laatia tästä

Herra Ulkoasiainministeri

Hj.J. Procepé,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Raportti No. 2.		
22/204		
30/10.29	29	L.H.
RYHMÄ
5	27.	
2, MORETON GARDENS,		

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

No

SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

vielä erikoista raporttia vaan olen tyytynyt lähettämään otteita huomattavista sanomalehti- ja aikakauskirjalausunnoista.

Erikoisesti on minun huomiotani kiinnittänyt "The Economist" viikkolehden lausunnot, joissa lehti, samalla kun se lausuu tervetulleeksi nämä neuvottelut ja toivoo niistä hyviä tuloksia, kummin-kin kerta toisensa jälkeen on lausunut epäilynsä siitä, tulevatko ne sittenkin johtamaan positiivisiin tuloksiin laivaston pienentämisessä. Tämmökin lehti, kuten niin monet muutkin, painostaa erityisesti sitä, että sopimuksen aikaansaaminen tulee kohtaamaan vakavia vaikeuksia erikoisesti Ranskan ja Italian ja myöskin Japanin taholta, joille vedenalaisten hyvittäminen tulee olemaan sangen vastenmielistä koskapa vedenalaiset muodostavat näitten maitten meripoliitiikassa mitä oleellisimman osan. Liberaalinen viikkolehti "The Nation", joka on aina mitä tarmokkaimmin ajanut kaikkien varustusten pienentämistä, lausui suorastaan, että kysymyksen esille ottaminen vedenalaisista on suoranainen tahdittomuus, koska niiden poistaminen nimenomaan Englannille toisi mitä tärkeimpiä etuja, mikä onkin aivan silmin nähtävää kun koettaa perehtyä Englannin meripoliittiseen asemaan. Samoin huomauttavat lehdet, että vedenalaisten poistaminen olisi myöskin vakava isku kaikille pienimmille merivalloille, joille vedenalaisten omistaminen tuottaa mitä oleellisimpia etuja.

3 Mitä Englannin sisäpoliittiseen asemaan tulee, on se tällä hetkellä monessa suhteessa varsin raskas. Työväen hallitus on vielä lupauksensa mukaisesti ottanut esille kysymyksen Työajan lyhentämi-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Nº

sestä kaivosteollisuuden alalla kahdeksasta tunnista aluksi seitsemään ja puoleen tuntiin ja myöhemmin seitsemään tuntiin. Koska Englannin kaivosteollisuus, mikä on maan perusteollisuuksia, on viime vuosina tuottanut suuria tappioita, on työpäivän lyhentäminen hyvin vakava toimenpide. Julkisuuksessa näkyneitten tietojen mukaan olisi kaivosteollisuus tänä vuonna kulkenut hyvin pienellä voitolla, kolme penceä tonnilta, siis hyvin lähellä tuotekustannusrajaa, mikä käy ilmi siitä, että kivihillen hinta kaivoksilla lienee nykyään noin kahdeksantoista shillinkiä tonnilta. Kaivostyömiesten liitto harjoittaa hallitukseen energistä painostusta, mikä epäilemättä tekee tämän suunnattoman vaikean kysymyksen menestyksellisen ratkaisun entistäkin vaikeammaksi.

Villateollisuuden alalla, jonka sanotaan olevan kolmanneksi tärkein teollisuuden haaran Englannissa, on myöskin vakavia odotettavissa. Tämä teollisuusala, samoin kuin tekstiiliteollisuus, ylimalkaan, on hyvin vaikeissa oloissa, minkä vuoksi tehtailijat ovat päättäneet alentaa palkkoja. Tähän eivät työntekijät pitkiä neuvotteluissa omistajien kanssa ole sanoneet voivansa suostua ja edessä on siis se mahdollisuus, että suuri työlakko voipi puhjeta.

Työttömyyskysymys, joka koko sodan jälkeisen ajan on muodostanut vaikeimman sisipoliittisen kysymyksen, ei näytä labourhallituksen aikana menneen ollenkaan eteenpäin, joten työttömyys tällä hetkellä ei ainakaan ole pienempi kuin mitä se oli Baldwinin hallituksen kaatuessa. Yleinen käsitys näyttää olevan se, kuten

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

Nº

havainnontekijällä näinä vuosina on ollut helppo todeta, ettei työttömyyskysymyksen ratkaisemiseksi ole olemassa mitään patentti keinoja. Työväenpuolue käytti tätä kysymystä päävaltinaan konservatiivista hallitusta vastaan antaen Englannin kansalle tässäkin suhteessa mitä suurimpia lupauksia. Koska näitten lupausten täyttäminen, kuten sanottu, kohtaa ^{tarvittomia} toivotettomia vaikeuksia, on odotettavissa, että työväen hallituksella tulee tässäkin suhteessa olemaan hyvin vaikeata selviytyä tilanteesta.

Kuten tiedätte, Herra Ministeri, lupasivat sekä Macdonald että Henderson parlamentissa viime heinäkuussa, että ennenkuin diplomaattiset suhteet solmitaan uudestaan Sovietin kanssa, tullaan neuvottelemaan Englannin ja Venäjän välisistä suurista riitakysymyksistä. Vastoin tätä ohjelmaa ja lupauksia, menetteli hallitus ja Henderson tietysti etusijassa toisin, ja on ilmeistä, että tämä tulee aiheuttamaan parlamentissa hyvin ankaraa arvostelua. Viitaten tätä asiaa koskevaan raporttiini tahdon vieläkin toistaa, että käsitykseni mukaan tulee Macdonald parlamentissa saamaan enemmistön puolelleen, mutta selväähän on etteivät vaikeudet tällä ole vielä voitettut.

Kuvaavana seikkana bolsheviikkien menettelytavalle tahdon mainita, että viime sunnuntain "Sunday Worker"-nimisessä vasemmistososialisti, tai oikeammin kai, kommunistilehdessä mainittiin, että piakkoin tullaan perustamaan jokapäiväinen vasemmistososialistinen sanomalehti tänne, jonka tarkoituksena tulee olemaan "oikeiden tietojen antaminen Venäjästä". Bolsheviikit siis, joilla ei tähän

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S. W. 5.

N^o

saakka ole Englannissa ollut jokapäiväistä ^{Kahtoa} äänenkannattajaa, tahto-
vat ^{ensimmäisistä} tilaisuutta hyväksen saada sellainen perustetuksi.

Bessedovskyn paljastukset ovat täälläkin herättäneet varsin suurta huomiota, mikä seikka osaltaan todennäköisesti tulee myöskin asettamaan nykyisen työväen hallituksen varsin epämiellyttävään asemaan.

Sovietin edustajia on tänne jo ruvennut saapumaan. Yhtenä todistuksena siitä tahdon mainita, että kun meidän sotilasattasheamme, eversti Aejmelaeus-Kimä, kävi eilen amiraliteetissa esittäytymässä, oli eräs amiraali kertonut everstillemme, että henkilö, joka juuri lähti hänen luotaan, oli bolsheviikkiⁿ meriupseeri, jolla oli ollut mukanaan suuri kantamus asiakirjoja. Amiraali Domville ei ollut kertonut eversti Kimälle, mistä oltiin keskusteltu, mutta oli maininnut kysäisseensä tältä herralta, joka muuten amiraalin antamien tietojen mukaan, oli ollut eräs entinen tsaarin aikuinen meriattashea Lontoossa, millaiset olosuhteet ovat Venäjällä. Vastaus oli kuulunut: "erinomaiset". Amiraali Domville oli rohjennut tätä hieman epäillä, mikä oli saattanut tämän bolsheviikkiupseerin sanomattomasti harmistumaan.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että konservatiivinen puolue olisi varsin huomattavassa heikkouden tilassa. Monet suuret konservatiiviset lehdet pitävät aina Baldwinia ja hänen entisiä hallitustovereitaan hampaissaan ja vaativat, että nuorempia ja pystyvämpiä voimia on päästettävä esille. Lordi Beaverbrook on sanomalehdiss^{sä}nsä alkanut voimakkaan kampanjan niin sanotun "Empire Free^{Trade}" puolesta, joka merkitseisi tullien poistamista Englannin ja sen dominioiden välillä ja tullien asettamista tai lisäämistä britti-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

Nº

S. W. 5.

läisen Imperiumin ja ulkomaitten välillä. Lordi Beaverbrook painottaa erityisesti tullien asettamista ulkomaisille elintarpeille antaakseen täten dominioille ja kolonioille suuremmat mahdollisuudet päästä Englannin markkinoille. Työväenpuolueen sanomalehdet nimenomaan ovat asettuneet vastustamaan tätä suunnitelmaa.

Tämä on epäilemättä hyvin kriittinen aika Englannin poliittisessa orientoitumisessa. Merkit viittaavat, kasvavassa määrässä siihen, että Englanti haluaa ensi sijassa vahvistaa valtakunnallista eheyttään, josta johtuisi, että se kasvavassa määrässä tulisi loitonemaan muusta Euroopasta. Tätä kehityksen kulkua tulee olemaan mielenkiintoista seurata ja kun parlamentti nyt kokoontuu muutaman päivän kuluttua, tämän kuun 29 päivänä, niin joutunee tämäkin asia perusteellisen pohdinnan alaiseksi.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no 9.
Lontoo

1/11 1949.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

No 2467/231.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No	24/2096e.	D. 19 29
6/11-29	2	L.H.
FINNIA	OSASTO	ASIA
5	C7	
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.		

1 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini No. 9-1929 keskusteluistani Foreign Office'ssa Mr. Hendersonin ja Mr. Seymourin kanssa, jotka koskettelevat:

- I) Kysymystä finanssiavun myöntämisestä sellaisille maille, jotka ovat joutuneet aiheettoman hyökkäyksen esineeksi;
- II) Kysymystä 12 meripeninkulman rajasta salakuljetuskysymyksessä; sekä
- III) Ergiden suomalaisten laivanvarustajain vaatimukset Englannin hallitusta vastaan.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs :

A. H. Saastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

No

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
24/204/A. 1329	
6/11 29/29	2. MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,	
5	S. W. 5.

Sain tänä päivänä audienssin ulkoasiain valtiosihteerin Mr. Hendersonin luona. Asiat, jotka otin esille, olivat seuraavat:

I) Kysymys finanssiavun myöntämisestä sellaisille maille, jotka ovat joutuneet aiheettoman hyökkäyksen esineeksi.

Viittasin aikaisempaan keskusteluuni tästä asiasta Mr. Hendersonin kanssa ja samoin hänen ja ulkoasiainministeri Procopén välisiin keskusteluihin tästä asiasta Genevessä. Saamieni ohjeitten mukaisesti pyysin Suomen puolesta, ettei tätä asiata kytkettäisi yhteen yleisen aseistariisumiskysymyksen kanssa. Mr. Henderson vastasi, että tämä voi olla hyvin vaikeata, sillä on lausuttu eri tahoilta epäilyksiä siitä, että jos nämä kysymykset ratkastaisiin erikseen, voisi ajatella, että sodankäynti, jota juuri on tarkoitus estää, kävisi tämän kautta helpommaksi. Samalla viittasi Mr. Henderson niihin hyökkäyksiin, joiden esineeksi hän niin monelta taholta tässä maassa on tämän vuoksi joutunut. Erityisesti alleviivasi hän sitä, että asettumalla tässä asiassa samalle kannalle kuin Chamberlain, hänen tarkoituksenaan oli tietysti osoittaa vastustuspuolueelle, että hän tahtoi jatkaa Englannin ulkopolitiikan kontinuiteettia, kysyen minulta, olinko seurannut sanomalehtipolemiikkia tässä suhteessa. Vastasin puolestani, että olin seurannut sitä hyvin tarkasti ja suurella hämmästyksellä.

Vaikutelmani keskustelusta oli se, ettei herra Henderson nähnyt mahdollisuuksia käsitellä näitä asioita erikseen, mutta samalla tahdon panna merkille, että hän oli toivorikas yleisen aseistariisumiskysymyksen edistymisestä. Hän viittasi puheeseensa Genevessä, millä kannalla hän on edelleen.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

II) Kysymys 12 meripeninkulman rajasta salakuljetus-
kysymyksessä.

Sain tilaisuutta varsin laajasti esittää kantaamme tässä asiassa, jota valtiosihteeri ilmeisellä mielenkiinnolla seurasi. Asian valaistukseksi kysyi hän minulta, olemmeko voineet tähän saakka menestyksellä taistella salakuljetusta vastaan 3 meripeninkulman rajan sisäpuolella. Vastasin tähän, että me olemme ponnistaneet kaikki voimamme ehkäistäksemme salakuljetusta, mutta juuri siitä syystä, että 3 meripeninkulman raja tekee tehokkaan valvomisen pitkällä rannikollamme ja tiheässä saaristossamme vaikeaksi, olisi välttämätöntä saada toimintaoikeus liitetyksi 12 meripeninkulmaan. Mr. Henderson kysyi, onko tästä asiasta ollut aikaisemmin puhetta hallituksiemme välillä ja viittasin tällöin siihen keskusteluun, mikä ulkoasiainministeri Procopellä oli Genevessä kauppaministeri Grahamin kanssa sekä annoin hänelle kappaleen tätä asiaa koskevasta kirjelmästä, jonka ulkoministerimme oli Genevessä lähettänyt Mr. Grahamille. Mr. Henderson ei antanut muuta lupaus kuin perehtyä tarkasti tähän asiaan.

III) Eräiden suomalaisten laivanvarustajain vaatimukset
Englannin hallitusta vastaan.

Kun ryhdyin keskustelemaan tästä asiasta, kutsui Mr. Henderson viereisestä huoneesta erään eksperttinsä, joka ei suorastaan puuttunut keskusteluun, mutta joka seurasi sananvaihtoa Mr. Hendersonin ja minun välilläni. Mr. Henderson huomautti siitä,

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

että hän on perehtynyt tähän asiaan ja viittasi siihen keskusteluun, mikä hänellä oli äskettäin ollut ulkoasiainministeri Procopén kanssa Genevessä. Sain tilaisuutta lyhyesti esittää kantaamme pääkohdat, missä minä mielestäni onnistuin hyvin, ja jätin hänelle tri Friedmannin promemorian.

Senjälkeen kun minulla oli ollut tämä keskustelu valtiosihteerin kanssa, ~~min~~in puhuttelevaan pohjoisen osaston päällikköä Mr. Seymouria, jolle esitin asiat samalla tavalla kuin valtiosihteerille. Annoin hänellekin kappaleen tohtori Friedmannin laatimaa promemoriaa laiva-asiassa ja pyysin häntä mitä hartaemmin tutustumaan siihen ennenkuin asia lykätään Englannin kauppaministeriön käsiteltäväksi.

Samoin kuin Mr. Hendersonille, kiinnitin myöskin Mr. Seymourin huomiota eräitten englantilaisten esittämiin korvausvaatimuksiin nähden omaisuudesta, joka oli hävinnyt Suomessa vapaussodan aikana ja lausuin, kuten olin tehnyt Mr. Hendersonillekin, että vaikka vaatimukset ovatkin meidän lakiemme mukaan vanhentuneet, olemme valmiit antamaan tämän kysymyksen arbitragen ratkaistavaksi, jos Englanti suostuu tekemään samoin laiva-asiassa.

Edelleen kiinnitin Mr. Seymourin huomiota äskettäin tapahtuneeseen noottien vaihtoon Linnankosken pakkoluovutusasiassa ja viittasin siihen, että Englannin ministeri oli tässä asiassa kääntynyt 3:lla eri nootilla hallituksemme puoleen saadakseen asian ratkaistuksi sovinto-oikeudessa. Siihen suostuttiin Englan-

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

nin painostuksesta ja kun asia päättyi Suomen eduksi olisi meidän mielestämme ollut kohtuullista, että Englannin hallitus olisi antanut meille apuaan saatavamme perimisessä englantilaisilta osakkeiden omistajilta.

Lopuksi menin taas laiva-asiaan ja huomautin, että jos me sen voittaisimme, niin tulisivat laivanomistajamme käyttämään koko summan tai ainakin suuren osan siitä laivojen rakentamiseen Englannissa. Pyysin Mr. Seymouria erityisesti saattamaan tämän asian valtiosihteerin tietoon, koska keskusteluni kuluessa hänen kanssaan tämä asia oli jäänyt minulta mainitsematta. Mr. Seymour lupasi nimenomaan tehdä tämän.

Lontoossa, 1 päivänä marraskuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s : *A. H. Jaastamou*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastavoisen Raportti no 10.

Lontoo.

2/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2475/235.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 25/204 he.		D. 19 29
8/11-29	No	Liit.
5	C 7	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Lontoossa 2 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini No.
10-1929, jonka otsakkeena on:

Englannin sisäpoliittinen asema.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Jaastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj.J. Procopé,
Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

No

2. MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON.		
25/207		S.W.5
RYHÄ	U. A. S.	OSIA
5	07	

Englannin sisäpoliittinen asema.

Kuten jo olen ennen ollut tilaisuudessa mainitsemaan, on labour-hallituksen eteen kasaantunut joukko eräitä vaikeita kysymyksiä, joista selviäminen ei tule olemaan helppoa.

Kansainväliseltä kannalta katsottuna on tietysti Henderson-Dovgalevsky sopimus mielenkiintoisin. Tämän sopimuksen suurin heikkous on, kuten olen ollut tilaisuudessa huomauttamaan, se, että vastoin parlamentissa kesällä annettua lupautta pääministerin ja ulkoministerin taholta, herra Henderson meni sellaisiin sopimuksiin, että diplomaattisten suhteitten alkaminen, toisin sanoen suurlähettiläiden vaihtaminen tapahtuu ensiksi ja vasta sen jälkeen otetaan esille Englannin ja Venäjän väliset suuret riitakysymykset. Tämä menettelytapa jättää tietysti Englannin hallituksen hyvin heikkoon asemaan neuvotteluissa ja olisi melkein ihme, jos näillä edellytyksillä, avoinna olevat riitakysymykset saataisiin tyydyttävällä tavalla selvitettyiksi. Minä olen kumminkin yhä edelleen sitä mieltä, että parlamentin enemmistö tulee hyväksymään Henderson-Dovgalevsky välillä sovitun menettelytavan, vaikkakin asema on suuresti vaikeutunut niiden suurta huomiota herättäneiden paljastusten kautta, jotka entinen Moskovan Parisissa olevan suurlähetystön neuvos Bessedovsky on tehnyt.

Suurin sisäpoliittinen kysymys Englannissa on työttömyyskysymys. Tässä suhteessa teki työväenpuolue vaaliaikana ja sen

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

jälkeenkin mitä suurimpia lupauksia ja saattoi epäilemättä suuren tai kenties suurimman osan Englannin kansasta siihen uskoon, että se pystyisi nopeasti ainakin lieventämään tai kenties poistamaankin Englannissa vallitsevan vakavan työttömyyden. Nyt on kumminkin valitettavasti käynyt niin, että työttömien luku sen jälkeen kun MacDonald tuli valtaan, on kasvamistaan kasvanut ja on tällä hetkellä, työministerin parlamentissa antamien tietojen mukaan, 102.000 suurempi kuin kasäkuun alussa. Tilanne on siis pahentunut ja ei ainoastaan vastustajien taholta, vaan myöskin työväenpuolueen omassa keskuudessa, nimenomaan sen vasemmistossa, on herännyt vakavia epäilyksiä siitä, pystyykö MacDonaldin hallitus tässä suhteessa tekemään enemmän kuin Baldwinin hallitus tai kenties tuskin sitäkään. Työväenpuolueen vasemmisto on jo sangen levoton ja näin ollen voi ¹¹⁰⁷luulottelematta sanoa, että MacDonaldin vaikeudet ovat valitettavasti huomattavasti kasvaneet.

Näiden vakavien kysymysten lisäksi on tietysti muistettava, että kivihiiliteollisuudessa on, kuten äskettäin olin tilaisuudessa raportteeraamaan, tilanne käymässä varsin ikäväksi. Vaalipuheissaan lupasi työväenpuolue lyhentää työajan kaivoksissa 8:sta tunnista 7:ään tuntiin, mutta nyt tutkittuaan asemata, on se tullut siihen käsitykseen, että työaikaa voi vähentää korkeintaan puolella tunnilla. Tämä astuisi voimaan tulevan huhtikuun alusta. Tämä labour-hallituksen kannanotto on herättänyt ^{F/}suurta levottomuutta kaivosten omistajain keskuudessa, joille työpäivän lyhentäminen merkitsee sitä, että kaivosteollisuus tulee taas kulkemaan

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

suoranaisella tappiolla. Hiilen kuluttajat Englannissa osoittavat myöskin tyytymättömyyttä ja levottomuutta, sillä hallituksen ohjelman mukaisesti olisi tarkoitus korottaa hiilen hintaa Englannissa, valtiiovallan avulla tehdä ohjelman toteuttamisen mahdolliseksi. *Työväki on tietysti erittäin tyytymätön.* Muistissa on myöskin pidettävä uhkaava lakko villateollisuuden alalla.

Kaikkien näiden erinomaisten vaikeiden kysymysten lisäksi on näinä päivinä taivaan rannalle noussut uusi kysymys, joka jo yksin sellaisenaan riittää tekemään minkä hallituksen aseman tahansa erinomaisen vaikeaksi. Tällä tarkoitan labour-hallituksen näinä päivinä Intian varakuninkaan kautta julkituomaa julistusta, jossa Intian kansojen annetaan ymmärtää, että työväen hallituksella on harkinnan alaisena ja aikomuksena korottaa Intia itsehallitsevien dominioittensa joukkoon.

Muutama sana tämän kysymyksen alkuhistoriasta.

Vuonna 1917 sodan aikana antoi Englannin hallitus manifestin, jossa se epäilemättä sodan luoman pakkotilan vuoksi, antoi Intian ymmärtää, että sen poliittisia oikeuksia tulitaisiin laajentamaan. Lähimpänä tarkoituksena tällä lienee kai ollut valaa Intian asukkaisiin suurempaa innostusta osanottoon nähdessä maailman sotaan. Tämän jälkeen ovat eri hallitukset Englannissa koettaneet löytää "modus vivendia" Indian asioiden järjestämisessä. Niinpä Baldwinin hallitus syksyllä 1927 asetti erikoisen Englannin eri puolueista kokoonpannun valiokunnan, jonka tehtävänä tulisi olemaan tarkoin

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

N^o

perehtyä Intian oloihin ja tämän pohjalla laatia ohjelma Intian valtiollisten oikeuksien laajentamiseksi. Tämän valiokunnan puheenjohtajaksi nimitettiin kuuluisa liberaalipuolueen jäsen, entinen sisäasiainministeri ja eräs Englannin suurimmista juristeista, Sir John Simon. Tämä valiokunta on tehnyt kaksi matkaa Intiaan liikkuen maan kaikissa osissa ja koettaen paikan päällä perehtyä Intian kansojen oloihin ja mielipiteisiin, ja on kaikesta päättäen tehnyt työtä suurella perinpohjaisuudella ja ilmeisesti myöskin suurimmalla mahdollisella puolueettomuudella. Intialaisten taholta on Englannin hallituksen asettaman komitean kokoonpanoa muistutettu sillä, ettei sen jäsenⁿä ole yhtään ainoata intialaista edustajaa. Tähän on englantilaiselta taholta, minun nähdäkseni hyvin perustellulla syyllä huomautettu, että kun Intiassa on kymmeniä eri kansoja, kymmeniä eri kieliä, kymmeniä eri uskontoja, joten vastakohtat ja riitaisuudet intialaisten omassa keskuudessa ovat tavattoman suuret, olisi jonkun tai joidenkin intialaisten edustajain mukaanotto valiokuntaan tehnyt sen työn entistä vaikeammaksi, jopa suorastaan mahdottomaksi. Englannista katsoen näyttäisi siltä, että tämä ^{myöntäisi} ~~myöntäisi~~ ^{myöntäisi} todeksi Intian harkitsevilla tahoilla.

Sir John Simon'in komitean mietintö piti tulla julkisuuteen alkupuolella ensi vuotta ja muodostaa pohjan parlamentin keskusteluille reformien toimeenpanemisesta Intiassa. Nyt on hallitus kumminkin, odottamatta komitean lausuntoa ja kuulematta yhtä vähän konservatiivien kuin liberaalien käsitystä asiasta, kuten sanottu,

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

Nº

S. W. 5.

antanut Intian varakuninkaan kautta julistuksen, josta ei voi päästä muuhun käsitykseen kuin siihen, että hallituksen tarkoituksena on myöntää Intialle dominion aseman ja oikeuden brittiläisessä imperiumissa.

Lloyd George teki tästä eilen välikyselyn hallitukselle, johon hän sai Intian asioiden valtiosihteerin taholta varsin epämaagäisen vastauksen. Vaikutelmaksi kumminkin jää, että työväen hallitus on, kysymättä parlamentin mielipidettä, todella mennyt antamaan Intialle ennakkolupauksia myöskään tiedustelematta ollenkaan Sir John Simon'in komitean mielipidettä. Kysymyksestä kävi myöskin ilmi, ettei siinä tiedossa ollut vähintäkään perää, jota Daily Mail eillisessä numerossaan levitti, että muka hallitus ennen tämän lupauksen antamista olisi tiedustellut Baldwinin mielipidettä ja saanut häneltä myönteisen vastauksen. Huomattava on, että eräs puhujista oli työväenpuolueen jäsen, jopa sangen huomattavassa asemassa oleva henkilö, komentajakapteeni Kenworthy, jonka tiedustelu koski juuri sitä, onko konservatiivisen puolueen johtaja, herra Baldwin, antanut puolueensa puolesta suostumuksen tämän lupauksen tekemiseen. Tämä oli ilmeisesti hyökkäys työväenpuolueen omalta taholta sen omaa hallitusta vastaan.

Hallituksen asemata on tuntuvasti vaikeuttanut, hallituksen jäsenen, yleisten töiden ministerin Lansburyn omavaltainen julistus Intian kansalle, jossa hän muun muassa lausuu: "tänä suurena päivänä Intian kansan historiassa tahdon minä lähettää terveiseni kaikille

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.N^o

tovereille ja ystäville, teidän suuren maanne kansalaisille". Tällä julistuksella Lansbury siis alleviivaa varakuninkaan julistuksen käännettä tekevää merkitystä Intian poliittisessa asemassa ja vaikeuttaa tietysti hallitustoveriensä asemaa tämän kautta.

Luultavasti jo ensi viikon tiistaina, se on marraskuun 5 päivänä, tulee tämä kysymys käsittelyn esineeksi parlamentissa. Konservatiivisesta puolueesta tiedetään jo entisen pääministeri Baldwinin tulevan esiintymään ala-huoneessa ja samoin on ilmoitettu, että ylä-huoneessa tulee liberaalisesta puolueesta esiintymään markiisi Reading, eräs entinen Intian varakuningas ja tunnustetusti yksi kaikkein suurimmista brittiläisistä valtiomiehistä. Ylä-huoneessa tulee konservatiivien taholta esiintymään kuuluisa Birkenheadin jaarli, joka Baldwinin hallituksessa oli Intian asioiden valtiosihteerin ja joka on myöskin tunnetusti yksi maan huomatuimpia valtiomiehiä ja taitavimpia parlamentaarikkoja.

On helppo nähdä, että hallituksen asema tulee tämän Intiaa koskettelevan keskustelun johdosta olemaan hyvin vaikea, sillä tässä ei MacDonaldia vastassa tule olemaan ainoastaan konservatiiveja, vaan myöskin liberaalit täydeltä terältä.

On turhaa tällä hetkellä ruveta ennustelemaan sitä tai tätä tiistaisesta ^{debatista} ~~debatimentista~~, sen vaan voi joka tapauksessa sanoa, että Intian kysymyksen esille tuleminen tässä muodossa on mitä vakavinta asia brittiläisen valtakunnallisuuden eheyden kannalta katsottuna ja voi olla aiheena uusien saman luonteisten kysymysten esille tulemiseen.

Lontoossa, 2 päivänä marraskuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Jaakkola

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no 11.

Lontoo

7/11 1929.

11
SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2517/245.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 26/205 Rec.		29
11/11-29	No	LII.
5	USA + TO	ASIA
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.		

Lontoossa 7 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini No. 11-1929, jonka otsakkeena on:

Englannin sisäpoliittinen asema.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *P. H. Mustanmaa*

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

Nº

OSASTAINMI	
RB/ROS fac	29
11/11 29	Nº
5	OSASTO
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.	

Raportti No. 11-1929.

Englannin sisäpoliittinen asema.

Tämä viikko on jo tähän saakka ollut täällä Englannissa poliittisesti mitä mielenkiintoisoin. Viime maanantaina (t.k. 4 pnä) tuli parlamentissa esille "työttömyysministerin", Mr. J.H. Thomasin kauan odotettu selostus hänen toiminnastaan työttömyyden vähentämiseksi. Eilen, tiistaina, esitti pääministeri MacDonald selostuksen Amerikan-matkastaan, ja samassa istunnossa selosti ulkoasiainministeri, Mr. Henderson, hallituksen menettelyä neuvotteluissa diplomaattisten suhteitten alkamisesta Sovietin kanssa.

Mr. Thomasin selostus oli varsin mielenkiintoinen, mutta kuten sekä konservatiivien taholta että etenkin liberaalien taholta odotettiin, ei se suinkaan vastannut niitä suuria vaalilupauksia, mitä työväenpuolue sekä ennen että jälkeen vaalien oli tehnyt.

Puheen pääsisältö oli lyhyesti se, että "työttömyysministeri" oli tullut havaitsemaan, että työttömyyden vähentämistä oli sangen vaikea järjestää keinotekoisella tavalla, s.o. valtion väliintulon kautta, vaan että todellinen parannus oli saavutettavissa Englannin yleistaloudellisen kohottamisen kautta kaikilla aloilla, nimenomaan vientiteollisuudessa. Sitten selosti hän niitä toimenpiteitä, joihin hän nyt oli jo ryhtynyt ja joista hän osoitti, että valtion varoja oli tähän saakka päätetty käyttää 42 miljoonaa puntia erilaisten töiden suorittamiseen. Edelleen selosti Mr. Thomas paljon huomiota herättänyttä matkaansa Kanadaan. Siinä hän kertoi, miten hän oli kanadalaisille viranomaisille ja muille alleviivannut sitä, että Englanti on Kanadan suurin vehnän kuluttaja. Kanada viepi nimittäin 52% vehnästä Englantiin. Tällä perusteella oli hän sanonut vastavuoroisuuden kohteliaisuuden vaativan, että Kanada koettaisi ostaa enemmän tuotteita Englannista kuin mitä se tekee. Nimenomaan viittasi

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.N^o

hän siihen, että Kanada voisi ostaa Englannista edullisesti koneita ja myöskin hiiltä. Parlamentissakin toi hän esille sen seikan, mistä hän sanomalehdissä oli jo laajasti puhunut, että hän oli antanut lähettää Kanadaan laivalastillisen englantilaista hiiltä osoittaakseen, että kun hiilen korkea laatu otetaan huomioon, tulee englantilaisen hiilen käyttö edullisemmaksi kanadalaisille kuin hiilen osto Yhdysvalloista. Positiivisena tuloksena tästä mainitsi hän, että on jo nyt ryhdytty rakentamaan 7 kappaletta 5.000 tonnin hiililaivaa erikoisesti tätä varten.

Englannissa on jo pitkin syksyä ollut suuria epäilyksiä siitä, mitä realituloksia Thomasin Kanadan-matka toisi mukanaan ja parlamentin istunnon jälkeen on arvostelu tässä suhteessa käynyt entistään ankarammaksi.

Konservatiivien taholta parlamentissa arvosteltiin kylläkin Thomasin puhetta, mutta samalla lausuttiin tyytyväisyys sen johdosta, että Thomas jo näiden 5 kuukauden aikana on oppinut näkemään, että valtion avustuksella on hyvin vaikeata saavuttaa muuta kuin hetkellistä hyötyä, ja sitäkin varsin pienessä määrässä.

Liberaalisesta puolueesta esiintyi Lloyd George, joka kaikella hänelle ominaisella sanasulavuudella kävi Thomasin kimppuun. Hänen mielestään ovat Thomasin suunnitelmat ja tähänastiset saavutukset aivan vähäpätöiset. Hän laski, että niillä 42 miljoonalla punnalla, jotka hallitus on asettanut "työttömyysministerin" käytettäväksi, tuskin voidaan hankkia työtä enemmälle kuin noin 30 - 40 tuhannelle miehelle vuoden ajaksi. Kun työttömien luku nykyään taas nousee yli 1.200.000, käy tästä selvästi ilmi, miten vähäiset Thomasin aikaansaannokset ovat. Lloyd George viittasi siihen, että sen jälkeen kun työvänehallitus astui valtaan, on työttömien luku noussut yli 100.000, joten siis työttömyysministerin toimenpiteillä

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.N^o

saadaan työtä ainoastaan kolmannelle osalle siitä, millä työttömyys hänen aikanaan on tähän saakka [kannanut].

Mielenkiintoista on panna merkille, että liberaalinen sanomalehdistö arvostelee työttömyyskysymyksen hoitoa paljon ankarammassa äänilajissa kuin konservatiivit.

Selvää on, että työväenpuolueelle itselleen on hyvin katkerata panna merkille, että työttömyys osoittaa vaan jatkuvaa kasvua, ja että hallituksen toimenpiteillä voidaan aikaansaada ainoastaan varsin pientä lievennystä.

Eilen, tiistaina, esitti pääministeri MacDonald selostuksen matkastaan Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Pääpainon pani hän siihen, että tämän matkan kautta ovat Englannin ja Yhdysvaltain välit entisestään lämminneet. Sitten hän alleviivasi sitä, että näiden molempain maiden välillä on päästy sangen pitkälle yksimielisyydessä laivastoasiassa. Lähempiä tietoja näistä neuvotteluista hän ei kumminkaan katsonut voivansa antaa.

MacDonaldin selostus sai parlamentissa erinomaisen vastaanoton, ei ainoastaan työväenpuolueen, vaan myöskin konservatiivien taholta. Liberaalit myöskin, Lloyd Georgen kautta, lausuiivat tyytyväisyytensä matkan johdosta, mutta ikävätä huomiota herätti Lloyd Georgen vaatimus siitä, että pääministerin pitäisi antaa parlamentille yksityiskohtaisia tietoja laivastoasiaa koskevista neuvotteluista.

Yleisvaikutelma oli se, että parlamentti hyväksyi täydellisesti MacDonaldin Yhdysvaltain-politiikan.

Tämän jälkeen selosti ulkoasiainministeri Henderson neuvottelujaan Sovietin edustajan kanssa. Mitä voimakkaimmin koetti hän todistaa, ettei hän ollut syönyt sanaansa parlamentille heinäkuussa antamassaan lausunnossaan, jossa hän sanoi, kuten pääministerikin, että ennenkuin alotetaan diplomaattiset suhteet Venäjän kanssa, sovietaan Englannin ja Sovietin välisistä riitakysymyksistä. Ansaitsee

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.N^o

erikoisesti tulla mainituksi, että Henderson ilmoitti, että hallitus ei tule ryhtymään toimenpiteisiin lainan hankkimiseksi Venäjälle.

Aikoinani tein selostuksen hallitukselle Henderson-
Dovgalevskyn sopimuksesta ja viittaa siihen. Minuunkin, puolueetto-
mana havainnontekijänä, tekivät Hendersonin todistelut menettelystään
heikon vaikutuksen, enkä saa niitä millään tavoin sopusointuun hei-
näkuussa annettujen, yllämainittujen lupauksen kanssa. Henderson sai
oman puolueensa taholta mitä voimakkainta kannatusta. Puhuja puhujan
jälkeen esitti, miten tärkeätä ja selvää ilman muutakin on diplo-
maattisten suhteitten aloittaminen Venäjän kanssa ja nimenomaan,
miten tärkeätä se on Englannille taloudelliselta kannalta, kun val-
litsee niin suuri työttömyys.

Lloyd George puhui, mikäli mahdollista, vieläkin voimak-
kaammin Hendersonin puolesta ja mainitsi mm. venäläisestä propagan-
dasta, ettei siitä ole ollut haittaa Englannille eikä millekään muul-
le maalle. Lloyd George toivotti Hendersonille onnea, ja lisäsi, et-
tei työväenhallituksen pitäisi katkaista suhteitaan Sovietin kanssa
ainakaan ensimmäisen propagandapykälää kohtaan sattuvan rikkomuksen
vuoksi. Konservatiivien taholta esiintyivät entinen pääministeri
Baldwin ja entinen ulkoasiainministeri Chamberlain. Baldwin lausui,
ettei hän välitä ruveta väittelemään siitä, onko Henderson syönyt
sanansa vaiko ei, sen hän vaan tahtoo lausua, että Henderson on sol-
minut nöyryyttävän sopimuksen bolsheviikkien kanssa. Mainittakoon
ohimennen, että Hendersonin puheessa propagandalupauksesta ja Eng-
lannin suhteesta kolmanteen internatsionaaleen, Baldwin teki välillä
kysymyksen, hyväksyikö Dovgalevsky ulkoministerin esittämän kannan.
Hendersonin vastaus oli: "Dovgalevsky sanoi tulevansa tiedottamaan
siitä hallitukselleen". Puheessaan Baldwin siteerasi myös Snowdenin
sanoja: "Soviet-hallituksen on hyödytöntä kieltää osallisuuttaan viha-
mieliseen propagandaan. Soviet-hallitus, kommunistinen internatsionaale

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.N^o

ja Venäjän ammattijärjestöt ovat pyhä kolmiyhteys, kolme yhdessä ja yksi kolmessa. Asteettain on tämä totuus tunkeutunut tämän maan tietoisuuteen. Samaan suuntaan puhui myöskin Chamberlain ja moni muu puhuja konservatiivien taholta. He viittasivat m.m. siihen, että Yhdysvallat, vaikka ne eivät ole tunnustaneet Venäjää, siitä huolimatta harjoittavat suurta vientiä Venäjälle, mikä todistaa sen väitteen vääräksi, että ainoastaan diplomaattisissa suhteissa oleva maa voi käydä edullisella tavalla kauppaa Sovietin kanssa.

Kuten jo edeltä käsin oli odotettavissa, sai Henderson äänestyksessä suuren enemmistön puolelleen, nimittäin 324 ääntä 199 vastaan. Tämä merkitsee sitä, että suurlähettiläiden vaihto Englannin ja bolsheviikkien välillä tulee tapahtumaan ilman viivytyksiä. Tämän jälkeen, kuten sopimuksessa lausuttiin, antavat molemmat maat lupauksensa siitä, etteivät ne tule harjoittamaan propagandaa toisiaan vastaan. Seuraava aste on neuvottelujen alkaminen riidanalaisista kysymyksistä.

Englannin suurlähettilääksi Moskovaan tulee luultavasti ent. asianhoitaja Hodgson.

Tästä parlamentissa tapahtuneesta käsittelystä voi selvästi nähdä, että parlamentin enemmistö ja todennäköisesti siis Englannin kansan enemmistö haluaa normaalisten diplomaattisten suhteitten luoimista Venäjän kanssa. Lausunnoista kävi selvästi ilmi, että parlamentin enemmistö on suurimmalta osaltaan, tai aivan kokonaankin, tietämätön bolshevismin luonteesta. Englantilaiset sosialistit, jotka ovat rauhallista ja ymmärtäväistä väkeä, eivät ^{bolshevismista} voi nähdä pääasiallisesti muuta kuin paralleelliilmiön Englannin työväenliikkeen kanssa. Tämä on syvästi valitettava seikka ja nimenomaisesti valitettava seikka myöskin meidän kannaltamme katsoen, jotka Venäjän naapureina ollen, voimme joutua ikäviin selkkauksiin bolsheviikkien

FINNISH LEGATION

LONDON.

- 6 -

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

kanssa. Jo kesällä, keskustellessani Hendersonin kanssa, josta hallitukselle olen suullisesti tehnyt tarkkaa selkoa, sain sen selvän vaikutuksen ja käsityksen, ettei hänen mielestään bolshevismia ole pidettävä minään hyökkäävänä ilmiönä, vaan päinvastoin rauhaa ja sovintoa haluavana tekijänä. Tämän, Englannin työväenpuolueen, käsityskannan voi kylläkin psykologisesti ymmärtää, mutta sitä vastoin on aivan mahdotonta käsittää Lloyd Georgan väitettä, ettei bolshevismi olisi ollut eikä olisi nytkään minään vaarana millekään maalle. Tämä on kylläkin ollut Lloyd Georgan käsitys nähtävästi koko ajan. Yhtä räikeästi kuin nyt toi hän käsityksensä esiin bolshevismien vaarasta siinä parlamentin istunnossa 1927, jolloin päätettiin lopettaa diplomaattiset suhteet Moskovan kanssa.

L ä h e t t i l ä s :

P. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen rap. no 12.

Lontoo

8/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2506/242.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No 27/205/12.29		
11-29	?	LII
YHMA	USA	USA
5	C2	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S.W.5.

Lontoossa 7 p:nä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetan raporttini No.
12-1929, jonka otsakkeena on:

Kriisi Englannin hiiliteollisuudessa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *A. A. Saastamoinen*

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj.J. Procopé,
Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

PÄÄASIALLI		S.W. 5.
28/10/29	29	
11/29	29	
OSASTO		
	07	

Kriisi Englannin hiiliteollisuudessa.

Kuten jo useita kertoja tämän syksyn kuluessa olen ollut tilaisuudessa huomauttamaan, on yksi niistä vaikeista kysymyksistä, jotka työväenhallituksen on ratkaistava, työlöt kivihiihikaivoksissa. Olen jo ennen maininnut siitä, että työväenpuolue vaalilupauksissaan erikoisen vahvasti toi esille, että sen tarkoituksena on valtaan päästyään lyhentää työaikaa 8 tunnista 7 tuntiin. Tämä kohta oli eräs tärkeimmistä työväenpuolueen vaaliohjelmassa katsottuna Englannin sisäpoliittiselta kannalta. Kuten jo olen ollut tilaisuudessa ilmoittamaan, on hallitus, perehdyttyään asioihin, tullut siihen käsitykseen, ettei työaikaa voi lyhentää ilman muuta 8 tunnista 7 tuntiin, vaan on tehnyt esityksen, että työaikaa vähennettäisiin vain puolella tunnilla.

Tästä kivihiihikysymyksestä piti eilen olla ratkaiseva neuvottelu hallituksen, hiilityömiesten ja kaivosten omistajain välillä. Kaivosten omistajain edustajat eivät kuitenkaan saapuneet ja tällä tavalla tapahtuivat neuvottelut yksinomaan hallituksen ja työväen edustajain välillä. Neuvottelut näyttävät kestäneen suuren osan päivää, ja niiden jälkeen ilmoitti herra Thomas, "työttömyysministeri", että hallitus suuresti valittaa, etteivät kaivosten omistajain edustajat saapuneet neuvotteluun, josta johtuu, että hallitus nyt sen enempää heitä kuulematta aikoo tehdä ratkaisun asiassa.

Pääasialliseksi syyksi, miksi kaivosten omistajat eivät kat-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

soneet voivansa tulla neuvotteluihin, mainitaan kolme kohtaa:

- 1) Koska kaivosten omistajat pitävät edelleen kiinni siitä, etteivät he voi tehdä koko maata käsittävää sopimusta kaivostyömiesten kanssa;
- 2) Heidän muuttumaton käsityksensä siitä, että työpäivän vähentämisellä tulisi olemaan mitä onnettomimmat vaikutukset kaivosteollisuuteen;
- 3) Että jos työaikaa lyhennetään, niin täytyy palkkoja myöskin vähentää, josta johtuisi kriisi kaivosalalla yli koko maan.

Lähimmät päivät luultavasti jo tulevat osoittamaan, mitä seurauksia tällä kivihiilikaivosjutulla tulee olemaan, mutta jo nyt tahdon kiinnittää hallituksen huomiota tähänkin seikkaan osoittaakseni, että olot Englannissa tällä hetkellä, niin suhteessa kuin toisessa, ovat varsin ikävällä kannalla. Jos kivihiiliteollisuudessa puhkeaisi taaskin lakko, tulisi se, kuten vuonna 1926 sotkemaan koko Englannin taloudellisen elämän ja aiheuttamaan niille maille, jotka ovat Englannin kanssa liikeyhteydessä, m.m. Suomelle, ikäviä kokemuksia. Vaikkakin tällä hetkellä on todellisuudessa mahdotonta mennä sanomaan mitään, arveleisin minä sittenkin, ettei hiililakkoa tulisi tällä kertaa. Monien muiden erinomaisesti vaikeiden kysymysten lisäksi, joista niin paljon olen näinä päivinä kirjoittanut, tulisi tällainen jättäjäismäinen työnsäisähdus aiheuttamaan, niin luulisin, paljon vaikeamman taloudellisen ja poliittisen kriisin kuin vuonna 1926.

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

Tällä ollessani, näinä yli 3 vuotena, olen koettanut mahdollisimman tarkasti seurata tapahtumia kaivosteollisuudessa ja olen minäkin pannut merkille, että kaivostyöläiset, joita on noin 900,000, ja joilla parlamentissa on 40 edustajaa, näyttävät olevan tämän maan työväenpuolueen radikaalisin osa. Samalla minusta näyttää siltä, että kaivostenomistajain liitto olisi myöskin hyvin vaikea neuvottelija, ja nimenomaan tuntuu sen puheenjohtaja, Mr. Evan Williams, hyvin itsepäiseltä herralta. Näinä vuosina, kuten niin monta kertaa olen sanonut, on noin kolme neljättä osaa koko kaivosteollisuudesta kulkenut suoranaisella häviöllä ja vasta tänä vuonna, jolloin olot näyttävät vähän parantuneen, lasketaan kaivosteollisuuden kulkeneen vähäpätöisellä voitolla. Tämän vuoksi voi kylläkin ymmärtää, että kaivosten omistajat, joista suurin osa taitaa olla ekonomisesti mitä vaikeimmassa asemassa, eivät ole halukkait vähentämään työpäivää ja samalla ylläpitämään nykyistä palkkatasoa. Tästä huolimatta täytyy sanoa, että kaivostenomistajain menettelytapa ei useinkaan ole ollut sympattista ja on herättänyt ikävät huomiota maassa myöskin porvarillisissa piireissä.

Lontoossa 7 päivänä marraskuuta 1929.

L a h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen rap. no 13.

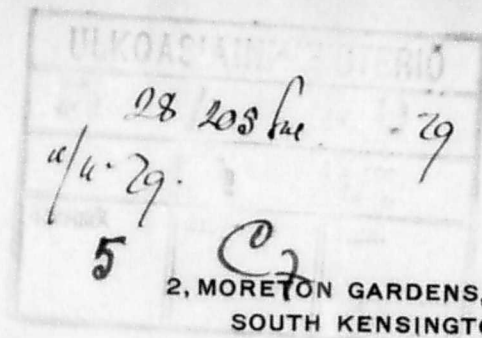
Lento

7/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2507/243.

Lontoossa 7 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetan raporttini
No. 13-1929, jonka otsakkeena on:

Eras finanssipoliittinen tapaus Englannissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmin
kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. J. Procopé

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o

2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON,		
28	203	S.W. 5
11/11-79	72	L.M.
BYRICK	C. ADL.	ADIA
5	67	

Ergän finanssipoliittinen tapaus Englannissa.

Viitaten tämän päiväiseen toiseen raporttiini, jossa käsitelin hiiliteollisuutta, tahdon mainita tässä ergästä toisesta taloudellisesta seikasta, joka on herättänyt täällä suurta huomiota, ja samalla luo valoa koko sisäpoliittiseen asemaan.

Englannin finanssiministeriö laski eilen liikkeelle 30 miljoonan punnan viisi-prosenttisen konventeerauslainan. Tämä laina on laskettu liikkeelle siitä syystä, että ensi tammikuussa lankeaa maksettavaksi saman suuruinen määrä obligatsioneja. Tämä finanssioperationi singnää on aivan tavallinen tapahtuma, josta muunlaisissa oloissa olisi hyvin vähän sanomista. Ikävää huomiota on tämä laina herättänyt siitä syystä, että sen korko on asetettu 5 prosentiksi - laina on voimassa vv. 1944-64 - mikä osoittaa, että Englannin finanssiministeriön asema ei ole niin luja kuin mitä sen toivottaisiin olevan. Samalla kiinnitetään huomiota siihen, että pankeille ja emissioniliikkeille, jotka hoitavat tämän lainan käytännöllisen järjestyksen, annetaan puoli prosenttia provisionia, mikä ei Englannin valtion finanssioperatsioneissa liene tavallista. Huomiota herättää vielä sekin, että tämä puolen prosentin provisioni koskee vain pankkeja ja emissioniyhtiöitä, eivätkä siitä tule osallisiksi sellaiset yksityiset henkilöt, jotka ostaisivat obligationeja suorastaan Englannin pankilta.

Eilisen päivän iltalehdet kiinnittävät jo tähän seikkaan paljon huomiota ja samoin tämän päivän aamulehdet. Tästä aamuna il-

FINNISH LEGATION

LONDON.

Nº

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

mestyneet finanssilehdet selittävät syyksi tähän korkeaan korkoon ja provisioniin sen, että finanssipiireissä on esim. Intian asiassa syntynyt kriisi ja työttömyys alalla vallitseva epäselvyys, josta Mr. Thomasin puhe parlamentissa tämän kuun 4 päivänä antoi selvän todistuksen, herättänyt melkoista levottomuutta.

Tänä päivänä tulee asia esille parlamentissa ja finanssi-ministeri Snowden tulee selvittämään syyt siihen, miksi tämä finanssioperationi järjestettiin tällä tavalla.

Lontoossa 7 päivänä marraskuuta 1929.

L a h e t t i l a s : *A. H. Saastamoinen*

TERWAKOSKI

1929

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastuvuosen rap. no 14.

Lontoo

v/s 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2557/250.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 29/203 heid. 10 29		
16/u 29	72	LII
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
2, MORETON GARDENS, 5 SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.		

Lontoossa 11 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Kunnioittaen lähetän ohellisena raporttini
No. 14-1929, jonka otsakkeena on:

Intian kysymys Englannin parlamentissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman kunnioitukseni vakuutus.

Lahettiläs: *P. H. Saastamoinen*

K. Herra Ulkoasiainministeri

H. J. Procopé,

Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o

2, MORETON-GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5		
29/12/29		
16/11-29		LIT.
RYHMÄ	NUMERO	ASIA
5	07	

Intian kysymys Englannin parlamentissa.

Kuten jo aikaisemmin olen parikin eri kertaa maininnut, nousi Intian kysymys odottamattomassa muodossa esille sen kautta, että Intian varakuningas, lordi Irwin, lokakuun viimeisenä päivänä antoi Intian kansoille manifestin, jonka johtavana aatteena on se, että Intia voi piakkoin odottaa tulevansa koroitetuksi dominioneitten asemaan. Tämä julistus herätti tietysti hyvin suurta huomiota Intiassa ja samoin Englannissa. Intialle oli jo vuonna 1917 luvattu antaa dominionin asema, mikä lupaus oli uudistettu sen jälkeen eri hallitusten tahoilta. Lordi Irwinin manifesti, joka tietenkin oli annettu työväenhallituksen tieteen ja sen hyväksymisellä, ei sellaisenaan siis sisältänyt mitään uutta. Se tietysti oli odottamatonta, että työväenhallitus antoi manifestissaan kuultaa läpi, että dominionin aseman saavuttaminen tulisi tapahtumaan läheisessä tulevaisuudessa. Kuten sittemmin jo perjantaina, marraskuun 1 päivänä, ja nimenomaisesti sunnuntaina, marraskuun 3 päivänä, kävi ilmi, oli hallitus antanut tämän julistuksen Intian kansalle, ottamatta huomioon niin sanotun Intian komitean sekä konservatiivisen että liberaalisen puolueen mielipiteitä. Tämä lieski jo ennestään suurta ihmetystä, sillä olihan omituista, että hallitus meni noin tavattoman suureen tekoon yksinään ilman kansakunnan enemmistöä takanaan. Varsinkin kuuluisan sunnuntailehden, "Observerin" poliittisen toimittajan, professori J.L. Garvinin perusteellisen kirjoituksen johdosta, jossa

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

hän selvitteli näin syntynyttä tilannetta, katsottuna sekä Englannin että Intian kannalta, tullen siihen tulokseen, - on muuten huomattava, että "Observer" on ollut mitä ystävällisin työväenhallitukselle - että tämä julistus oli harkitsematon ja onneton teko, joka voi johtaa arvaamattomiin seurauksiin, näytti asema hyvin kriittilliseltä. Jo seuraavana päivänä, lokakuun 4, voi panna merkille, että vastustuspuolueilla, konservatiiveilla ja liberaaleilla, ei, tilanteen vaarallisuuden ja arkaluontoisuuden vuoksi, ollut tarkoituksena käyttää tilaisuutta hyväkseen käydäkseen työväenhallituksen kimppuun, vaan päinvastoin, mikäli olosuhteet sallivat, koettaa haudata tämä arka kysymys suurimpaan mahdolliseen hiljaisuuteen.

Kun Intian kysymys tuli esille parlamentissa torstaina, marraskuun 7 päivänä, oli selvää aivan ensi hetkestä, että sekä konservatiivit että liberaalit, huolimatta siitä, että ne pitivät työväenhallituksen manifestia erinomaisen onnettomana, todellakin noudattivat äsken mainittua suunnitelmaa.

Ensimmäisenä puhujana esiintyi konservatiivisen puolueen johtaja, entinen pääministeri Baldwin, joka erittäin asiallisessa ja kaunopuheisessa lausunnossaan käsitteli syntynyttä tilannetta ja kysymystä, mikä brittiläisen imperiumin eheyden kannalta katsottuna on ylivoimaisesti tärkeä. Mr. Baldwin aloitti puheensa sillä, että hän ja hänen puolueensa tulevat ehdottomasti pitämään kiinni siitä, että Intialle luvattu dominionin asema sille myönnettävän sopivan hetken tullen tarkalleen annettujen lupauksen sa-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

nojen ja hengen mukaisesti. Tästä kysymyksestä, lausui hän, ei Englannissa ole muuta kuin yksi ainoa mielipide, mutta lisäsi hän, ettei Intia ole mikään ehyt kokonaisuus kansallisesti, kielellisesti ja uskonnollisesti yhtä vähän kuin valtiollisestikaan ja näin ollen on mitä tarkimmin harkittava, millä tavoin ja milloin ajatus Intian dominioniksi korvoittamisesta toteutetaan. Eriytyisen voimakkaasti viittasi Mr. Baldwin siihen, että hänen hallituksensa toimesta syksyllä 1927 oli erikoisen lain kautta asetettu komitea kaikista eri puolueista pohtimaan kysymystä Intian itsehallinto-oikeuksien laajentamisesta. Tämä komitea, joka kokoonpanoltaan on mitä pystyvin, on nyt kaksi vuotta perusteellisesti syventynyt sille annettuun suureen tehtävään ja on sen mietintö odotettavissa aikaisin ensi vuoden alussa. Kun parlamentti näin ollen oli erikoisen lain kautta jättänyt Intian kysymyksen tutkimisen tätä varten erikoisesti asetetulle valiokunnalle, oli mitä suurimmassa määrässä väärin ja harkitsematonta, että hallitus antoi manifestin odottamatta tämän komitean mietintöä. Näin ollen oli Intian asian käsittely, joka on muutenkin mitä vaikein, tullut hallituksen menettelyn kautta yhä monimutkaisemmaksi. Lopuksi lausui Mr. Baldwin, että hän toivoisi mitä hartaimmin, että nyt syntyneessä keskustelussa Intiasta ei millään taholla parlamentissa tulisi lausumaan mitään sellaista, mikä yhä enemmän vaikeuttaisi Intian kysymyksen rauhallista ja asiallista käsitteilyä.

Lloyd George käytti seuraavan puheenvuoron, joka sisällöltään oli sama kuin Baldwinin, mutta paljon jyrkempi. Tapansa mu-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

kaisesti kävi Lloyd George häikäilemättömästi vastustajiensa kimp-
puun, tällä kertaa siis työväenhallituksen, arvostellen sen menet-
telyä mitä epäilimättömmiin. Hankin, kuten Baldwin, toi mitä voi-
makkaimmalla tavalla esiin, ettei Englannin kansa tule syömään sa-
nojansa Intialle annettuun lupaukseen nähden. Selvemmin ja voimak-
kaammin kuin Baldwin alleviivasi Lloyd George Intian kysymyksen vai-
keutta ja monimutkaisuutta, josta johtuu, että Intialle luvattua
dominionin asemaa on aivan mahdotonta toteuttaa vähemmässä ajassa
kuin vuosikymmenien kuluessa. Tässä suhteessa viittasi hän kehityk-
sen kulkuun Kanadassa, Australiassa ja muissa brittiläisissä do-
minioneissa, joissa olosuhteet kumminkin ovat aina olleet sangen
yksinkertaiset Intiaan verrattuina. Lloyd George vaati jyrkästi
hallitusta yhä suurempien ikävyyksien välttämiseksi selvittämään,
ettei annettua lupausta ole aikomus toteuttaa heti, vaan asteettain,
ottamalla tarkoin huomioon kehityksen ja edistyksen kulun Intiassa.
Yhä uudestaan painosti Lloyd George tämän selostuksen antamisen
tärkeyttä, sillä jos hallitus yhä viivästelee, niin painuu se ma-
nifestin luoma käsitys yhä syvemmälle Intian kansa tajuntaan, että
Intian koroittaminen dominionin asemaan tulee tapahtumaan viivytte-
lemättä, ja saattaa täten sekä Englannin että Intian mitä vaikeim-
paan asemaan.

Intian asioiden valtiosihteerin, kapteeni Wedgwood Bennin,
vastauspuhe oli suorastaan raivokas eikä siitä puuttunut epämiel-
lyttäviä persoonallisia hyökkäyksiä sekä Lloyd Georgea ja myöskin,
vaikka paljon vähemmässä määrin, Baldwinia vastaan. Puheessaan alle-

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

viivasi Intian asioiden valtiosihtööri, että kysymyksessä oleva manifesti oli annettu Intian kansalle Intian varakuningaan, lordi Irwin'in, neuvosta ja mitä hartaimmista pyynnöistä. Varakuningas tuntee tietysti tilanteen Intiassa ja virtaukset siellä paremmin kuin kukaan muu ja näin ollen hallitus, jolle tämä esitys oli muutenkin hyvin sympaattinen, hyväksyi varakuningaan esityksen ja asettui täydellisesti ottamaan sen poliittisen ajatuksen johtotähdekseen. Lloyd Georgan itsepäisesti uudistettuun kysymykseen, mitä tämä manifesti selvin sanoin lausuttuna tarkoittaa, toisti valtiosihtööri yhä uudestaan, että se tarkoittaa täsmälleen sitä, mitä siinä on sanottu eikä mitään muuta.

Parlamentti ei siis näin ollen saanut vastausta kysymykseen, mikä manifestin positiivinen tarkoitus oli. Lyhyessä puheessaan lausui pääministeri MacDonald siihen suuntaan, ettei manifesti merkitse itse asiassa käännettä Englannin politiikassa Intiaan nähden, mutta vastustuspuolueet jäivät epäilemättä edelleenkin siihen käsitykseen, että dominionin oikeuksien antaminen Intialle läheisessä tulevaisuudessa oli hallituksen todellinen tarkoitus. Tämän vaikutuksen sain minäkin.

Intian asian käsittely parlamentissa oli minun mielestäni loistonäyte brittiläisestä valtiomiestaidosta. Huolimatta siitä, että vastustuspuolueet olivat täydellisesti vakuutetut siitä, että nykyisen hallituksen teko oli mitä kohtalokkain virhe ja ajattelematteisuus, asettuivat he kumminkin yksimielisesti ja heti sille kannalle, että työväenhallituksen teon arvosteleminen on

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

täysin toisluontoinen kysymys valtakunnallisen eheyden rinnalla. Epäilemättä tämä menettely ja kanta on oikea, mutta kun ottaa huomioon ne kiihkoiset ajat, joissa eletään, niin ei voi kyllin ihmetellä ja ihaila oppositionipuolueiden kaukonäköisyyttä ja erinomaista itsensähillintää. Intian kysymyksen esille tuleminen tässä muodossa oli, kuten sanottu, Englannin kannalta katsottuna, sen perinnäistapojen ja historian valossa ainakin mitä odottamattominkin suorastaan mitä onnettomin asia, eikä näin ollen olisi lainkaan voinut ihmetellä, jos vastustuspuolueet, joita tässä kysymyksessä ei eroita mikään, olisivat yhtyneinä kaataneet hallituksen. Vaikka ottaa senkin seikan huomioon, että tässä menettelyssä oli oppositionipuolueitten taholla tekijänä myöskin sisäpoliittinen laskelma, nimittäin työväenpuolueen hallituksessa pitäminen niin kauan kuin sen kaataminen olisi mitä otollisin, niin täytyy sittenkin ihmetellä oppositionipuolueitten kaukonäköisyyttä ja valtiomiestaitoa. Olot Intiassa ovat siksi kriittilliset - siellähän vaaditaan, että hallituksen manifestissa antama lupaus on toteutettava ennen tämän vuoden loppua - ja näin ollen voi työväenhallitus menettelyllään saattaa brittiläisen valtakunnallisen eheyden mitä suurimpaan vaaraan, ja tähän nähden olisi ollut hyvin ymmärrettävää, jos oppositionipuolueet olisivat kaataneet hallituksen heti. Sen sijaan, että he olisivat tehneet näin, pitivät oppositionipuolueet harkitumpana koettaa pelastaa asema mahdollisimman suuren yksimielisyyden kautta Suur-Britanniassa.

Parlamentin istunnossa piti Intian komitean puheenjohtaja, Sir John Simon, suuremmoisen puheen, jossa hän, selostaen komi-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

Nº

tealle annettua tehtävää, vakuutti, että se on koettanut tutustua Intian asioihin ehdottomalla puolueettomuudella ja tulee mietinnössään ja esityksessään ottamaan huomioon ainoastaan asialliset näkökohdat yhtä hyvin Englannin kannalta kuin Intian kannalta katsottuna eikä mitään muuta. Sir John Simon oli niin suuresti liikuttettu, että hänen oli pakko useita kertoja keskeyttää esityksensä. Hänen puheensa teki parlamentissa mitä syvimmän vaikutuksen kaikilla eri tahoilla ja epäilemättä myötävaikutti suuresti siihen, että lausunnot Intian asiassa pysyivät niin korkealla tasolla kuin aseman tarkeys vaati.

On selvää, ettei Intian kysymystä ole tämän parlamenttikäsittelyn kautta saatettu pois päiväjärjestyksestä, vaan tulee se siinä edelleenkin pysymään. Intian kansoissa syvenee tietenkin se käsitys, että he aivan läheisessä tulevaisuudessa tulevat de facto, kuten muutkin brittiläiset dominionit, itsenäiseksi maaksi, mikä seikka tietysti voi kasvaa niin suureksi, että yksinpä englantilaisille valtiomiehillekin, jotka ovat tottuneet menestyksellä laskemaan mitä kivisimmät kosket, ei tule ainoastaan olemaan tavattomia vaikeuksia tämän kysymyksen hoitamisessa, vaan voi se ainakin teoreettisesti katsottuna kasvaa heidänkin tavattoman tavuutensa yläpuolelle.

Lontoossa 11 päivänä marraskuuta 1929.

Lä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

592

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 07

ASIA:

Ministeri Saestamoisen kirj. no 15.

Lontoo

11/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

No 2558/251.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 30/205 [unclear] 19 29		
16/11-29	NO 2	LINE
FINLAND 5	OSASTO C7.	ASIA
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON.		

S.W.5.

Marraskuun 11 p:nä 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini no. 15,
jonka otsakkeena on

Englanti ja Soviet.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s:

A. H. Saastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

Nº

ULKOASANTTIKOTIERIÖ		
20 Kos lue. D. 1929		
16/11-29	52	LML
RYHMÄ	UUSI	ASIA
5	02	
2, MORETON GARDENS,		
SOUTH KENSINGTON,		
S.W. 5.		

Raportti no. 15-1929.

Englanti ja Soviet.

Selostaessaan parlamentissa keskustelujaan Dovgalevskyn kanssa alleviivasi Henderson voimakkaasti propaganda-pykälän merkitystä, nimenomaan kiinnittäen Dovgalevskyn huomiota siihen, että MacDonaldin hallitus pitää kominterniä yhtenä Soviet-hallituksen osana. Kun Baldwin, kuten tätä parlamenttikeskustelua koskevassa selostuksessani lausuin, kysyi Hendersonilta, mitä Dovgalevsky lausui tästä, vastasi Henderson: Dovgalevsky lupasi saattaa tämän hallituksensa tietoon.

Nyt näyttää Moskova antaneen tässä asiassa vastauksensa Englannin hallitukselle "Ivestijan" marraskuun 10 päivän numerossa. Liberaalinen "Manchester Guardian", joka aina on kiihkaasti puolustanut normaalisten diplomaattisten suhteitten uudistamista Sovietin kanssa, sisältää tänään seuraavan uutisen:

"Mr. Hendersonin yritys parlamentissa tulkita englantilais-neuvostolaisen sopimuksen propagandapykälän niin, että se sisältäisi velvoituksen Neuvostohallitukselle hillitä kommunistisen internationalen toimintaa, saa nyt nopean ja voimakkaan vastauksen tämpäpäiväisessä "Ivestijassa", joka selostaa Sovietin suhtautumista sellaisella selvyydellä, joka ei anna tilaa väärälle tulkinnalle".

Ivestija kirjoittaa nimittäin:

"Molempien sopimuspuolien velvollisuus pysyttäytyä erillään sotkeutumisesta toistensa sisäisiin asioihin, koskee ainoastaan neuvostohallitusta ja sen orgaaneja. Mitä kominterniin tulee, on tämä työväenluokan kansainvälinen järjestö, minkä puolesta neuvostohallitus ei ole vastuussa. Samalla tavalla voisi yrittää saada sitoumista

MacDonaldilta ja Hendersonilta virallisessa englantilais-sovietilaisessa sopimuksessa siitä, että toinen internationale, missä he ovat johtomiehiä, muuttaisi vihamielisen suhtautumisensa Neuvostoliittoon nähden. Puhe siitä, että neuvostohallitus olisi antanut sitoumuksia kansainvälisen järjestön puolesta, joka ei ole alistettu sen alle, on puhtainta mielikuvituksen tuotetta. Me emme voi sallia mitään väärinkäsitystä tässä suhteessa."

Tämä on todellakin selvää puhetta Moskovan hallituksen taholta ja ymmärtäkseni täydessä ristiriidassa Henderson-Dovgalevskyn sopimuksen kanssa ja vielä selvemässä ristiriidassa sen tulkinnan kanssa, jonka MacDonaldin hallitus oli Hendersonin ilmoituksen mukaan antanut propagandaa koskevalle pykälälle. Jos MacDonald olisi kylliksi mies pitämään kiinni sanoistaan, s.o. tehdystä sopimuksesta, antaisi tämä neuvostohallituksen lausunto täyden aiheen ainakin vakavan tiedustelun tekoon Moskovassa, tai vaatimuksen esittämiseen uuden ja vielä sitovamman propagandapykälän laatimisesta, mutta tätä tuskin tullaan tekemään. Näin ollen on siis propagandapykälä jo etukäteen julistettu mitättömäksi ja perusehto puhallettu ilmaan koko Henderson-Dovgalevsky-sopimuksesta.

Saa nähdä, aiheuttaako tämä neuvostohallituksen julkilausuma keskusteluja parlamentissa ja Englannin sanomalehdistössä. Aina-kin henkilön, joka oli läsnä siinä parlamentinistunnossa, jossa Venäjän kysymys oli esillä ja joka muistaa Hendersonin puheen sisällyksen ja sävyn, tekee tämä Moskovan vastaus syvän vaikutuksen.

Lontoossa, marraskuun 11 p:nä 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Jaastamois

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 16.

Lontoo

13/11 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

No 2568/252.

ULKOASIAINMINISTERI		
No 31/205 no D. 19 29		
18/11. 29	32	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	29	
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W.5.		

Lontoossa 13 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini
No. 16-1929, jonka otsakkeena on:

Englanti ja Soviet.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs: *A. H. Saastamoinen*

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj.J. Procopé,
Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

2, MORETON GARDENS,		
SOUTH KENSINGTON,		
81 Post Ave.		S. W. 5.
1929	29	1
RUUSI	ORVOKKI	ASIA
5	07	

Englanti ja Soviet.

Viitaten raporttiini No. 15-1929, jossa koskettelin Englannin ja Sovietin välisiä suhteita, lausuin sen käsityksen, ettei Neuvostohallituksen virallisen tiedonantajan, "Istvestijan", kirjoitus luullakseni tule aiheuttamaan mitään toimenpiteitä Englannin hallituksen puolelta. Tässä ennustuksekseni näytän osuneeni täydellisesti oikeaan, kuten seuraavassa osoitan.

Tämän kuun 11 päivänä tehtiin parlamentissa ulkoasiainministerille pari välikysymystä, joissa tiedusteltiin, onko hän kiinnittänyt huomiota siihen moskovalaisessa lehdessä, "Istvestijassa", sunnuntaina olleeseen tiedonantoon, jossa ilmoitetaan, ettei Neuvostohallitus katso olevansa millään tavoin vastuussa Kolmannen Internationalen toiminnasta, jonka järjestön Mr. Henderson neuvotteluissaan Dvlgalevskyn kanssa oli Englannin hallituksen nimessä leimannut eräksi Neuvostohallituksen elimeksi, ja jota siis Henderson-Dvlgalevsky välisen sopimuksen propagandapykälä tarkoitti.

Henderson vastasi tähän, ettei hän ole virallisesti kuullut asiasta mitään, ja ettei hän kiinnitä "Istvestijan" kirjoitukseen sen suurempaa huomiota kuin monen Englannin lehden lausuntoon.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

On hyvin mielenkiintoista panna merkille, että Lontoon huomattavista lehdistä ainoastaan "Daily Telegraph" ja "Morning Post" ovat kirjoittaneet tästä. "Times", joka tapansa mukaan on aina hallituksen kannalla, ei ole maininnut asiasta yhdellä ainoallakaan sanalla. Tässä yhteydessä tahdon mainita - mikä tietysti jo sähkösanomain kautta on hallituksen tiedossa - että Englannin hallitus on nimittänyt ensimmäiseksi suurlähettilääkseen Neuvosto-Venäjälle Sir Esmond Ovey'n. Sir Esmond Ovey oli äskettäin nimitetty suurlähettilääksi Brasiliaan ja olivat hänen tavaransa jo laivassa, kun hallitus pyysi häntä peruuttamaan matkansa. Uusi suurlähettiläs puhuu kuulema sujuvasti venettä. Aikaisemmin hän on ollut diplomaattisessa palveluksessa Tangerissa, Tukholmassa, Parisissa, Washingtonissa ja Teheranissa.

Lontoossa 13 päivänä marraskuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 17.
Lontoo

13/11 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

No 2569/253.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 22/206 heli. l 29		
18/11/29	22	LII
AM	OLASTO	ASIA
5	09	
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.		

Lontoossa 13 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini
No. 17-1929, jonka otsakkeena on:

Englanti ja Intia.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman
kunnioitukseni vakuutus.

Lähettiläs : *A.H. Saastamoinen*

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj.J. Procopé,

Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

		S.W. 5
32	1206	1129
14/10/29		12
		731A
5	107	

Englanti ja Intia.

Kuten muistetaan oli Intian asiasta äskettäin parlamentissa keskustelu. Sekä Baldwin että Lloyd George vaativat hallitukselta selostusta siitä, merkitseekö Intian varakuninkaan manifesti Intian kansoille muutosta Englannin hallituksen politiikassa Intiaan nähden. Tähän ei hallitus alahuoneessa antanut mitään vastausta. Ylähuoneessa oli hallituksen edustaja lordi Parmoor jo tämän kuun 5 päivänä ilmoittanut, ettei kyseessä oleva manifesti merkitse uutta kannanottoa hallituksen taholta. Nyt on pääministeri MacDonald antanut kirjallisen vastauksen Mr. Baldwinille, jossa hän ilmoittaa, ettei tämä paljon huomiota herättänyt manifesti merkitse uutta kannanottoa Intiaan kysymykseen nähden.

Sikäli kun yleisestä mielipiteestä Englannissa on kysymys, rauhoittaa tämä pääministerin ilmoitus varmaankin Englannin kansaa, mutta aivan toinen kysymys on, mitä se tekee Intiassa. Katsoen Intian asiain valtiosihteerin lausuntoon parlamentissa ja tämän saman herran kannanottoon hallitustoverinsa, Mr. Lansburyn puolesta - jonka julkisesta sähkösanomasta Intian kansoille olen jo aikaisemmin maininnut - ei ole ollut mahdollisuutta vetää muuta kuin se johtopäätös, että MacDonalidin hallitus oli todella poikennut aikaisempien hallitusten

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S. W. 5.

Nº

kannasta Intiaan nähden. Näin ollen on vaikeaa tulla muuhun kuin siihen käsitykseen, että MacDonald ja ainakin suuri osa hänen hallitustaan, on tullut huomaamaan, miten vaaralliseksi tielle he olivat astuneet ja mitä tekoa he koettavat nyt ylläesitetyllä tavalla korjailla.

Pahasti pelättävää on, ettei Intian kysymys vielä tälläkään ole saatettu päiväjärjestyksestä pois, mikäli Intiasta itsestään on kysymys.

Lontoossa 13 päivänä marraskuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saarawoiven

212

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamoisen raportti no 18.

Lontoo

15/11 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2587/257.

33	206	inc.	29
20/11-79			
5		C7	
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.			

Lontoossa 15 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetan raporttini No.
18-1929, jonka otsakkeena on:

- 1) 12 meripeninkulman raja,
- 2) Finanssiapuasia,
- 3) Laiva-asia.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman kunnioi-
tukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

P. H. Jaastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,
H e l s i n k i .

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o2, MORETON GARDENS,
SOUTH-KENSINGTON,

ASIAHMINISTEERI S.W.5.		
33/206 Dec. 11 29		
20/11-29	53	LII
RYHMÄ	OLASTO	ASIA
5	27	

- 1) 12 meripeninkulman raja.
- 2) Finanssiapuasia.
- 3) Laiva-asia.

Kävin eilispäivänä Foreign Office'ssa keskustellessa näistä kysymyksistä ja sain ensiksi tavata Pohjoisen Osaston päällikön, Mr. Seymourin. Hän ei tiennyt vielä mikä hallituksen kanta näihin kysymyksiin nähden tulisi olemaan, mutta lausui, että ne ovat kaikki tarkan harkinnan alaisina Foreign Office'ssa ja ovat parhaillaan erikoisasiaintuntijain käsiteltävänä.

Samalla hän mainitsi siitä, että hän on ottanut esille Limnankosken y.m. pakkoluovutusasian, mutta että hänestä näyttää siltä, että tässä olisi vaikeata tehdä mitään. Minä kysyin häneltä, onko hän tutustunut niihin nootteihin, jotka Englannin Helsingissä oleva lähetystö aikoinaan lähetti hallituksellemme ja joissa Englannin hallitus harjoitti meihin nähden kaikkea painostusta saadakseen aikaan sovinto-oikeuden. Hän myönsi lukeneensa nämä. Tämän johdosta sanoin minä, että minusta tuntuu hyvin odottamattomalta, ettei Englannin hallitus ole katsonut voivansa antaa meille virka-apua saamisienne perimiseksi englantilaisilta osakkeiden omistajilta. Minusta näytti siltä, että tämä argumentti oli voimakas, ja että Mr.

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

N^o

Seymour jäi hyvin mieltävällisen näköiseksi lähtiessäni hänen luokseen. Mitä vielä tulee näihin otsakekysymyksiin, niin selitin uudestaan kantaamme ja lausuin, että me pidämme niitä erittäin tärkeinä.

Tämän jälkeen menin alivaltiosihteeri Oliphantin luokse, jolle esitin samat asiat paitsi en Linnankosken juttua. Mr. Oliphant sanoi minulle, ettei hän vielä voi sanoa mihin suuntaan päätös tulee kulkemaan, mutta sen hänkin vakuutti, että asiat ovat tarkan pohdinnan alaisena. Kysyin häneltä sitten, että tietääkö hän, että kävin näissä asioissa valtiosihteeri Hendersonin puheilla marraskuun 1 päivänä. Hän vastasi saaneensa siitä tarkat tiedot ja lisäsi, että esitykseni oli tehnyt Hendersoniin hyvän vaikutuksen (your eloquence seems to have made quite an impression upon Mr. Henderson).

Laiva-asiasta puhui hän vielä muutaman sanan ja olin huomaavinani, ettei Englannin hallitus katsoisi voivansa tehdä muutosta aikaisemmasta kannastaan. Kaikkein väärinkäsitysten välttämiseksi tahdon kuitenkin huomauttaa, ettei hän lausunut tätä aivan positiivisesti, vaikkakin se ajatus kuulti läpi hänen sanoistaan. Hän vakuutti uudestaan, että tämä laiva-asia on tarkan harkinnan alaisena, ja ettei lopullista päätöstä ole tehty, ja että siihen vielä voi kulua useita viikkoja.

Mitä 12 meripeninkulman rajaan tulee sain sen käsityksen, että Englannin hallitus siinä suhteessa ei kenties olisi aivan taipumaton.

Lontoossa 15 päivänä marraskuuta 1929.

L ä h e t t i l ä ä :

A. H. Saaravuori

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 19.

Lontoo.

15/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2588/258.

ULKOASIAIN		
No 34/206 fac.		29
20/11/29	2	UKK
AFRICA	AMERICA	ASIA
5	C7	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Lontoossa 15 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetan raporttini No. 19-1929,
jonka otsakkeena on:

Yleispolitiikka.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni
vakuutus.

Lahettiläs: *A. H. Saastamoinen*

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,
Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^oSalainenYleispolitiikka

- 2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

34 / 206 Dec. 29

20th 29

RYHÄ	OLASTO	ASIA
5	29	

Keskustellessani Mr. Oliphantin kanssa jouduttiin, kuten tavallista, yleispolitiikkaan. Mr. Oliphant kysyi minulta, olinko seurannut viime viikon suuria parlamentti-keskusteluja. Tähän vastasin olleeni näissä keskusteluissa läsnä alusta loppuun. Mr. Oliphant kysäisi sitten: "Olitteko Te myöskin läsnä silloin kun Venäjän kysymys oli esillä". Vastasin siihen myönteisesti ja sanoin, että tämä kysymys tietenkin kiinnitti minun mieltäni kaikkein enimmäen. Ystävällisellä ja humoristisella tavallaan lausui Mr. Oliphant, että emmekö voisi keskustella esimerkiksi Afganistanin kysymyksestä, Persiasta, Turkista tai vaikka Etelä-Meren saarista. Samassa äänilajissa sanoin minä, että minua huvittaisi kaikkein enimmäen keskustella vähän Venäjän kysymyksestä. Kysäisin sitten, oliko hän lukenut Soviet-hallituksen tiedonantoa viime sunnuntaisessa "Ivestijassa". Naurantaen vastasi hän lukeneensa sen. Tämän johdosta sanoin minä, että minun mielestäni propaganda-pykalä tuli tämän kautta aivan täysin selväksi. Nyökyten päätään lausui Mr. Oliphant, että siinä todella penttiin pilkut i-kirjainten päälle ja poikki- viivat t-kirjaimiin.

Näitä Mr. Oliphantin sanat osoittavat ilman muuta ainakin sen kannan, millä hän itse on tähän kysymykseen nähden ja on mielenkiintoista pitää ne mielessä.

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

Mr. Oliphant kysyi minulta sitten, mistä johtuu, ettei sopimusta ole saatu aikaan Neuvostohallituksen ja englantilaisten puutavaraliikkeiden välillä puutavaroiden ostamisesta Venäjältä, kuten viime vuonna. Vastasin tähän, että en ole muutamaan päivään käynyt Cityssä, enkä näin ollen tunne todellisia syitä. Lausuin vain sen arvelun, että englantilaisia puutavarain ostajia ovat tämän vuoden toimitukset pe-loittaneet, jolloinka niin usein sattui, etteivät englantilaiset ostajat saaneet tilaamiensa mittoja, vaan sen sijaan saivat mitä kulloinkin oli satuttu laivoihin lastaamaan.

Lontoossa 15 päivänä marraskuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s : *A. H. Saastamoinen*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamaisen raportti no 20

Lontoo.

16/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2598/260.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
NO 35/206	29
20/4-29	L.H.L.
5	7
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W.5.	

Lontoossa 16 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetän raporttini No. 20-1929,
jossa koskettelen

Englannin sisäpolitiikkaa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman kunnioitukseni
vakuutus.

Lähettiläs: *P. H. Saastamoinen*

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

Nº

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON

35/206. Sc.	29
209 u. 29	
RYHMÄ	
D CP	

Englannin sisäpolitiikkaa.

Näitten päivien Englannissa näyttävät suuret tapahtumat seuraavan toisiaan mitä nopeimmassa tahdissa. Kaikki tämän päivän lehdet omistavat pitkiä pääkirjoituksia hallituksen uudelle esitykselle, jonka tarkoituksena on lisätä työttömyysavustuksia. Tätä suunnitelmaa arvostellaan kaikkialla porvarillisella taholla mitä ankarimmin, liberaalien taholla ainakin yhtä paljon kuin konservatiivien, ja samoin työväenpuolueen vasemmiston taholla. Näytteeksi siitä, mitä lehdet kirjoittavat, käänän tähän liberaalisen puolueen suurimman lehden "The Daily News and Westminster Gazetteen" tämpäpäiväisen pääkirjoituksen.

Otsikko kuuluu: "Enemmän rahaa, mutta ei enemmän työtä".

Lehti kirjoittaa: "Vakavin vastustus työttömyysvakuutusta vastaan, jonka teksti julaistain eilen, tulee labour partyn omasta keskuudesta, joskaan me emme usko, että työväenpuolueen jäsenet tulevat menemään työttömyysasiassa niin pitkälle, että kaataisivat tämän lakiehdotuksen. Miss Bonfield, työministeri, on joutunut raivokkaan arvostelun alaiseksi - eräät hänen ystäviään väittävät suorastaan hänen joutuneen vainon alaiseksi - koska hän kieltäytyi lisäämästä naimisissa olevien miesten työttömyysavustusta läpi linjan niin, että mies tulisi saamaan punnan viikossa, hänen vaimonsa 10 shil-

FINNISH LEGATION

LONDON.

Nº

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

linkkiä ja jokainen lapsi 5 shillinkiä. Mikä lieneekään Miss Bonfieldin persoonallinen käsitys asioista, niin on kumminkin selvää, ettei hän ole saanut vakuutetuksi finanssiministeriä siitä, että nykyiseen työttömyysvakuutusavustukseen, joka tekee nykyisen lakiesityksen kanssa 12.500.000 punttaa, pitäisi lisätä vielä 14 miljoonaa punttaa. Me olemme pahoillamme Miss Bonfieldin puolesta. Lakiesitys merkitsee huomattavaa ja kallista askelta, se lisää 21 vuoden ikäisten avustusta; samoin se lisää sellaisten täysi-ikäisten avustusta, jotka ovat riippuvaisia vanhempiensa työstä. Edelleen se tekee helpommaksi niitä määräyksiä, jotka koskevat "todellisesti työtä hakevia henkilöitä" ja tuo lisäksi 15 vuotiaat lapset vakuutettavien joukkoon.

Valtiomme huolenpidon luonne työttömyyskysymyksessä on kauan ollut hämmästyksen esine muitten kansojen joukossa. Heidän silmänsä tulevat edelleen suurememaan, kun he näkevät nämä uudet esitykset. Todellisuudessa tämä lakiehdotus on masentava kommentario Mr. Thomasin epäonnistuneesta yrityksestä hoitaa työttömyyskysymystä. Se on ainoastaan jatkoa sille hedelmättömälle politiikalle, joka on koettanut ratkaista tätä kysymystä väärästä päästä. Työttömyysvakuutusrahasto on jo nyt velkaa 36 miljoonaa punttaa. Satoja miljoonia puntia on käytetty pitämään työttömiä joutilaina. Viimeinen kehitys on nyt se, että pojat jättäessään koulun lasketaan apua saavien joukkoon. Mikä näköala nousevalle sukupolvelle! Kuinka kauan tätä toivottomuuden politiikkaa tullaan jatkamaan? Onko ihmettä, että meidän vetoomuksemme, näillä palstoilla käsitellä koko tätä kysymystä puolueisiin kuulumattomina kansalai-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

sina, hätätoimenpiteenä on saanut osakseen nopeata ja laajalle levinnyttä vastakaikua? Hallituksen ei ole onnistunut yksinään selviytyä tästä kysymyksestä. Ottakoon se nyt ainoan mahdollisen ratkaisutavan".

Näillä kahdella viimeisellä lauseella "Daily News" tietysti tarkoittaa sitä, että hallitus olisi rekonstruoitava uudelleen liberaalisen puolueen avulla.

Tämän yhteydessä on mielenkiintoista panna merkille, että tämänpäiväisten sanomalehtien mukaan olisi työttömyysvakuutusavustusta viimeisten kymmenen vuoden aikana suoritettu kaikkiaan 498.630.000 puntaa. Kuten ylläolevasta käy selville on työväenpuolueen vasemmisto hyvin jyrkästi sitä mieltä, että tämän lakiehdotuksen kautta lisätty avustus on aivan liian pieni. Parlamentissa ilmeisesti tullaan työväenpuolueen vasemmiston taholta arvostelemaan hallitusta mitä ankarimmin, mutta toinen kysymys on sitten, tuleeko tämä arvostelu menemään niin pitkälle, että vasemmisto anttaisi muita puolueita kaatamaan koko lakiesityksen. Joka tapauksessa on mielenkiintoista panna merkille, että asiat ovat kulkeneet aivan sillä tavalla kuin miltä jo kesän alussa näytti, nimittäin että MacDonaldin hallitus tulee saamaan, ainakin aluksi, suurimmat vastustukset oman puolueensa taholta. Hallituksen työttömyyspolitiikka on jo tähän saakka herättänyt työväenpuolueessa suurta pettymystä. Vasemmisto ei ole salannut sitä millään tavalla, ja työväenpuolueen oikeisto taas on tuonut esiin käsityksensä pääasiallisesti vaikenemalla. Työttömyyskysy-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

mys on, huolimatta kaikista muista vaikeista kysymyksistä mitä hallituksella on käsiteltävänä, kaikkein arkaluontoisin ja jonyt voi melkoisella varmuudella ennustaa, että se tulee muodostamaan hallituksen kaatamiskiven. Milloin tämä tulee tapahtumaan on tällä hetkellä vaikeata sanoa, sen vain voi todeta, että vaikeudet kasvavat joka päivä. Työttömien lukumäärä on tähän saakka MacDonaldin aikana lisääntynyt yli 140.000:lla hengellä ja pelättävissä on, että asema talven aikana tulee käymään yhä raskaammaksi.

Muutamia päiviä sitten kiinnitin hallituksen huomiota Mr. Snowdenin liikkeelle laskemaan 30 miljoonan punnan konverteerauslainaan. Kuten muistetaan arvosteltiin tätä parlamenttissa oikeiston taholta hyvin ankarasti ja väitettiin, että oli aiheutonta laskea laina ulos 5% korolla, millä se tulisi juoksemaan neljätoista vuotta, ja tällä tavalla nostamaan korkotasoa ja pitämään sen siinä tarpeettomasti yli yhden vuosikymmenen. Arvostelut tästä ovat jatkuneet ja pari päivää sitten huomasi liberaalisen puolueen huomattavimmassa sanomalehdessä, "Manchester Guardianissa", kirjoituksen, jonka eräs hyvin huomattava finanssimies oli laatinut, ja jossa väitetään finanssipiirien olevan siinä käsityksessä, että 5% koron asettaminen neljäksi vuodeksi olisi ollut täysin riittävä. Kirjoittaja lausuu, että Mr. Snowden on tässä asiassa osoittanut niin suurta taitamattomuutta, ettei hän^{ta} voi pitää pystyvänä hoitamaan Suur-Britannian finanssiministerin vastuunalai-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

sia ja vaikeita tehtäviä.

Mainitsen tästä etupäässä vain siitä syystä, että tämäkin seikka valaisee Englannin sisäpoliittista tilaa. Snowdenhan on tähän saakka pidetty koko työväenpuolueen ja työvänehallituksen etevimpänä miehenä ja näin ollen ovat työvänehallituksen jäsenet, toinen toisensa jälkeen, joutuneet mitä ankarimpien hyökkäysten esineiksi.

Ylläolevaan tahdon vielä lisätä, että tänä päivänä ilmestyneissä liberaalisissa viikkolehdistä "The Nation" (kuuluisan liberaalisen finanssipolitikon J.M. Keynesin julkaisu) ja "The Economist" arvostellaan Mr. Snowdenin finanssioperatiota mitä ankarimmin sanoin. Tästä kaikesta näkyy, miten vaaralliseen vastatuuleen Mr. Snowden on joutunut.

Lontoossa 16 päivänä marraskuuta 1929.

Lähettiläs :

A. H. Saastamoinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C7.

ASIA: _____

Ministeri Saastamoisen kapp. no 21.
Lontoo

22/11 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N° 2654/267.

ULKOASIAINMINISTERIÖN LÄHETYSKIRJE	
No	37 207 hie. : 29
257/11-29	
5	C7
2, MORETON GARDENS, SOUTH KENSINGTON, S.W. 5.	

Lontoossa, 22 päivänä marraskuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetan raporttini No. 21-1929,
jonka otsakkeena on:

Brittiläisten kansojen tulliunioni ja konservatiivinen
puolue.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimman kunnioitukseni
vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,
H e l s i n k i .

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o

Brittiläisten kansojen tulliunioni
ja konservatiivinen puolue.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No. 37/207/1929		
27/u. 207	2	LII
RYHMÄ	OTYÖ	ASIA
5	C7	

Vaalien jälkeen näytti kauan siltä, suorastaan aivan viime viikkoihin saakka, että konservatiivinen puolue olisi vaalitappionsa jälkeen ollut varsin suuressa heikkouden tilassa ja jopa hajallaan. Viime viikkojen suuret poliittiset tapaukset, Englannin hallituksen sopimus Moskovan kanssa, työttömyyskysymyksen kehitys ja työväenhallituksen suhtautuminen Intiaan, ovat hyvin suuressa määrässä vahvistaneet konservatiivisen puolueen asemaa. Englantilaiselta näkökannalta katsottuna on työttömyyskysymys tietenkin kaikkein suurin, ja kun työväenpuolueen tähänastinen toiminta on osoittanut, ettei se itse asiassa ole voinut saada aikaan sen enempää kuin konservatiivit aikanaan, on tämä tietenkin lisännyt konservatiivisen puolueen luottamusta itseensä. Nämä tässä mainitut seikat eivät sinänsä ole parantaneet konservatiivisen puolueen asemaa sen sisältä päin, vaan ovat vahvistaneet sitä sen kautta, että sen vastustajat, työväenpuolue, ovat osoittaneet suuria heikkouksia. Mitään suoranaista uutta ohjelmaa ei konservatiivisella puolueella ole aivan viime päiviin saakka ollut, mutta nyt on tässä tapahtunut, tai ainakin on tapahtumassa, suuri muutos.

Viime viikkojen kuluessa on ollut havaittavissa, että konservatiivien keskuudessa ovat ne voimat olleet kasvamassa, joiden tarkoituksena on, luomalla koko valtakuntaa käsittävä tulliliitto, lähentää toisiinsa valtakunnan eri osia ja eri kansoja, ja samalla hakea pelastusta Englannin sisäisille, taloudellisille vaikeuksille.

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

Tämän suunnan varsinainen asianajaja on ollut lordi Beaverbrook, joka omistamassaan "Daily Express"-nimisessä lehdessä, jonka levinneisyys on toiseksi suurin Englannissa, on jatkuvasti ja systemaattisesti ajanut brittiläisen tulliunionin välttämättömyyttä sekä taloudellisista että myöskin valtiollisista syistä. Suurimman painon on lordi Beaverbrook pannut taloudelliselle puolelle epäilemättä tarkoituksella saada asialleen mahdollisimman suurta vastakaikua kansan massojen piireissä sekä Englannissa itsessään että sen dominioneissa ja siirtomaissa. Poliittista puolta on hän, hyvin ymmärrettävistä syistä, käsitellyt vähemmän, tehdyksen asian ymmärtämisen yksinkertaisemmaksi ja toiselta puolen välttämään poliittisia vaikeuksia. Näinä päivinä otti lordi Beaverbrook tämän suuren asian esille ylähuoneessa ja tämän kautta on tämä kysymys astunut yhä voimakkaammin päiväjärjestykseen.

Konservatiivisen puolueen suuressa vuosikokouksessa eilen täällä Lontoossa, jossa oli läsnä noin kahdeksan tuhatta henkeä, joista puolet olivat puolueen varsinaisia virallisia edustajia, piti entinen pääministeri Baldwin, konservatiivisen puolueen johtaja, suuren puheen, jossa hän astui aivan suoraan valtakunnallisen suojelustullipolitiikan kannattajien joukkoon. Puoluekokous hyväksyi valtakunnallisen suojelustullipolitiikan ajamisen yhdeksi tärkeimmistä ohjelmakohdistaan. Tämä merkitsee erinomaisen suurta ja mahdollisesti suorastaan käänteen tekevää muutosta brittiläisessä politiikassa sekä taloudellisella että myöskin valtiollisella alalla.

Kun aikanaan Joseph Chamberlain rupesi ajamaan valtakunnal-

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

lista suojelustullipolitiikkaa, oli se rajoitetumpi kuin nykyisin hahmoiteltu ohjelma. Chamberlainin tarkoituksena oli m.m. asettaa tullit elintarpeille, tulivatpa nämä sitten brittiläisestä valtakunnasta tai ulkomailta. Chamberlainin voimakas ote ei saanut kannatusta ja näihin aikoihin saakka on se mielipide ollut Suur-Britanniassa ylivoimaisin, että maalla olisi suurinta hyötyä vapaakaupasta. Viimeisten kolmen vuosikymmenen kuluessa ovat olosuhteet maailmassa ja brittiläisessä imperiumissa suuresti muuttuneet. Kolme vuotta sitten pidetyssä valtakunnan konferenssissa julistettiin Englannin hallituksen taholta, että Englannin itseään hallitsevat dominionit, Kanada, New Foundland, Austraalia, Uusi Seelanti ja Etelä-Afrikan Unioni, ovat täysin suvereenisia maita ja samassa asemassa brittiläisessä imperiumissa kuin Britannia itse. Tällä julistuksella ei tietenkään asiallisesti muodostettu uutta olotilaa, vaan tunnustettiin tosiasiaksi se, mikä vuosikymmenien kuluessa oli tapahtunut, nimittäin dominioneitten täydellinen itsenäistyminen. Muun maailman silmissä tuli se kysymys entistään suuremmaksi, oliko katsottava brittiläistä valtakuntaa enää todellisuudeksi, vai oliko se enää muuta kuin utukuva, komea nimi, muisto entisistä ajoista. Nämä mielipiteet eivät ole olleet vieraita Englannille itselleenkaan, sillä todellisuudessa on hämmästyksellä seurattu m.m. sitä dominioneissa syntynyttä ilmiötä, että ne ovat alkaneet lähettää omia lähettiläitään valtakuntaan toisensa jälkeen. On voinut tuntea ja huomata, että Englannissa on koetettu harkita keinoja, millä tätä omituista valtiotyötä sen uusissa puitteissa voi-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

taisiin pitää koolla ja tehdä vielä entistään lujemmaksi. Erikoisesti voimakkaan sysäyksen tälle ajatussuunnalle on antanut Englannin jatkuva työttömyys, joka tietysti on vakava haava Englannin valtiollisessa ja taloudellisessa ruumiissa. On pohdittu keinoja, kuten minkin vuosien kuluessa olen hallitukselle koettanut esittää, millä voitaisiin tätä työttömyyttä vähentää, tai kenties poistaa se kokonaan. Konservatiivit koettivat väliaikaisena toimenpiteenä saada lievennystä aikaan antamalla suuria apurahoja työttömille. Tästä politiikasta ei ole kumminkaan ollut mitään todellista hyötyä ja niinpä vastustuspuolueet hyökkäsivätkin konservatiivien kimppuun juuri tämän kysymyksen vuoksi mitä ankarimmalla tavalla. Juuri tämän kysymyksen takia sai työväenpuolue vaalivoiton, ja on se tämän jälkeen epäilemättä koettanut tehdä parastaan työttömyyskysymyksen ratkaisemiseksi. Lyhyen vallassa olonsa aikana on sekin tullut huomaamaan, että avustustoimenpiteillä ei työttömyyskysymystä voi ratkaista. Suuressa puheessaan parlamentissa toi tämän käsityskannan voimakkaasti ja rohkeasti esille "työttömyysministeri" Thomas. Hänkin lausui, kuten aikanaan Baldwinin hallitus, että Englannin työttömyyskysymys on ratkaistavissa ainoastaan Englannin taloudellisen elämän reorganisoimisen kautta, mikä saattaisi Englannin kilpailukykyisemmäksi maailman markkinoilla. Tässä suuressa puheessaan Mr. Thomas alleviivasi myöskin voimakkaasti sitä, että valtakunnan sisäistä kauppaa olisi kaikin keinoin nostettava ja syvennettävä. Hän ei tietenkään maininnut ja tuskinpa oli ajatellutkaan, että tämä olisi saavutettavissa valtakunnallisen tullunionin kautta, mutta sittenkin oli hänen ajatuksenjuoksunsa valtakunnallisen talouselämän kehittämistä yhtenä suurimpana tekijänä työttö-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

myyden poistamiseksi pohjaltaan samaa kuin konservatiivisella puolueella.

Koska työttömyys on kaikista tehdyistä ponnistuksista huolimatta, ja näitä ponnistuksia ei ole suinkaan väheksyttävä, osoittanut jatkuvaa kasvamista, on välttämättömyyden pakosta yhä enemmän kiinnitetty huomiota niiden keinojen kehittämiseksi, jotka voisivat parantaa asemaa. Tässä on se perussy, minkä vuoksi konservatiivinen puolue on rohjennut ja katsonut olevansa pakoitettu astumaan tielle, joka veisi valtakunnallisen tulliunionin syntymiseen. Katsoen siihen, että Englanti on tähän saakka pääasiassa ollut vapaan kaupan kannalla - suuria poikkeuksia on tästä kyllä tehty viimeisten vuosien kuluessa kotimaisen teollisuuden suojelemisen nimellä - merkitsee tämä kannanotto, kuten sanottu, erinomaisen suurta muutosta Englannin politiikassa. Tällä hetkellä vielä ei mainitulla kannalla tietävästikään ole, eikä ainakaan julkisesti, muuta kuin konservatiivinen puolue, ja mahdollistahan on, että tämä konservatiivien ottama uusi kanta ei vie voittoon, vaan häviöön, mutta sittenkin voi se mahdollisuus olla olemassa, että tämä kanta tulee leviämään yhä laajempiin piireihin kansakunnan keskuudessa. Nyt tämä kysymys ei ole mikään teoreettinen, akateeminen kysymys, josta ainoastaan oppineet taloustieteilijät ja valtiomiehet voivat väitellä, vaan se on suorastaan kaikkia koskeva taloudellinen kysymys. Englannin kansalla on tietysti hyvin voimakkaasti kehittyneet taloudelliset vaistot, ja se mahdollisuus on siis otettava huomioon, että Englannin kansa vastoin sisintä tahtoaan ja vastoin perintötapojaan voisi ruveta astelemaan valtakunnal-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

lista suojelustulliliittoa kohti. Samoin on myöskin Englannin kansan valtakunnallinen vaisto hyvin vahva ja valtakunnallisen eheyden säilyttäminen on siis Englannin kansalle peräti tärkeä asia, sen enemmistölle suorastaan vitalisesti tärkeä. Baldwinin puheen viimeisessä osassa kuvastuu tämä seikka kaikessa laajuudessaan ja pyydän tähän saada lisätä hänen sanansa käännoksenä.

"Kolmen vuosisadan unelmien ja tapahtumien, suurten ponnistusten ja välillä sattuneitten heikkojen hetkien, yhteistunnon ja erimielisyyksien jälkeen, me seisomme taas uudelleen tien haarassa. Tämä aika on suurten yhteenliittymisten aikaa; Yhdysvallat tehtiin yhtenäiseksi valtakunnaksi vielä meidän vanhemman polven muistin aikana sodan kautta. Ihmiset puhuvat nykyään Euroopassa Euroopan Yhdysvalloista. Meidän menestyksemme riippuu siitä, onko meillä kykyä nähdä valtakuntamme, sen dominionit ja siirtomaat, yhtenä ijankaikkisena ja häviämättömänä kokonaisuutena, joka tuottaa, kuluttaa, jakaa omia tuotteitaan, ja ylläpitää ja parantaa kaikkien niiden osaa, jotka kohtalon kautta ovat joutuneet yhteen meidän valtakunnassamme. Minun on lausuttava kiitollisuuden sana eräälle henkilölle, joka ei aina ole ollut meidän puolueemme kannattaja, lordi Beaverbrookille, siitä että hän on tuonut tämän maan eteen taas sen ajatuksen, josta viime vuosina olemme kuulleet liian vähän, nimittäin yhtenäisestä valtakunnasta. Tällä tahdon lausua tunnustukseni hänen rohkeudelleen, joka on niin harvinainen hänen ammattialallaan (sanomalehtialalla), viemällä tämän kypsymyksen sen oikeaan paikkaan, parlamenttiin nimittäin. Minä tahdon myöskin lausua tunnustukseni niille tämän maan liikemiehille,

FINNISH LEGATION

LONDON.

Nº

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

jotka uskettain antoivat julistuksen, missä myöskin tuodaan
esiin valtakuntamme yhtenäistymisen välttämättömyys. Tässä on
meidän probleemimme. Se on tehtävä, joka vaatii miespolvia saa-
dakseen ratkaisunsa. Siinä on ratkaisu työttömyyskysymyksellem-
me ja meidän valtakuntamme jatkuvalla olemassaololle."

Lontoossa, 22 päivänä marraskuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s :

J. H. Saastamoinen

590

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C7

ASIA:

Ministeri Saastamaisen rapo. no 22.

Lontoo

7

2/12 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

LONTOOSSA

N^o

2700/277.

Ruotska

N ^o 38 207ae.	29
10/12.29	
5	C7

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Lontoossa 2 päivänä joulukuuta 1929.

Vuosi

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähetan raporttini No.
22-1929, jonka otsakkeena on:

Englannin 30 miljoonan punnan konverteerauslaina.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimpiä kunnioitukseni vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,

S.W. 5.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
30/10/29	30/10/29	29
RYHMÄ	ASIA	
5	5	

Englannin 30 miljoonan punnan
konverteerauslaina.

Olin tänään tilaisuudessa tapaamaan kahta finanssimiestä ja otin heidän kanssaan puheeksi Snowdenin järjestämän 30 miljoonan punnan konverteerauslainan, jota, kuten tiedätte, Englannissa on arvosteltu hyvin ankarasti sen korkean koron vuoksi. Kysyttyäni näiltä herroilta, mikä heidän käsityksensä asiasta on, ja mitä City-piireissä todellisuudessa ajatellaan, vastasivat he, että lainan liikkeelle laskeminen 5% korolla on kaikkein suurimpia virheitä, mitä finanssialalla Englannin hallitus on koskaan tehnyt. He olivat sitä mieltä, ettei näin saaduilla rahoilla ole tarkoitus yksinomaan selviytyä ensi vuoden alussa lankeavista lainoista, vaan että kenties yhtä tärkeänä tarkoituksena on ollut hankkia tällä tavalla rahaa työväenhallituksen käytettäväksi avustuksien antamisessa työttömille.

Hä vakuuttivat, että City-piireissä ei MacDonaldin hallituksella ole vähintäkään luottamusta ja että tämä seikka on hyvin suurena syyne siihen, miksi liike-elämän alalla nykyään vallitsee näin suuri lamaannustila. He mainitsivat käsityksensä, että Englannin pankki ehkä hyvinkin pian taas alentaa korkokantaansa, sillä pankit ovat täällä rahaa tulvillaan, josta tallettajille maksetaan hyvin vähän korvausta. He mainitsivat siitä, että vaikka korkokannan alennus tavallisesti merkitsee liike-elämän tarvehtymistä, niin on kumminkin tässä tapauksessa poliittisen tilanteen epäselvyys ainakin yhtenä suurena syyne liike- ja rahamaailman

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

N^o

alalla vallitsevaan hiljaisuuteen.

Samat herrat mainitsivat, ettei finanssipiireissä ole vähintäänkään intressiä Venäjää kohtaan, ja että se mahdollisuus on kokonaan poissuljettu, että Venäjä tulisi missään muodossa saamaan lainoja täältä. He olivat myöskin vakuutettuja siitä, ettei Neuvosto-Venäjä tule saamaan ^{PuuFavara -} sopimusta aikaan englantilaisten kanssa, kuten viime vuonna.

Tilannetta Venäjällä pitivät he erittäin huonona, eivät nähneet mahdollisuuksia sen parantamiseksi. He olivat keräämään taipuvaiset otaksumaan, että tilanne Venäjällä tulee entistäkin pahenemaan. He mainitsivat minulle tietävänsä, että Foreign Office on mitä parhaimmin informoitu Venäjän suhteen ja lausuiivat käsityksensä, että MacDonaldin politiikka ja kysitys Venäjän oloista ovat täydellisessä ristiriidassa Foreign Officen vakinaisten virkamiesten mielipiteitten kanssa. Oma vaikutelmani on, kuten ulkoasiainministerille jo useassa yhteydessä olen lausunut, että näin on asianlaita.

Eräältä hyvältä taholta sain kuulla Hendersonin lausuneen näinä päivinä, että venäläisten lehtien kirjoitukset ovat saattaneet hänet mitä suurimmassa määrässä vaikeaan asemaan. Tätä tietoa ei voine epäillä, päin vastoin se tuntuu aivan luonnolliselta.

Tahdon mainita myöskin siitä, vaikkakaan en voi vakuuttaa, onko saamani tieto ehdottomasti oikea, ettei Englannin hallitus olisi vielä päättänyt milloin sen Moskovaan nimittämä suurlähettiläs tulisi matkustamaan taklta. Ighimmet päivät tulevat kenties luomaan tähänkin asiaan uutta valoa.

Lontoossa 2 päivänä joulukuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saarmanen

CA

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Cj.

ASIA:

Ministeri Saarelaan rap. no 28.

Lento

4/12 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
LONTOOSSA

N° 2708 | 279.

39 207 ac. - 29		
10/12-29		
RUUSI	OSAKKO	ASIA
5	2	

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W.5.

Lontoossa 4 päivänä joulukuuta 1929.

Herra Ministeri,

Ohellisena kunnioittaen lähettän raporttini No. 23-1929,
jossa selostan

Eräitä Englannin sisäpoliittisia kysymyksiä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni
vakuutus.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen

K. Herra Ulkoasiainministeri

Hj J. P r o c o p é ,

H e l s i n k i .

FINNISH LEGATION

LONDON.

N^o

2, MORETON GARDENS,		
SOUTH KENSINGTON,		
39/209/100		S.W. 5.
10/12-29	72	L.
IVYHÄ	OLASTO	ASIA
5	07	

Eräitä Englannin sisäpoliittisia kysymyksiä.

Työttömyystilasto osoittaa jatkuvaa työttömyyden kasvua. Viime viikon kuluessa on työttömien luku lisääntynyt 12 tuhannella ja on siis tällä hetkellä noin 170 tuhatta suurempi kuin MacDonaldin valtaan tullessa kesän alussa.

On mielenkiintoista panna merkille, että rahaministeri Snowdenin rouva on viime aikoina julkisuudessa, m.m. erään liberaalisen lehden palstoilla tehnyt sellaisen esityksen, että työttömyyskysymyksen hoito olisi otettava puolueiden yhteiseksi ja että tätä varten olisi muodostettava jonkunlainen neuvosto, joka olisi kokoonpantu työväenpuolueesta, konservatiiveista ja liberaalisesta puolueesta. On tietystikin varsin outoa, että hallituksen erään jäsenen puoliso on ottanut ajaakseen tällaista tärkeää asiaa, jota todennäköisesti MacDonaldin hallitukseen ei hyväksyne, ja tuskinpa myöskään työväenpuolue. On tunnettu tosiasia, että MacDonald ja Snowden ovat varsin kylmissä väleissä, ja henkilökohtaisestikin olen voinut havaita, ettei rouva Snowden salaa vastenmielisyyttään nykyistä pääministeriä vastaan.

Itse asiassa tämä esitys on hyvin viisas, sillä työttömyyskysymyksen ratkaisu on, kuten tässäkin mainitut numerot osoittavat, erinomaisen vaikea ja yhdelle puolueelle ainakin suorastaan mahdoton ja puoluetaktillisesti olisi työvänehallitukselle edullista jakaa tämä vaikea kysymyksen hoito toisten puolueiden kesken. Liberaalinen lehti "Daily News" näyttää olevan

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

tämän ratkaisun kannalla ja on julaissut siitä useita pääkirjoituksia. Tulevatko konservatiivit ja liberaalit suostumaan tähän esitykseen, jos MacDonald katsoisi voivansa sellaisen tehdä, on kysymys, johon on vaikeata vastata. Koska työttömyyskysymys on Englannin kaikkein vaikein sisäpoliittinen kysymys, niin olisi tietysti varsin luonnollista, että ratkaisua sille koetettaisiin haakea yksimielisyydellä eri puolueiden kesken. Toiselta puolen tunnetaan taas siitä, että konservatiiveilla tuskin toistaiseksi ainakaan tulee olemaan halua mennä siihen, vaan antaa työväenpuolueen kestää päivän vaikeuden ja helteen ja antaa sen sillä tavalla käytännössä osoittaa, miten helppo on tehdä suuria vaalilupauksia ja miten vaikeata on pitää ne.

Tahdon mainita erästä huomattavasta pikkutapauksesta. Muodostaessaan hallituksensa viime keväänä asetti MacDonald seitsemän parlamenttiin kuuluvaa alivaltiosihteeriä, vaikka laki määrää, että alahuoneessa saa niitä olla ainoastaan kuusi. Laissa sanotaan, että jos alahuoneessa on enemmän kuin kuusi alivaltiosihteeriä on maksettava sakkoa viisisataa puntaa jokaiselta istuntopäivältä siitä ajalta, jolloin alivaltiosihteerien luku ylittää sallitun määrän. Tästä asiasta on viime aikoina kirjoitettu sanomalehdissä kiinnittäen siihen tietenkin mitään sen suurempaa huomiota. Eilen tuli asia esille parlamentissa, jossa MacDonald selitti, että muistellen alivaltiosihteerien lukua edellisen hallituksensa aikana, jolloin oli olemassa yhteinen ministeriö dominioneita ja siirtomaita varten, mutta minkä jälkeen nämä virastot muodollisesti ovat

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

eroitetut toisistaan, joilla kullakin on oma valtiosihteerinsä, joutu-
tuen tästä, että kuuden alivaltiosihteerin sijasta nyt on seitsemän.
MacDonald pyysi, että parlamentti sallisi asian järjestämisen niin,
ettei sakkoja tarvitsisi maksaa. Nähtävästi on aikomus korottaa yksi
alivaltiosihteereistä lordiksi, jolloin hän tulisi ylhäisyydessä
edustamaan ministeriötään.

Työväenpuolueessa näyttävät erimielisyydet jatkuvan oikeis-
ton ja vasemmiston välillä. Muutama päivä sitten oli työväenpuolueen
parlamenttiryhmä koolla, jolloin koetettiin ajaa läpi se ehdotus,
että ryhmän viisi radikaalisinta jäsentä, jotka puheissaan ainakaan
eivät näy eroavan kommunisteista, erotettaisiin parlamenttiryhmästä,
koska he esiintymisellään parlamentissa ovat tuottaneet vaikeuksia
hallitukselle. Näyttää kumminkin siltä, ettei tästä eroituksesta
ainakaan toistaiseksi tule mitään, sillä noin kolme- tai neljäkym-
mentä työväenpuolueeseen kuuluvaa parlamenttijäsentä on asettunut
jyrkästi kannattamaan niin sanottua Maxtonin ryhmää. Katsoen vielä
siihen, että toista sataa parlamenttiryhmän jäsentä kuuluu puolue-
en vasempaan siipeen, niin sanottuun Independent Labour Party'yn
(riippumaton työväenpuolue), niin näyttää hyvin vaikealta saada
näitä viittä radikaalisinta jäsentä ryhmästä pois. Independent Labour
Partyn miehillä näyttää olevan se suuri valtti käsissään, että he
voivat osoittaa toimivansa työväenpuolueen vaaliohjelman pohjalla,
millä perusteella työväenpuolue sai vaalivoittonsa. Näin ollen voi
vain siis todeta, että työväenpuolueen parlamenttiryhmässä on ole-
massa vakavia erimielisyyksiä, jotka luultavasti kunkausi kunkau-
delta käyvät yhä ilmeisimmiksi työttömyyskysymyksen ja monien muiden

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

vaikkeiden kysymysten yhteydessä.

Suurta huomiota on herättänyt kulkulaitosministeri Morrisonin parlamentille tekemä ilmoitus, että on aikomus ottaa valtion haltuun Lontoon raitiotiet, maanalaiset radat ja omnibussilinjat, jotka nykyään kuuluvat eri yhtiöille. Näyttää siltä, että liberaaliselta taholta tämä asia saisi kannatusta ja on mahdollista, että tämä suuri suunnitelma tulee parlamentissa hyväksytyksi.

Finanssilehdet näyttävät ankarasti arvostelevan tätä esitystä pitäen sitä ekonomisesti epäterveenä. Osoituksena siitä, millä tavalla tämä asia otetaan finanssipiireissä, on edelleen mainittava, että niiden yhtiöiden osakkeet, joista tässä on kysymys, alkoivat heti eilen laskea Lontoon Pörssissä.

Kuten muistetaan esitti liberaalinen puolue vaalitaistelun aikana, että Englannin vaalitavassa tehtäisiin se muutos, että siirryttäisiin enemmistö-vaalista suhteelliseen vaalitaapaan. Nyt on asetettu hyvin arvovaltainen komitea tutkimaan tätä asiaa, jossa eri puolueet tietenkin ovat edustettuina. Liberaalisen puolueen ehdokkaana sanottuun komiteaan oli Englannin ylituomari (Lord Chief Justice of England), lordi Hewart, joka ei ole ainoastaan kuuluisa korkean asemansa vuoksi, mutta muutenkin kuuluisa erinomaisen pystyvänä miehenä ja suurena kaunopuhujana. Konservatiivien johtaja Baldwin teki

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

hän valintaansa vastaan sen muistutuksen, ettei hän, ollen Englannin ylituomari, voinut olla jäsen minkäänlaisessa valtiokunnassa, joka jollakin tavalla kosketteleisi politiikkaa. Tästä syystä luopui liberaalinen puolue lordi Hewart'in ehdokkudesta ja asetti hänen tilalleen erään toisen kuuluisan lordin ja entisen juristin.

Tulevatko asiat menemään siihen, että englantilaiset luopuvat omaksumastaan vanhanaikaisesta vaalitavastaan, on toistaiseksi hyvin vaikea sanoa. Työväenpuolue oli aikaisemmin kylläkin suhteellisen vaalitavan ystävä, mutta sen jälkeen kun se muodostui parlamentin suurimmaksi puolueeksi tämän vaalitavan perusteella huolimatta siitä, että se sai vähemmän ääniä kuin konservatiivit, näyttää sen innostus laimenneen.

Hallituksen toimesta on herätetty kysymys hallituksen jäsenten palkkojen tasoittamisesta. Nykyään esimerkiksi ei pääministerillä sellaisenansa ole mitään palkkaa, mutta koska hän on muodollisesti finanssiministeriön päällikkö, saa hän siitä virasta viisituhatta puntaa vuodessa sekä vapaan asunnon. Korkeitten verojen vuoksi vähenee tämä viisituhatta puntaa todellisuudessa kolmeentuhanteen viiteensataan puntaan ja on MacDonald jo tullut havaitsemaan, että tämä palkka on pääministerille riittämätön. Pääministerin palkaksi ehdotetaan kahdeksantuhatta puntaa, joka ei kumminekaan ~~ei~~ astuisi voimaan nykyisen hallituksen aikana. Tässä yhteydessä on mielenkiintoista mainita, että kuuluisan liberaalisen valtiomiehen, entisen päämi-

FINNISH LEGATION

LONDON.

2, MORETON GARDENS,
SOUTH KENSINGTON,
S.W. 5.

Nº

nisterin, lordi Asquith'in kuoleman jälkeen julkaisi hänen lesken-
sä sanomalehdissä kirjoituksen, jossa hän suoraan lausui, että
pääministerin on mahdotonta tulla tällä palkallaan toimeen. Niin-
pä lordi Asquith itse pääministerikautenaan menetti koko omaisuu-
tensa, ja pari vuotta ennen hänen kuolemaansa kokosivat hänen ys-
tevänsä hänelle kymmentuhatta puntaa tehdäkseen hänen loppupäi-
vänsä helpommiksi.

On muuten hyvin mielenkiintoista panna merkille, miten eri-
laiset palkat ovat Englannin hallituksen eri jäsenillä. Pääminis-
terillä on palkkaa viisituhatta puntaa, samoin finanssiministeril-
lä, sisäasiainministerillä, ulkoasiainministerillä, dominioneitten
ja siirtomaitten ministerillä, sotaministerillä, Intian asioiden
ministerillä, kauppaministerillä, terveysministerillä (vastaa
meidän sosiaaliministeriä), jota vastoin hallituksen edustajalla
ylähuoneessa (Lord President of the Council) on ainoastaan kaksi-
tuhatta puntaa, samoin oikeusministerillä kaksituhatta viisisataa
puntaa, ilmaministerillä kolmetuhatta puntaa, meriministerillä
neljä tuhatta viisisataa puntaa, maanviljelysministerillä kaksi-
tuhatta puntaa, työministerillä kaksituhatta puntaa, yleisten
töiden ministerillä kaksituhatta puntaa ja Lancasterin herttua-
kunnan kanslerilla kaksituhatta puntaa. Sitä vastoin on oikeus-
kanslerilla kymmentuhatta puntaa palkkaa ja yleisellä syyttä-
jällä, joka on myöskin hallituksen jäsen, on palkkaa seitsemän-
tuhatta puntaa ja muita tuloja samasta virasta sanotaan hänellä
olevan viisitoistatuhatta puntaa.

Lontoossa 4 päivänä joulukuuta 1929.

L ä h e t t i l ä s :

A. H. Saastamoinen